

Моделльний обвинувальний акт (висновок) щодо злочину агресії, вчиненого проти України

ВСТУП

Останні успішні контрнаступальні дії ЗСУ на сході України знову актуалізували розмову, яка розпочалася невдовзі після початку війни — **як притягнути до відповідальності військово-політичне керівництво Російської Федерації за злочин агресії проти України?**

Під час свого вступного слова в Міжнародному військовому трибуналі (ІМТ) в 1945 році суддя Роберт Х. Джексон, який представляв Сполучені Штати, нагадав суду, що *«найголовнішим кроком в уникненні війн, які регулярно мають місце та які є неминучими в системі міжнародного беззаконня, є уможливлення відповідальності державних діячів перед законом»*. Нюрнберзький військовий трибунал засудив нацистських лідерів за злочини проти миру (стара назва для злочину агресії). Сьогодні всі жахливі злочини, скоєні в Україні, є результатом відвертого нападу президента Путіна на суверенітет України. Їхні жертви заслуговують не менше, ніж на те, щоб світ зробив усе, що в його силах, щоб забезпечити його відповідальність¹.

Дійсно, вторгнення Росії в Україну становить загрозу фундаментальним принципам міжнародної безпеки, які лежать в основі сучасного правового порядку. Тому світова спільнота має відповісти засобами юридичного переслідування винних осіб, а саме кримінальним провадженням стосовно винних у злочині агресії проти України.

Проте жоден міжнародний суд наразі не має юрисдикції щодо злочину агресії проти України — ні постійний Міжнародний кримінальний суд, ні інші механізми, що обмежуються національною або універсальною юрисдикціями. Хоча Україна і має в національному законодавстві відповідний склад злочину (ст. 437 Кримінального кодексу України), проте потенційний обвинувальний вирок національного суду під час гарячої фази збройного конфлікту викликає запитання не тільки у Росії та її партнерів, а й у цивілізованого світу, який вимагає справедливого правосуддя для воєнних злочинців та військово-політичного керівництва держави-агресора. Відтак обґрунтованими є намагання України надати максимальної легітимності майбутньому спеціальному трибуналу щодо злочину агресії, аби це не було лише юридичним рішенням національної держави, а дійсно відповіддю усієї міжнародної спільноти, яка поважає та захищає сучасне міжнародне право та архітектуру міжнародної безпеки.

Цей модельний обвинувальний акт² стосується президента Російської Федерації Володимира Путіна та шістьох інших російських високопосадовців (секретар Ради безпеки Росії Микола Патрушев; Міністр оборони Сергій

1 Games A. Goldston. Model Indictment for the Crime of Aggression Committed against Ukraine / JustSecurity, May 9, 2022 / Source: <https://www.justsecurity.org/81411/osji-model-indictment-for-the-crime-of-aggression-committed-against-ukraine/>.

2 Model Indictment for the Crime of Aggression Committed against Ukraine / Open Society Justice Initiative, May 09, 2022 // Source: <https://www.justiceinitiative.org/publications/model-indictment-for-the-crime-of-aggression-committed-against-ukraine>.

Шойгу; директор зовнішньої розвідки Сергій Нарішкін та інші), причетних до ініціювання, планування, підготовки та здійснення актів агресії проти України, починаючи з 24 лютого 2022 року.

З цією метою Open Society Justice Initiative за порадами та залученням експертів склала 65-сторінковий зразок обвинувачення (український переклад нижче складає 70 сторінок), який демонструє доцільність побудови надійної справи проти Володимира Путіна та шести інших найвищих посадових осіб. Російські чиновники відповідальні за злочин агресії. Серед них секретар Ради безпеки Росії Микола Патрушев; Міністр оборони Сергій Шойгу; директор зовнішньої розвідки Сергій Нарішкін та інші.

Він підготовлений Правовою ініціативою Фонду Відкритого суспільства (Open Society Justice Initiative) та має на меті привернути увагу до злочину агресії як на рівні національних розслідувань, які уже тривають, так і посилити ту роботу зі створення спеціального трибуналу для кримінального переслідування злочину агресії, яка уже триває. Врешті продемонструвати, що цілком реально побудувати міцну справу проти Росії, що матиме значення для усього світового правопорядку.

Переклад для українського читача здійснюється вперше, хоча сам Модельний обвинувальний акт став надбанням англomовної аудиторії ще у травні 2022 року, отже був неодноразово обговорений фахівцями. Відсьогодні таку можливість має і український читач, думка якого не менш важлива, аніж думка іноземних фахівців. Понад те, перебуваючи у вирі подій, будучи жертвою збройного конфлікту, українські правники мають власну оптику щодо збройного конфлікту та подальшого відновлення миру як в Україні, так і всьому світі.

Автор:

Євген Крапивін,

контентний редактор *JustTalk*

ПРОТИ

**ПУТІНА ВОЛОДИМИРА ВОЛОДИМИРОВИЧА
(ДАЛІ «ВОЛОДИМИР ПУТІН»)**

**ПАТРУШЕВА МИКОЛИ ПЛАТОНОВИЧА
(ДАЛІ «МИКОЛА ПАТРУШЕВ»)**

**ШОЙГУ СЕРГІЯ КУЖУГЕТОВИЧА
(ДАЛІ «СЕРГІЙ ШОЙГУ»)**

**НАРИШКІНА СЕРГІЯ ЄВГЕНОВИЧА
(ДАЛІ «СЕРГІЙ НАРИШКІН»)**

**МАТВІЄНКО ВАЛЕНТИНИ ІВАНІВНИ
(ДАЛІ «ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО»)**

**БЕСЕДИ СЕРГІЯ ОРЕСТОВИЧА
(ДАЛІ «СЕРГІЙ БЕСЕДА»)**

**ЛАВРОВА СЕРГІЯ ВІКТОРОВИЧА
(ДАЛІ «СЕРГІЙ ЛАВРОВ»)**

**та ГЕРАСИМОВА ВАЛЕРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА
(ДАЛІ «ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ»)**

ОБВИНУВАЛЬНИЙ АКТ

Прокуратура, відповідно до своїх повноважень, висуває наступні звинувачення:

**ВОЛОДИМИРУ ПУТІНУ, МИКОЛІ ПАТРУШЕВУ,
СЕРГІЮ ШОЙГУ, СЕРГІЮ НАРИШКІНУ,
ВАЛЕНТИНІ МАТВІЄНКО, СЕРГІЮ БЕСЕДІ,
СЕРГІЮ ЛАВРОВУ та ВАЛЕРІЮ ГЕРАСИМОВУ**

у вчиненні злочину агресії, а саме:

Обвинувачені

1. Своїми діями, вчиненими у період з 7 квітня 2021 року по 5 квітня 2022 року, ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ БЕСЕДА, СЕРГІЙ ЛАВРОВ і ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ планували, готували, розв'язали та/або здійснили акти агресії з боку Російської Федерації в Україні.

Володимир Путін

2. ВОЛОДИМИР ПУТІН народився 7 жовтня 1952 року в м. Ленінград. Він займає посаду Президента Російської Федерації (далі «Росія») вже четвертий термін. Раніше він був Президентом з 1999 по 2008 рік, а з

2012 року знову зайняв посаду.³ На посаді Президента ВОЛОДИМИР ПУТІН є конституційно призначеним Главою держави,⁴ наділений повноваженнями гаранта Конституції вживати будь-які заходи щодо охорони суверенітету Росії, її незалежності та державної цілісності; підтримувати громадянський мир та згоду в країні; забезпечувати узгоджене функціонування і взаємодію органів державної влади.⁵ На ВОЛОДИМИРА ПУТІНА, як Президента, конституційно покладено завдання визначати основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики Росії,⁶ і представляти Росію всередині країни та на рівні міжнародних відносин.⁷ Крім того, займаючи посаду Президента Росії, ВОЛОДИМИР ПУТІН є Верховним головнокомандувачем Збройних сил Росії.⁸ Федеральний закон «Про безпеку» встановлює, що державна політика у галузі безпеки є частиною внутрішньої та зовнішньої політики Росії,⁹ керівництво якою ВОЛОДИМИР ПУТІН зобов'язаний здійснювати. Відповідно до цього закону, ВОЛОДИМИР ПУТІН, як Президент, також наділений повноваженнями визначати основні напрями державної безпеки¹⁰ та затверджувати стратегію національної безпеки.¹¹

На посаді Президента Росії ВОЛОДИМИР ПУТІН уповноважений за Конституцією формувати Раду Безпеки для сприяння йому, як Главі держави, у здійсненні повноважень з питань забезпечення національних інтересів та безпеки будь-якої особи, суспільства та держави, підтримки громадянського миру та злагоди в країні, захисту суверенітету, незалежності та державної цілісності Росії, запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам.¹² Федеральний закон «Про безпеку» покладає на Раду Безпеки кілька основних функцій, у тому числі: (1) розгляд питань безпеки, організації оборони та інших питань, пов'язаних із захистом конституційного ладу, суверенітету, незалежності та територіальної цілісності Росії; (2) розробка і уточнення стратегії національної безпеки; (3) здійснення стратегічного планування у сфері безпеки; (4) підготовка проектів нормативно-правових актів Президента з питань забезпечення безпеки.¹³ Основними завданнями Ради Безпеки, закріпленими Федеральним законом «Про безпеку», є: (1) створення умов для реалізації Президентом повноважень у сфері забезпечення безпеки; (2) формування державної

3 Рада Безпеки Російської Федерації, «Члени Ради Безпеки Російської Федерації з моменту її утворення», http://www.scrf.gov.ru/about/all_time/.

4 Конституція Російської Федерації (1993 р., зі змінами та доповненнями від 2020 р.), Стаття 80(1).

5 Конституція Російської Федерації, Стаття 80(2).

6 Конституція Російської Федерації, Стаття 80(3).

7 Конституція Російської Федерації, Стаття 80(4).

8 Конституція Російської Федерації, Стаття 87.

9 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», 28 грудня 2010 р., Стаття 4(1), https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=87862&p_country=RUS&p_count=802.

10 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 8(1).

11 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 8(2).

12 Конституція Російської Федерації (1993 р., зі змінами та доповненнями від 2020 р.), Стаття 83(г).

13 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Статті 4(3), 13(1) та 14(2).

політики у сфері забезпечення безпеки та контроль за її реалізацією; (3) розробка заходів щодо нейтралізації загроз безпеці або військових загроз; (4) підготовка пропозицій Президенту щодо заходів, пов'язаних із запобіганням та ліквідацією надзвичайних ситуацій та подоланням їх наслідків.¹⁴ Федеральний закон «Про безпеку» також передбачає, що Раду Безпеки очолює Президент Росії ВОЛОДИМИР ПУТІН, і вона зобов'язана координувати з ним свою діяльність із забезпечення безпеки.¹⁵ Регламент Ради Безпеки затверджується Президентом Росії ВОЛОДИМИРОМ ПУТІНИМ.¹⁶

3. У силу своїх повноважень ВОЛОДИМИР ПУТІН має можливість ефективно здійснювати контроль над політичними і військовими діями Росії. Він реалізує свою владу щодо управління політичними та військовими діями Росії у співпраці з близьким колом довірених радників, які також впливають на ці рішення.¹⁷ До цих радників входять інші обвинувачені, деякі з яких є членами Ради Безпеки та/або довіреними високопосадовцями з досвідом роботи у спецслужбах, відомими як «СИЛОВИКИ».
4. ВОЛОДИМИР ПУТІН оголосив про початок «спеціальної військової операції» в Україні у своїй промові 24 лютого 2022 року.¹⁸ Прес-секретар Кремля Дмитро Пєсков заявив 24 лютого 2022 року під час спілкування зі ЗМІ, що ВОЛОДИМИР ПУТІН, як Верховний головнокомандувач Збройних сил, встановлюватиме тривалість військової операції в Україні: «Терміни визначаються ефективністю та доцільністю. Встановлюватиме, звичайно, Верховний головнокомандувач».¹⁹ 4 березня 2022 року Дмитро Пєсков заявив, що ВОЛОДИМИР ПУТІН, як Верховний головнокомандувач «отримує інформацію» та «приймає рішення про те, як і якими засобами виконувати поставлені задачі під час цієї операції».²⁰

14 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 14(1).

15 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 6.

16 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 13(2).

17 Андрій Солдатов та Ірина Бороган, «Putin Conscripts History» («Путін верстає історію»), Центр аналізу європейської політики, 18 лютого 2022 р., <https://cepa.org/putin-conscripts-history/>; Антон Трояновський, «The Hard-Line Russian Advisers Who have Putin's Ear» («Безкомпромісні російські радники, які мають вуха Путіна»), The New York Times, 30 січня 2022 р., <https://www.nytimes.com/2022/01/30/world/europe/putin-top-advisers-ukraine.html>; Олександр Габуєв, «Alexander Gabuev Writes from Moscow on Why Vladimir Putin and his Entourage want War» («Олександр Габуєв пише з Москви про те, чому Володимир Путін та його оточення хочуть війни»), The Economist, 19 лютого 2022 р., <https://www.economist.com/by-invitation/2022/02/19/alexander-gabuev-writes-from-moscow-on-why-vladimir-putin-and-his-entourage-want-war>.

18 Кремль, «Address by the President of the Russian Federation» («Послання Президента Російської Федерації»), 24 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843>.

19 «В Кремле рассказали о целях специальной операции по защите Донбасса», Vmeste, 24 лютого 2022 р., <https://vmeste-rf.tv/news/v-kremle-rasskazali-o-tselyakh-spetsialnoy-operatsii-po-zashchite-donbassa/>.

20 «Кремль прокомментировал просьбу Кадырова дать приказ на взятие Киева и Харькова», Lenta, 4 травня 2022 р., https://lenta.ru/news/2022/03/04/donbss_putin/.

Микола Патрушев

5. МИКОЛА ПАТРУШЕВ народився 11 липня 1951 року в м. Ленінград. З 2008 року обіймає посаду Секретаря Ради безпеки Росії.²¹ Члени Ради Безпеки призначаються особисто ВОЛОДИМИРОМ ПУТІНИМ,²² тому членство в Раді Безпеки може свідчити про рівень довіри ВОЛОДИМИРА ПУТІНА до конкретної людини, такої як МИКОЛА ПАТРУШЕВ. Члени Ради Безпеки зобов'язані брати участь у засіданнях, де вони мають право дорадчого голосу.²³ Рішення Ради Безпеки приймаються на сесіях та засіданнях постійними членами Ради Безпеки, які мають рівні права на прийняття рішень.²⁴ Рішення Ради Безпеки набувають чинності після їх затвердження Президентом і є обов'язковими для органів державної влади і посадових осіб.²⁵ Таким чином, кожен член Ради Безпеки, і в особливості кожен Постійний член, має можливість впливати на виконання його основних завдань та функцій. Експерт з російської політики пояснює, що хоча точний обсяг повноважень, фактично наданих Раді Безпеки, незрозумілий, Рада Безпеки залишається «центром влади», а члени Ради Безпеки — «ключовими гравцями в російській політичній системі».²⁶
6. Як на Секретаря Ради Безпеки, на МИКОЛУ ПАТРУШЕВА покладено додаткову відповідальність за виконання задач та функцій Ради Безпеки.²⁷ На відміну від інших членів Ради, Патрушев підпорядковується безпосередньо ВОЛОДИМИРУ ПУТІНУ, як Президенту,²⁸ та його повноваження визначаються саме Президентом.²⁹
7. Окрім офіційної ролі Секретаря Ради безпеки, МИКОЛА ПАТРУШЕВ має повноваження приймати рішення через свої відносини з ВОЛОДИМИРОМ ПУТІНИМ. МИКОЛА ПАТРУШЕВ має довгу кар'єру в органах безпеки, що розпочалася ще у 1974 році.³⁰ До своєї посади Секретаря Ради Безпеки, МИКОЛА ПАТРУШЕВ був Директором Федеральної служби безпеки Росії (далі — «ФСБ») з 1999 по 2008 рік.³¹ Він був призначений на цю посаду

21 Рада Безпеки Російської Федерації, «Патрушев Микола Платонович», <http://www.scrf.gov.ru/about/leadership/person8/>.

22 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Статті 15(2)-(3).

23 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 15(4).

24 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 18(1).

25 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Статті 18(2)-(3).

26 Марк Галеотті, «Russia's Security Council: Where Policy, Personality, and Process Meet» («Рада Безпеки Росії: Де зустрічаються політика, особистість і процес»), Центр Маршалла, жовтень 2019 р., Номер 041, <https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/russias-security-council-where-policy-personality-and-process-meet-0>.

27 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 16(1).

28 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 16(2).

29 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», Стаття 16(3).

30 Рада Безпеки Російської Федерації, «Патрушев Микола Платонович», <http://www.scrf.gov.ru/about/leadership/person8/>.

31 База даних Форуму Вільної Росії, «Putin's List — Patrushev Nikolai» («Список Путіна — Микола Патрушев»), <https://www.spisok-putina.org/en/personas/patrushev-2/>.

колишнім президентом Росії Борисом Єльциним замість Володимира Путіна.³² МИКОЛА ПАТРУШЕВ, таким чином, є одним із високопоставлених російських чиновників із досвідом роботи у спецслужбах, які називаються «силовиками».³³ «Силовики» вважаються одними з найдовіреніших радників Володимира Путіна,³⁴ можливо, тому що багато з них є вихідцями з КДБ, як і ВОЛОДИМИР ПУТІН.³⁵ Вважається, що останніми роками «силовики» набули все більшого впливу.³⁶ ВОЛОДИМИР ПУТІН у своїй автобіографії навіть називає МИКОЛУ ПАТРУШЕВА одним зі своїх надійних союзників.³⁷

8. Російські експерти та коментатори також вважають МИКОЛУ ПАТРУШЕВА одним із найбільш довірених радників ВОЛОДИМИРА ПУТІНА: у січні 2022 року Завідуючий московським бюро «Нью-Йорк Таймс» назвав МИКОЛУ ПАТРУШЕВА одним із тих, хто відіграватиме найважливішу роль у прийнятті рішення про вторгнення Росії в Україну.³⁸ Інший експерт з російської політики вважає МИКОЛУ ПАТРУШЕВА членом «військового кабінету» ВОЛОДИМИРА ПУТІНА,³⁹ а інший зазначає, що МИКОЛА ПАТРУШЕВ користується особливою довірою ВОЛОДИМИРА

32 База даних Форуму Вільної Росії, «Putin's List — Patrushev Nikolai» («Список Путіна — Микола Патрушев»), <https://www.spisok-putina.org/en/personas/patrushev-2/>.

33 Антон Трояновський, «The Hard-Line Russian Advisers Who have Putin's Ear» («Безкомпромісні російські радники, які мають вуха Путіна»), The New York Times, 30 січня 2022 р., <https://www.nytimes.com/2022/01/30/world/europe/putin-top-advisers-ukraine.html>; Джеймс Ленгтон, «Meet Russia's siloviki — Putin's inner circle» («Знайомтеся, російські силовики — найближче коло Путіна»), The National News, 15 травня 2022 р., <https://www.thenationalnews.com/world/europe/2022/03/15/meet-russias-siloviki-putins-inner-circle/>.

34 Андрій Солдатов та Ірина Бороган, «Putin Conscripts History» («Путін верстає історію»), Центр аналізу європейської політики, 18 лютого 2022 р., <https://cepa.org/putin-conscripts-history/>; Антон Трояновський, «The Hard-Line Russian Advisers Who have Putin's Ear» («Безкомпромісні російські радники, які мають вуха Путіна»), The New York Times, 30 січня 2022 р., <https://www.nytimes.com/2022/01/30/world/europe/putin-top-advisers-ukraine.html>; Ендрю Роч, «Putin's security men: the elite group who 'fuel his anxieties'» («Силовики Путіна: елітна група, яка «підживлює його тривоги»»), The Guardian, 4 лютого 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/04/putin-security-elite-siloviki-russia>.

35 Антон Трояновський, «The Hard-Line Russian Advisers Who have Putin's Ear» («Безкомпромісні російські радники, які мають вуха Путіна»), The New York Times, 30 січня 2022 р., <https://www.nytimes.com/2022/01/30/world/europe/putin-top-advisers-ukraine.html>.

36 Емілі Шервін, «Putin's inner circle: Who has the Russian president's ear on the war in Ukraine?» («Внутрішнє коло Путіна: Хто прислухається до думки російського президента щодо війни в Україні?»), Deutsche Welle, 11 травня 2022 р., <https://www.dw.com/en/putins-inner-circle-who-has-the-russian-presidents-ear-on-the-war-in-ukraine/a-61102576>.

37 Володимир Путін, *Від першої особи* (Hachette Publishing, 2000 р.), 201.

38 Антон Трояновський, «The Hard-Line Russian Advisers Who have Putin's Ear» («Безкомпромісні російські радники, які мають вуха Путіна»), The New York Times, 30 січня 2022 р., <https://www.nytimes.com/2022/01/30/world/europe/putin-top-advisers-ukraine.html>.

39 Олександр Габуєв, «Alexander Gabuev Writes from Moscow on Why Vladimir Putin and his Entourage want War» («Олександр Габуєв пише з Москви про те, чому Володимир Путін та його оточення хочуть війни»), The Economist, 19 лютого 2022 р., <https://www.economist.com/by-invitation/2022/02/19/alexander-gabuev-writes-from-moscow-on-why-vladimir-putin-and-his-entourage-want-war>.

ПУТИНА, є активною та високопоставленою фігурою у сфері безпеки та зовнішньої політики Росії, та що фактична влада у Раді Безпеки значною мірою належить самому МИКОЛІ ПАТРУШЕВУ.⁴⁰ Також наголошується, що МИКОЛА ПЕТРУШЕВ є неофіційним радником ВОЛОДИМИРА ПУТИНА з питань національної безпеки.⁴¹

9. У зв'язку з прийняттям Росією рішень, пов'язаними з Україною, зокрема, МИКОЛА ПАТРУШЕВ був включений до списків санкцій ЄС у 2014 році⁴² та до списку санкцій Управління з контролю за іноземними активами Міністерства фінансів США (далі — «ОФАС») у 2018 році⁴³ за сприяння підриву суверенітету України. Казначейство Великобританії також включило МИКОЛУ ПАТРУШЕВА у свій список санкцій у 2020 році за його участь у складі Ради Безпеки при «формуванні політики російського уряду, що загрожує територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України».⁴⁴ У зв'язку з російським вторгненням в Україну у 2022 році Міністерство фінансів США вважає МИКОЛУ ПАТРУШЕВА частиною «керівної еліти» Росії.⁴⁵

Сергій Шойгу

10. СЕРГІЙ ШОЙГУ народився 21 травня 1955 року в м. Чадан, Тува. З 2012 року обіймає посаду Міністра оборони Росії.⁴⁶ Міністр оборони відповідає за Збройні сили Росії, що включають сухопутні війська, повітряно-космічні

40 Марк Галеотті, «Russia's Security Council: Where Policy, Personality, and Process Meet» («Рада Безпеки Росії: Де зустрічаються політика, особистість і процес»), Центр Маршалла, жовтень 2019 р., Номер 041, <https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/russias-security-council-where-policy-personality-and-process-meet-0>.

Див. також Марк Галеотті, «Putin's Hydra: Inside Russia's Intelligence Services» («Гідра Путіна: Усередині російських розвідувальних служб»), Європейська рада з міжнародних відносин, Травень 2016 року, https://ecfr.eu/wp-content/uploads/ECFR_169_-_PUTINS_HYDRA_INSIDE_THE_RUSSIAN_INTELLIGENCE_SERVICES_1513.pdf.

41 Ендрю Роч, «Putin's security men: the elite group who 'fuel his anxieties'» («Силовики Путіна: елітна група, яка «підживлює його тривоги»»), The Guardian, 4 лютого 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/04/putin-security-elite-siloviki-russia>.

42 Рада Європейського Союзу, Регламент Ради (ЄС) № 810/2014 про введення в дію Регламенту (ЄС) № 269/2014 про обмежувальні заходи щодо дій, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України, 25 липня 2014 р., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0810>.

43 Міністерство фінансів США, «Treasury Designates Russian Oligarchs, Officials, and Entities in Response to Worldwide Malign Activity» («Міністерство фінансів встановлює перелік російських олігархів, посадових осіб та організацій у відповідь на зловмисну діяльність у світі»), 6 квітня 2018 р., <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm0338>.

44 Казначейство Її Величності — Управління із застосування фінансових санкцій, Consolidated List of Financial Sanctions Targets in the UK (Зведений список цілей фінансових санкцій у Великій Британії), оновлений 15 березня 2022 р., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061009/Russia.pdf.

45 Міністерство фінансів США, «U.S. Treasury Imposes Sanctions on Russian Federation President Vladimir Putin and Minister of Foreign Affairs Sergei Lavrov» («Міністерство фінансів США вводить санкції щодо Президента РФ Володимира Путіна та Міністра закордонних справ Сергія Лаврова»), 25 лютого 2022 р., <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0610>.

46 <https://structure.mil.ru/management/minister.htm>.

сили та військово-морський флот. Він перебуває у безпосередньому підпорядкуванні Президента Росії — Верховного головнокомандувача Збройних сил —, тобто є другим у системі командування.⁴⁷ Як Міністр оборони, СЕРГІЙ ШОЙГУ, відповідно, контролює роботу Головного розвідувального управління Росії (далі — «ГРУ»)⁴⁸. Російські незалежні інформаційні агентства «iStories» та «Агентство» опублікували докладний профіль СЕРГІЯ ШОЙГУ, в якому йдеться про те, що відтоді, як він очолив Міністерство оборони у 2012 році, його пріоритетом стали зв'язки з громадськістю.⁴⁹ Він створив у Міністерстві великий відділ комунікацій та отримав увагу ЗМІ до своєї діяльності. СЕРГІЙ ШОЙГУ також є постійним членом Ради Безпеки,⁵⁰ і, отже, однією з обраних осіб, які мають право голосу під час прийняття рішень з питань державної безпеки.

11. Окрім своєї офіційної ролі Міністра оборони, СЕРГІЙ ШОЙГУ також має право приймати рішення через свій зв'язок з ВОЛОДИМИРОМ ПУТІНИМ. СЕРГІЙ ШОЙГУ, як один із «силовиків»,⁵¹ вважається довіреною особою ВОЛОДИМИРА ПУТІНА. СЕРГІЙ ШОЙГУ був одним із засновників політичної партії «Єдина Росія» у 2001 році і до цього дня вважається одним з найпомітніших її членів і одним із найзатятіших прихильників ВОЛОДИМИРА ПУТІНА.⁵² Одне зі ЗМІ наводить слова колишнього співробітника адміністрації президента про те, що СЕРГІЯ ШОЙГУ можна вважати одним із лідерів потужного політичного клану, до якого входять Губернатор Московської області Андрій Воробйов, Голова Ради Федерації ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО та друг ВОЛОДИМИРА ПУТІНА Геннадій Тимченко.⁵³ Клан пов'язаний пов'язаними бізнесами і знаходиться на хорошому рахунку у ВОЛОДИМИРА ПУТІНА.
12. Особисті відносини СЕРГІЯ ШОЙГУ з ВОЛОДИМИРОМ ПУТІНИМ також підтверджені документально. ВОЛОДИМИР ПУТІН кілька разів

47 Міністерство оборони Російської Федерації, https://eng.mil.ru/en/management/leader.htm?id=10330475@SD_Employee

48 В даний час ГРУ використовує назву «Головне управління Генерального штабу»: див. Міністерство оборони Російської Федерації, «Головне управління Генерального штабу Збройних сил Російської Федерації», https://structure.mil.ru/structure/ministry_of_defence/details.htm?id=9711@egOrganization;

Ендрю Роч, «Putin's security men: the elite group who 'fuel his anxieties'» («Силовики Путіна: елітна група, яка «підживлює його тривоги»»), The Guardian, 4 лютого 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/04/putin-security-elite-siloviki-russia>.

49 iStories та Агентство, «Міністр з невеликим культом особистості», 6 вересня 2021 р., <https://istories.media/investigations/2021/09/06/ministr-s-malenkim-kultom-lichnosti/>.

50 Кремль, «Security Council Structure — Members» («Структура Ради Безпеки — Члени»), <http://www.en.kremlin.ru/structure/security-council/members>.

51 Джеймс Ленгтон, «Meet Russia's siloviki — Putin's inner circle» («Знайомтеся, російські силовики — найближче коло Путіна»), The National News, 15 травня 2022 р., <https://www.thenationalnews.com/world/europe/2022/03/15/meet-russias-siloviki-putins-inner-circle/>.

52 Єдина Росія, «Шойгу Сергій Кужугетович», <https://er.ru/person/62a3fd77-d8e1-4663-8f45-36cf0679c905>.

53 Роман Шлейнов, «Глобальний, фінансовий, сімейний», Новая Газета, 20 листопада 2008 р., <https://novayagazeta.ru/articles/2008/11/20/35800-mirovoy-finansovyy-semeynyy>.

відвідував СЕРГІЯ ШОЙГУ в його рідному регіоні в Сибірській тайзі, де вони проводили разом багато часу.⁵⁴ ЗМІ припускають, що візит ВОЛОДИМИРА ПУТІНА до СЕРГІЯ ШОЙГУ наприкінці вересня 2021 року міг бути можливістю для планування агресивних дій Росії в Україні у 2022 році.⁵⁵

13. Таким чином, слід вважати, що СЕРГІЙ ШОЙГУ значною мірою бере участь у прийнятті військових рішень в Росії не тільки через свою офіційну посаду, а й на практиці.
14. Зокрема, у зв'язку з прийняттям Росією рішень щодо України, СЕРГІЯ ШОЙГУ було названо одним із двох архітекторів анексії Криму у 2014 році, підтримки проросійських недержавних збройних груп на Донбасі та формування військової стратегії Росії в Сирії.⁵⁶
15. Російські експерти та коментатори також вважають СЕРГІЯ ШОЙГУ одним із ключових архітекторів російського вторгнення в Україну у 2022 році: деякі аналітики, які мають досвід роботи у російських спецслужбах, називають СЕРГІЯ ШОЙГУ одним з двох осіб, які найбільше залучені у колі довірених радників ВОЛОДИМИРА ПУТІНА.⁵⁷ Ці експерти також приписують російським військовим роль рушійної сили в агресії Росії проти України у 2022 році.⁵⁸ СЕРГІЙ ШОЙГУ також був названий New York Times одним із тих, хто відіграватиме найбільш важливу роль у прийнятті рішення про вторгнення Росії в Україну в 2022 році,⁵⁹ а іншим експертом

54 Олексій Коростелев, «Логове президента: в якій тайговій садибі Путін відзначає дні народження і приймає ключові рішення?», TVRain, 20 травня 2017 р., https://tvrain.ru/teleshow/reportazh/logovo_presidenta_v_taige-435153/;

Кремль, «Володимир Путін провів вихідні у Туві та Красноярському краї», 26 липня 2013 р., <http://kremlin.ru/events/president/news/18957>;

Кремль, «Поїздка до Туви, 1-3 серпня», 7 серпня 2017 р., <http://kremlin.ru/events/president/news/55308>;

Кремль, «Володимир Путін провів відпустку в Сибіру», 7 жовтня 2019 р., <http://www.kremlin.ru/events/president/news/61732>.

55 Емілі Шервін, «Putin's inner circle: Who has the Russian president's ear on the war in Ukraine?» («Внутрішнє коло Путіна: Хто прислухається до думки російського президента щодо війни в Україні?»), Deutsche Welle, 11 травня 2022 р., <https://www.dw.com/en/putins-inner-circle-who-has-the-russian-presidents-ear-on-the-war-in-ukraine/a-61102576>.

56 Себастьян Зайбт, «Shoigu and Gerasimov: Masters of Putin's Wars» («Шойгу та Герасимов: Майстри путінських воєн»), France 24, 4 травня 2022 р., <https://www.france24.com/en/europe/20220304-shoigu-and-gerasimov-masters-of-putin-s-wars>.

57 Андрій Солдатов та Ірина Бороган, «Putin Conscripts History» («Путін верстає історію»), Центр аналізу європейської політики, 18 лютого 2022 р., <https://cepa.org/putin-conscripts-history/>.

58 Андрій Солдатов та Ірина Бороган, «The Man Behind Putin's Military — How Sergey Shoigu Paved the Way for Russia's Ukraine Assault» («Людина за путінськими військовими — як Сергій Шойгу проклав шлях для російського штурму України»), Foreign Affairs, 26 лютого 2022 р., https://www.foreignaffairs.com/articles/2022-02-26/man-behind-putins-military?utm_campaign=tw_daily_soc&utm_medium=social&utm_source=twitter_posts.

59 Антон Трояновський, «The Hard-Line Russian Advisers Who have Putin's Ear» («Безкомпромісні російські радники, які мають вуха Путіна»), The New York Times, 30 січня 2022 р., <https://www.nytimes.com/2022/01/30/world/europe/putin-top-advisers-ukraine.html>.

з російської політики — членом «військового кабінету» ВОЛОДИМИРА ПУТИНА.⁶⁰ Одне з джерел також повідомляє, що СЕРГІЙ ШОЙГУ віддав наказ про нарощування російських військ на кордоні з Україною в березні-квітні 2021 року і керував воєнними іграми в Білорусі в лютому 2022 року напередодні вторгнення.⁶¹

16. СЕРГІЙ ШОЙГУ також був включений у санкційний список за участь у російському вторгненні в Україну у 2022 році. ЄС включив СЕРГІЯ ШОЙГУ у свій список санкцій у лютому 2022 року через його посаду Міністра оборони, його публічні коментарі про те, що Крим був і залишається російським, його керівництво і накази російським військам в незаконно анексованому Криму, а також його керівництво і накази про розміщення російських військ на кордоні з Україною.⁶² Зокрема, ЄС визнав, що СЕРГІЙ ШОЙГУ «несе кінцеву відповідальність за будь-які військові дії проти України» і «тому є відповідальним за активну підтримку та реалізацію дій і політики, які підривають та загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України, а також стабільності або безпеці в Україні». Міністерство фінансів США також включило СЕРГІЯ ШОЙГУ до списку санкцій OFAC у лютому 2022 року, визначивши, що він є одним з осіб, які «несуть пряму відповідальність за подальше вторгнення в Україну».⁶³ Після цього в березні 2022 року Казначейство Великобританії включило СЕРГІЯ ШОЙГУ до свого списку санкцій у зв'язку з російським вторгненням в Україну у 2022 році.⁶⁴

Сергій Нарішкін

17. СЕРГІЙ НАРИШКІН народився 27 жовтня 1954 року у м. Санкт-Петербург. Він займає посаду директора Служби зовнішньої розвідки Росії (далі — «СЗР») з 2016 року, коли його було призначено ВОЛОДИМИРОМ

60 Олександр Габуєв, «Alexander Gabuev Writes from Moscow on Why Vladimir Putin and his Entourage want War» («Олександр Габуєв пише з Москви про те, чому Володимир Путін та його оточення хочуть війни»), The Economist, 19 лютого 2022 р., <https://www.economist.com/by-invitation/2022/02/19/alexander-gabuev-writes-from-moscow-on-why-vladimir-putin-and-his-entourage-want-war>.

61 Ендрю Роч, «Putin's security men: the elite group who 'fuel his anxieties'» («Силовики Путіна: елітна група, яка «підживлює його тривоги»»), The Guardian, 4 лютого 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/04/putin-security-elite-siloviki-russia>.

62 Рада Європейського Союзу, Регламент Ради (ЄС) № 2022/260 про введення в дію Регламенту (ЄС) № 269/2014 про обмежувальні заходи щодо дій, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України, 23 лютого 2022 р., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2022:0421:FULL&from=EN>.

63 Міністерство фінансів США, «U.S. Treasury Imposes Sanctions on Russian Federation President Vladimir Putin and Minister of Foreign Affairs Sergei Lavrov» («Міністерство фінансів США вводить санкції щодо Президента РФ Володимира Путіна та Міністра закордонних справ Сергія Лаврова»), 25 лютого 2022 р., <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0610>.

64 Казначейство Її Величності — Управління із застосування фінансових санкцій, Consolidated List of Financial Sanctions Targets in the UK (Зведений список цілей фінансових санкцій у Великій Британії), оновлений 15 березня 2022 р., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061009/Russia.pdf.

ПУТІНИМ.⁶⁵ Відповідно до Федерального закону «Про зовнішню розвідку» на СЗР покладено наступні завдання: ведення розвідувальної діяльності Росії у політичній, економічній, військово-стратегічній, науково-технічній та екологічній сферах, а також надання розвідувальної інформації вищим органам законодавчої та виконавчої влади Росії.⁶⁶ Таким чином, СЗР надає розвідувальну інформацію ВОЛОДИМИРУ ПУТІНУ, Раді Федерації, Державній Думі та ін.⁶⁷ Одне з джерел повідомляє, що СЗР надає ВОЛОДИМИРУ ПУТІНУ щоденний звіт з питань зовнішньої розвідки.⁶⁸ Цілі та завдання СЗР — забезпечення національної безпеки та інтересів Росії.⁶⁹ Для виконання поставлених завдань СЗР має право використовувати відкриті та приховані методи й засоби розвідувальної діяльності.⁷⁰ Як директор СЗР, СЕРГІЙ НАРИШКІН контролює її діяльність. СЕРГІЙ НАРИШКІН також є постійним членом Ради Безпеки,⁷¹ і, отже, однією з обраних осіб, які мають право голосу при ухваленні рішень з питань державної безпеки.

18. Окрім своєї офіційної ролі Директора СЗР, СЕРГІЙ НАРИШКІН також наділений правом приймати рішення через свої відносини з ВОЛОДИМИРОМ ПУТІНИМ. До цього СЕРГІЙ НАРИШКІН обіймав посаду голови Державної Думи з 2011 по 2016 рік та керівника Адміністрації Президента з 2008 по 2011 рік.⁷² За наявними даними, він також протягом двох років навчався у Вищій школі КДБ, починаючи з 1978 року.⁷³ СЕРГІЙ НАРИШКІН, як один із «СИЛОВИКІВ»,⁷⁴ вважається особливо довіреною особою ВОЛОДИМИРА ПУТІНА.

19. Російські експерти та коментатори вважають, що СЕРГІЙ НАРИШКІН

65 Служба зовнішньої розвідки Російської Федерації, «Директор Служби зовнішньої розвідки Російської Федерації», http://www.svr.gov.ru/svr_today/director.htm.

66 Федеральний закон № 5-ФЗ «Про зовнішню розвідку», Стаття 11, 10 січня 1996 р., http://www.svr.gov.ru/svr_today/doc02.htm.

67 Служба зовнішньої розвідки Російської Федерації, «ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ» <http://www.svr.gov.ru/pressburo/faq.htm>.

68 Адам Кемпбелл, «A Bad Crime Novel? Russia's Foreign Intelligence Service (SVR)» («Поганий кримінальний роман? Служба зовнішньої розвідки Росії (СЗР)»), The Security Distillery, 15 вересня 2021 р., <https://thesecuritydistillery.org/all-articles/-a-bad-crime-novel-russias-foreign-intelligence-service-svr>.

69 Служба зовнішньої розвідки Російської Федерації, «ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ» <http://www.svr.gov.ru/pressburo/faq.htm>.

70 Федеральний закон № 5-ФЗ «Про зовнішню розвідку», Стаття 13.

71 Кремль, «Security Council Structure — Members» («Структура Ради Безпеки — Члени»), <http://www.en.kremlin.ru/structure/security-council/members>.

72 Рада Безпеки Російської Федерації, «Члени Ради Безпеки Російської Федерації з моменту її утворення», http://www.scrf.gov.ru/about/all_time/.

73 Роман Шлейнов, «Микола Токарев: шлях від КДБ до Транснафти», Ведомості, 11 лютого 2013 р., https://web.archive.org/web/20150823051758/https://www.vedomosti.ru/library/articles/2013/02/11/revizor_iz_razvedochnoj_partii.

74 Джеймс Ленгтон, «Meet Russia's siloviki — Putin's inner circle» («Знайомтеся, російські силовики — найближче коло Путіна»), The National News, 15 травня 2022 р., <https://www.thenationalnews.com/world/europe/2022/03/15/meet-russias-siloviki-putins-inner-circle/>.

має значний вплив на прийняття рішень у сфері безпеки, включаючи вторгнення Росії в Україну в 2022 році: деякі аналітики, які мають досвід роботи в російських спецслужбах, називають СЕРГІЯ НАРИШКІНА одним з двох осіб, які найбільш міцно закріпились серед кола довірених радників Президента Путіна.⁷⁵ Завідуючий московським бюро «Нью-Йорк Таймс» також назвав СЕРГІЯ НАРИШКІНА одним з тих, хто відіграє найбільш важливу роль у прийнятті рішення про вторгнення Росії в Україну в 2022 році,⁷⁶ а інший експерт з російської політики — членом «військового кабінету» Президента Путіна.⁷⁷ Також було висловлено думку, що СЕРГІЙ НАРИШКІН може стати потенційним наступником президента Путіна.⁷⁸

20. СЕРГІЙ НАРИШКІН був включений до списків санкцій OFAC ЄС та США у 2014 році за сприяння підриву суверенітету України.⁷⁹ Казначейство Великобританії також включило СЕРГІЯ НАРИШКІНА до свого списку санкцій у 2020 році за підтримку розміщення російських військ в Україні, публічну підтримку договору про об'єднання Росії та Криму та пов'язаного з ним федерального конституційного закону, а також його посади директора СЗР та постійного члена Ради безпеки.⁸⁰ У зв'язку з російським вторгненням в Україну в 2022 році Міністерство фінансів США вважає СЕРГІЯ НАРИШКІНА частиною «керівної еліти» Росії.⁸¹

75 Андрій Солдатов та Ірина Бороган, «Putin Conscripts History» («Путін верстає історію»), Центр аналізу європейської політики, 18 лютого 2022 р., <https://cepa.org/putin-conscripts-history/>.

76 Антон Трояновський, «The Hard-Line Russian Advisers Who have Putin's Ear» («Безкомпромісні російські радники, які мають вуха Путіна»), The New York Times, 30 січня 2022 р., <https://www.nytimes.com/2022/01/30/world/europe/putin-top-advisers-ukraine.html>.

77 Олександр Габуєв, «Alexander Gabuev Writes from Moscow on Why Vladimir Putin and his Entourage want War» («Олександр Габуєв пише з Москви про те, чому Володимир Путін та його оточення хочуть війни»), The Economist, 19 лютого 2022 р., <https://www.economist.com/by-invitation/2022/02/19/alexander-gabuev-writes-from-moscow-on-why-vladimir-putin-and-his-entourage-want-war>.

78 Ендрю Роч, «Putin's security men: the elite group who 'fuel his anxieties'» («Силовики Путіна: елітна група, яка «підживлює його тривоги»»), The Guardian, 4 лютого 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/04/putin-security-elite-siloviki-russia>.

79 Рада Європейського Союзу, Регламент Ради (ЄС) № 284/2014 про введення в дію Регламенту (ЄС) № 269/2014 про обмежувальні заходи щодо дій, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України, 21 травня 2014 р., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0284&from=PL>; Міністерство фінансів США, «Treasury Sanctions Russian Officials, Members Of The Russian Leadership's Inner Circle, And An Entity For Involvement In The Situation In Ukraine» («Міністерство фінансів запроваджує санкції проти російських чиновників, членів внутрішнього кола російського керівництва та організації за участь у ситуації в Україні»), 20 травня 2014 р., <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/jl23331.aspx>.

80 Казначейство Її Величності — Управління із застосування фінансових санкцій, Consolidated List of Financial Sanctions Targets in the UK (Зведений список цілей фінансових санкцій у Великій Британії), оновлений 15 березня 2022 р., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061009/Russia.pdf.

81 Міністерство фінансів США, «U.S. Treasury Imposes Sanctions on Russian Federation President Vladimir Putin and Minister of Foreign Affairs Sergei Lavrov» («Міністерство фінансів США вводить санкції щодо Президента РФ Володимира Путіна та Міністра закордонних справ Сергія Лаврова»), 25 лютого 2022 р., <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0610>.

Валентина Матвієнко

21. ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО народилася 7 квітня 1949 року. З 2011 року вона є Головою або Речником Ради Федерації.⁸² Російський парламент, відомий як Федеральні збори, включає дві палати — Раду Федерації та Державну Думу.⁸³ Нині у Раду Федерації входять 200 членів, які призначаються представницькими і виконавчими органами суб'єктів федерації.⁸⁴ Голова Ради Федерації обирається серед складу його членів, має головувати на засіданнях Ради і слідкувати за його внутрішнім розпорядком.⁸⁵ До відання Ради Федерації за Конституцією віднесено низку питань, зокрема затвердження указів Президента про запровадження військового стану, затвердження указів Президента про запровадження надзвичайного стану, вирішення питання про можливість використання Збройних сил РФ за межами території РФ.⁸⁶ Одним із основних завдань Ради Федерації є розгляд проектів федеральних законів, прийнятих Державною Думою, та у остаточному підсумку ухвалення рішення про прийняття федеральних законів для підписання та оприлюднення Президентом.⁸⁷ Крім того, Федеральний закон «Про безпеку» передбачає, що Рада Федерації відповідає за розгляд федеральних законів про безпеку, прийнятих Державною Думою.⁸⁸ Таким чином, через свою посаду Голови або Речника Ради Федерації ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО бере активну участь у прийнятті законів у Росії.
22. ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО також є постійним членом Ради Безпеки⁸⁹ і, отже, однією з обраних осіб, які мають право голосу при ухваленні рішень з питань державної безпеки.
23. У зв'язку з прийняттям Росією рішень стосовно України, зокрема, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО була включена до списків санкцій ЄС та США OFAC у 2014 році за сприяння підриву суверенітету України.⁹⁰ Казначейство

82 Рада Федерації, «Speaker of the Federation Council of the Federal Assembly of the Russian Federation» («Речник Ради Федерації Федеральних зборів Російської Федерації»), <http://council.gov.ru/en/structure/persons/257/>.

83 Конституція Російської Федерації (1993 р., зі змінами та доповненнями від 2020 р.), Стаття 95.

84 <http://council.gov.ru/en/structure/council/>

85 Конституція Російської Федерації (1993 р., зі змінами та доповненнями від 2020 р.), Стаття 101.

86 Конституція Російської Федерації (1993 р., зі змінами та доповненнями від 2020 р.), Стаття 102.

87 Конституція Російської Федерації (1993 р., зі змінами та доповненнями від 2020 р.), Статті 105-107.

88 Федеральний закон № 390-ФЗ «Про безпеку», 28 грудня 2010 р., Стаття 9(1), https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=87862&p_country=RUS&p_count=802.

89 Кремль, «Security Council Structure — Members» («Структура Ради Безпеки — Члени»), <http://www.en.kremlin.ru/structure/security-council/members>.

90 Рада Європейського Союзу, Регламент Ради (ЄС) № 284/2014 про введення в дію Регламенту (ЄС) № 269/2014 про обмежувальні заходи щодо дій, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України, 21 травня 2014 р., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0284&from=PL>;

Міністерство фінансів США, «Issuance of a new Ukraine-related Executive Order; Ukraine-related Designations» («Видання нового виконавчого наказу, пов'язаного з Україною; призначення, пов'язані з Україною»), 17 травня 2014 р., <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/recent-actions/20140317>.

Великобританії також включило ВАЛЕНТИНУ МАТВІЄНКО до свого списку санкцій у 2020 році за її роль в якості Речника Ради Федерації та публічну підтримку в Раді Федерації розгортання російських військ в Україні у березні 2014 року.⁹¹ У зв'язку з російським вторгненням в Україну в 2022 році Міністерство фінансів США вважає ВАЛЕНТИНУ МАТВІЄНКО частиною «керівної еліти» Росії.⁹²

Сергій Бесєда

24. СЕРГІЙ БЕСЄДА народився 1 січня 1954 року. Він очолює 5-ту службу ФСБ, Службу оперативної інформації та міжнародних зв'язків,⁹³ інакше відому як відділення зовнішньої розвідки та шпигунства ФСБ.⁹⁴ Діяльність ФСБ регулюється Федеральним законом «Про Федеральну службу безпеки».⁹⁵ Відповідно до закону, ФСБ є єдиною центральною системою органів федеральної служби безпеки Росії, покликаної забезпечувати безпеку країни.⁹⁶ Основними напрямками діяльності ФСБ є контррозвідка, боротьба з тероризмом, боротьба зі злочинністю, розвідка, прикордонна діяльність та забезпечення інформаційної безпеки.⁹⁷ ФСБ зобов'язана виконувати низку завдань, включаючи інформування Президента та інших осіб про загрози безпеці, боротьбу з діяльністю іноземних розвідок, спрямованої на завдання збитків Росії, забезпечення безпеки російських органів влади та державних комунікацій, проведення заходів зовнішньої розвідки щодо безпеки Росії.⁹⁸ ФСБ також має широкі повноваження, включаючи використання спеціальних методів та засобів у розвідувальній та контррозвідувальній діяльності, проникнення у спецслужби та організації іноземних держав, екстериторіальне ведення зовнішньої

91 Казначейство Її Величності — Управління із застосування фінансових санкцій, Consolidated List of Financial Sanctions Targets in the UK (Зведений список цілей фінансових санкцій у Великій Британії), оновлений 15 березня 2022 р., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061009/Russia.pdf.

92 Міністерство фінансів США, «U.S. Treasury Imposes Sanctions on Russian Federation President Vladimir Putin and Minister of Foreign Affairs Sergei Lavrov» («Міністерство фінансів США вводить санкції щодо Президента РФ Володимира Путіна та Міністра закордонних справ Сергія Лаврова»), 25 лютого 2022 р., <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0610>.

93 Томас Хардінг, «Russian general killed and clutch of spy chiefs arrested» («Російського генерала вбито, а ватажка шпигунів заарештовано»), The National News, 11 травня 2022 р., <https://www.thenationalnews.com/world/uk-news/2022/03/11/russian-general-killed-and-clutch-of-spy-chiefs-arrested/>.

94 Див. веб-сайт ФСБ, <http://www.fsb.ru/fsb/structure.htm>; Андрій Солдатов, «Inside Vladimir Putin's Shadowy Army of Global Spies» («Всередині тіньової армії глобальних шпигунів Володимира Путіна»), The Daily Beast, 30 серпня 2021 р., <https://www.thedailybeast.com/inside-vladimir-putins-shadowy-army-of-global-spies>.

95 Федеральний закон № 40-ФЗ «Про Федеральну службу безпеки», 22 лютого 1995 р., неофіційний переклад англійською мовою, виконаний Радою Європи, доступний тут: <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2016/08/Federal-Law-on-Federal-Security-Service-Russia-1995.pdf?x96812>.

96 Федеральний закон № 40-ФЗ «Про Федеральну службу безпеки», Стаття 1.

97 Федеральний закон № 40-ФЗ «Про Федеральну службу безпеки», Стаття 8.

98 Федеральний закон № 40-ФЗ «Про Федеральну службу безпеки», Стаття 12.

розвідки, а також право озброювати своїх співробітників.⁹⁹

25. Стосовно прийняття Росією рішень пов'язаних з Україною, зокрема, вважається, що СЕРГІЙ БЕСЕДА контролює роботу зовнішньої розвідки ФСБ щодо України.¹⁰⁰ Наприклад, його підпис, як повідомляється, стоїть на різних секретних документах про розвідувальні операції, які проводяться в Україні.¹⁰¹ Крім того, після початку розслідування Україною причетності СЕРГІЯ БЕСЕДИ до злочинів, вчинених у Києві в лютому 2014 року, ФСБ публічно підтвердила, що СЕРГІЙ БЕСЕДА перебував, за повідомленнями, у Києві на той час, перевіряючи охорону російського посольства.¹⁰²
26. СЕРГІЙ БЕСЕДА був включений до списків санкцій OFAC ЄС та США з 2014 року за сприяння підриву суверенітету України.¹⁰³ Міністерство фінансів США також визначило ФСБ як причетну до фінансування та підтримки сепаратистської діяльності в Криму та східній Україні у 2014 році,¹⁰⁴ що вказує на роль, яку ФСБ історично відіграє у підриві суверенітету України. Казначейство Великобританії також включило СЕРГІЯ БЕСЕДУ до списку санкцій у 2020 році за його роль у керівництві службою ФСБ, відповідальною за закордонні розвідувальні операції та міжнародну діяльність.¹⁰⁵
27. Російська фірма, яка займається політичною аналітикою, називає службу СЕРГІЯ БЕСЕДИ у ФСБ — участю у підготовці до вторгнення Росії в Україну в 2022 році.¹⁰⁶ Це підтверджується висновками експерта з російських спецслужб, який зазначає, що 5-та Служба ФСБ відповідала за

99 Федеральний закон № 40-ФЗ «Про Федеральну службу безпеки», Стаття 13.

100 Р. Політик, Бюлетень № 5 (91) — Аналітичний звіт, 8 травня 2022 р., додана до справи.

101 Андрій Солдатов, «Inside Vladimir Putin's Shadowy Army of Global Spies» («Всередині тіньової армії глобальних шпигунів Володимира Путіна»), The Daily Beast, 30 серпня 2021 р., <https://www.thedailybeast.com/inside-vladimir-putins-shadowy-army-of-global-spies>.

102 «ФСБ РФ: відповідальний співробітник відомства перебував у Києві 20-21 лютого», Інтерфакс, 5 квітня 2014 р., <https://www.interfax.ru/russia/369704>.

103 Рада Європейського Союзу, Регламент Ради (ЄС) № 810/2014 про введення в дію Регламенту (ЄС) № 269/2014 про обмежувальні заходи щодо дій, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України, 25 липня 2014 р., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0810>;

Міністерство фінансів США, «Announcement of Treasury Sanctions on Entities Within the Financial Services and Energy Sectors of Russia, Against Arms or Related Materiel Entities, and those Undermining Ukraine's Sovereignty» («Оголошення про санкції Міністерства фінансів щодо організацій у секторах фінансових послуг та енергетики Росії, щодо організацій, які займаються постачанням зброї або пов'язаних з нею матеріальних засобів, та тих, хто підриває суверенітет України»), 16 липня 2014 р., <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/jl2572.aspx>.

104 Андрій Солдатов, «Inside Vladimir Putin's Shadowy Army of Global Spies» («Всередині тіньової армії глобальних шпигунів Володимира Путіна»), The Daily Beast, 30 серпня 2021 р., <https://www.thedailybeast.com/inside-vladimir-putins-shadowy-army-of-global-spies>.

105 Казначейство Її Величності — Управління із застосування фінансових санкцій, Consolidated List of Financial Sanctions Targets in the UK (Зведений список цілей фінансових санкцій у Великій Британії), оновлений 15 березня 2022 р., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061009/Russia.pdf.

106 Р. Політик, Бюлетень № 5 (91) — Аналітичний звіт, 8 травня 2022 р., додана до справи.

надання ВОЛОДИМИРУ ПУТІНУ інформації про політичні події в Україні напередодні вторгнення 2022 року.¹⁰⁷

Сергій Лавров

28. СЕРГІЙ ЛАВРОВ народився 21 березня 1950 року в м. Москва. З 2004 року обіймає посаду Міністра закордонних справ Росії.¹⁰⁸ На цій посаді він відповідає за ведення міжнародних відносин Росії, а зроблені ним усні заяви можуть мати юридичні зобов'язання для Росії.¹⁰⁹ Тому СЕРГІЙ ЛАВРОВ відіграє важливу роль у виправданні актів агресії Росії проти України, у тому числі на міжнародних форумах. СЕРГІЙ ЛАВРОВ також є постійним членом Ради Безпеки,¹¹⁰ і, отже, однією з обраних осіб, які мають право голосу при ухваленні рішень з питань державної безпеки.
29. У зв'язку з російським вторгненням в Україну у 2022 році, Казначейство Великобританії включило СЕРГІЯ ЛАВРОВА до свого списку санкцій у лютому 2022 року за його роль «високопоставленого члена уряду Росії та особи, яка приймає ключові рішення», і, отже, його участь у «спробах дестабілізації України та підризу і загрози територіальній цілісності, суверенітету або незалежності України».¹¹¹ Міністерство фінансів США також включило Лаврова до списку санкцій OFAC у лютому 2022 року за його роль в якості Міністра закордонних справ у просуванні хибного нарративу про те, що Україна є агресором; за його «агресивні спроби виправдати дії Росії у глобальному масштабі»; і за його роль в якості дипломата високого рангу, що представляє Росію у глобальному масштабі, у сприянні «агресивним діям Росії проти суверенних держав».¹¹²

¹⁰⁷ Андрій Солдатов та Ірина Бороган, «From bad intel to worse — Putin reportedly turns on FSB agency that botched Russia's Ukraine prep» («Від поганої розвідки до гіршої — Путін, як повідомляється, звинувачує агентство ФСБ, яке провалило підготовку Росії до нападу на Україну»), Медуза, 11 травня 2022 р., <https://meduza.io/en/feature/2022/03/11/from-bad-intel-to-worse>.

¹⁰⁸ Рада Безпеки Російської Федерації, «Члени Ради Безпеки Російської Федерації з моменту її утворення», http://www.scrf.gov.ru/about/all_time/.

¹⁰⁹ Джоанн Фоукс, *The Position of Heads of State and Senior Officials in International Law (Положення глав держав та вищих посадових осіб у міжнародному праві)* (Oxford University Press, 2014 р.), стор. 113, див. *Legal Status of Eastern Greenland (Правовий статус Східної Гренландії)*, Постійна палата міжнародного правосуддя, Сер. А/В, № 53(1933 р.).

¹¹⁰ Кремль, «Security Council Structure — Members» («Структура Ради Безпеки — Члени»), <http://www.en.kremlin.ru/structure/security-council/members>.

¹¹¹ Казначейство Її Величності — Управління із застосування фінансових санкцій, Consolidated List of Financial Sanctions Targets in the UK (Зведений список цілей фінансових санкцій у Великій Британії), оновлений 15 березня 2022 р., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061009/Russia.pdf.

¹¹² Міністерство фінансів США, «U.S. Treasury Imposes Sanctions on Russian Federation President Vladimir Putin and Minister of Foreign Affairs Sergei Lavrov» («Міністерство фінансів США вводить санкції щодо Президента РФ Володимира Путіна та Міністра закордонних справ Сергія Лаврова»), 25 лютого 2022 р., <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0610>.

Валерій Герасимов

30. ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ народився 8 вересня 1955 року у м. Казань. З 2012 року обіймає посаду начальника Генерального штабу Збройних сил РФ та Першого заступника Міністра оборони РФ.¹¹³ Як Начальник Генерального штабу, центрального органу військового командування Збройних сил, він здійснює оперативне керівництво збройними силами, які перебувають у відомстві Міністерства оборони РФ. ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ є третім у системі командування після ВОЛОДИМИРА ПУТІНА та СЕРГІЯ ШОЙГУ.¹¹⁴
31. ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ є членом Ради Безпеки¹¹⁵, а отже одним з обраних осіб, які мають право дорадчого голосу під час ухвалення рішень з питань державної безпеки.
32. Вважається, що ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ значною мірою бере участь у прийнятті військових рішень в Росії не тільки через свою офіційну посаду, а й фактично. Наприклад, один журналіст назвав ВАЛЕРІЯ ГЕРАСИМОВА одним із двох архітекторів анексії Криму у 2014 році, підтримки проросійських недержавних збройних груп на Донбасі та формування військової стратегії Росії в Сирії.¹¹⁶
33. У зв'язку з прийняттям Росією рішень щодо України, зокрема, Казначейство Великобританії включило ВАЛЕРІЯ ГЕРАСИМОВА до свого списку санкцій у 2020 році за його роль Начальника Генерального штабу Збройних сил і Заступника Міністра оборони.¹¹⁷ Вводячи санкції проти ВАЛЕРІЯ ГЕРАСИМОВА, Казначейство Великобританії поклало на нього відповідальність за масове розгортання російських військ уздовж кордону з Україною та нездатність здійснення деескалації ситуації. У зв'язку з російським вторгненням в Україну у 2022 році Міністерство фінансів США включило ВАЛЕРІЯ ГЕРАСИМОВА до списку санкцій OFAC в лютому 2022 року.¹¹⁸

113 Міністерство оборони Російської Федерації, https://eng.mil.ru/en/management/leader.htm?id=10330475@SD_Employee.

114 <https://structure.mil.ru/management/deputy.htm>

115 Кремль, «Security Council Structure — Members» («Структура Ради Безпеки — Члени»), <http://www.en.kremlin.ru/structure/security-council/members>.

116 Себастьян Зайбт, «Shoigu and Gerasimov: Masters of Putin's Wars» («Шойгу та Герасимов: Майстри путінських воєн»), France 24, 4 травня 2022 р., <https://www.france24.com/en/europe/20220304-shoigu-and-gerasimov-masters-of-putin-s-wars>.

117 Казначейство Її Величності — Управління із застосування фінансових санкцій, Consolidated List of Financial Sanctions Targets in the UK (Зведений список цілей фінансових санкцій у Великій Британії), оновлений 15 березня 2022 р., https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061009/Russia.pdf.

118 Міністерство фінансів США, «U.S. Treasury Imposes Sanctions on Russian Federation President Vladimir Putin and Minister of Foreign Affairs Sergei Lavrov» («Міністерство фінансів США вводить санкції щодо Президента РФ Володимира Путіна та Міністра закордонних справ Сергія Лаврова»), 25 лютого 2022 р., <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0610>.

Акти агресії з боку Росії

34. Росія здійснила акти агресії, застосувавши збройну силу проти суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності України. Ці акти агресії є явними порушеннями Статуту ООН.

Росія застосувала збройну силу проти суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності України

35. Росія застосувала збройну силу проти суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності України. Стаття 8-bis (2) Статуту Міжнародного кримінального суду передбачає, що будь-яка з наступних дій, незалежно від оголошення війни, кваліфікується як акт агресії відповідно до Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (ООН) від 14 грудня 1974 року:

- a) Вторгнення або напад збройних сил будь-якої держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, хоч би якою тимчасовою вона не була, що є результатом такого вторгнення або нападу, або будь-яка анексія із застосуванням сили території іншої держави або її частини;
- b) Бомбардування збройними силами держави території іншої держави або застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави;
- c) Блокада портів чи узбережжя держави збройними силами іншої держави;
- d) Напад збройних сил держави на сухопутні, морські або повітряні сили чи морський та повітряний флоти іншої держави;
- e) Використання збройних сил однієї держави, які перебувають на території іншої держави за згодою приймаючої держави, у порушення умов, передбачених в угоді, або будь-яке продовження їх присутності на такій території після закінчення строку дії угоди;
- f) Дії держави, які дозволяють, щоб її територія, яку вона надала у розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для вчинення акту агресії проти третьої держави;
- g) Направлення державою або від її імені збройних угруповань, груп, нерегулярних формувань або найманців, які здійснюють акти із застосуванням збройної сили проти іншої держави такої тяжкості, що вони прирівнюються до перелічених вище актів, або до суттєвою участі у них.

36. Цей розділ демонструє, що в Україні були вчинені або продовжуються різні акти агресії.

Росія вторглася, напала та окупувала територію України

37. По-перше, російські збройні сили вторглися та напали на територію України, і таке вторгнення та напад призвели до військової окупації частини території України, згідно зі статтею 8-bis (2)(a).
38. Російські збройні сили розпочали широкомасштабне військове вторгнення та напад на Україну 24 лютого 2022 року.¹¹⁹ Приблизно о 5:00 ранку за українським часом, незабаром після того, як Президент Путін у телезверненні оголосив про початок «спеціальної військової операції», спрямованої на «демілітаризацію та денацифікацію» України,¹²⁰ російські війська перетнули кордон з кількох напрямків. 24 лютого 2022 року було зафіксовано російські удари та напади у різних містах, включаючи столицю Київ, Харків, друге за величиною місто України, та міста від Івано-Франківська на заході до Одеси та Маріуполя на півдні.¹²¹ Український уряд заявляв, що внаслідок російського обстрілу в перший день вторгнення загинуло щонайменше вісім людей і дев'ять отримали поранення.¹²²
39. З того часу напад триває. Станом на 1 березня 2022 року Управління Верховного комісара ООН з прав людини (далі — «УВКПЛ») зафіксувало та підтвердило, що військовий напад Росії на Україну призвів до спричинення щонайменше 752 жертв серед цивільного населення, включаючи 227 вбитих, з яких 15 дітей.¹²³ Станом на 13 березня 2022 року УВКПЛ зафіксувало 1 761 жертву серед цивільного населення країни: 636

119 Нью-Йорк Таймс, «Putin's Forces Attack Ukraine» («Путінські війська атакують Україну»), опубліковано 23 лютого 2022 року, оновлений 14 березня 2022 р., <https://www.nytimes.com/live/2022/02/24/world/russia-ukraine-putin>; УВКПЛ ООН, «Human Rights Council Begins Urgent Debate on Situation of Human Rights in Ukraine Stemming from the Russian Aggression» («Рада з прав людини починає термінові дебати щодо ситуації з правами людини в Україні, що виникла внаслідок російської агресії»), 3 травня 2022 р., <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=28197&LangID=E>.

120 Стенограма, передана Генеральному секретареві ООН, наведена у **Додатку 1** до цього меморандуму.

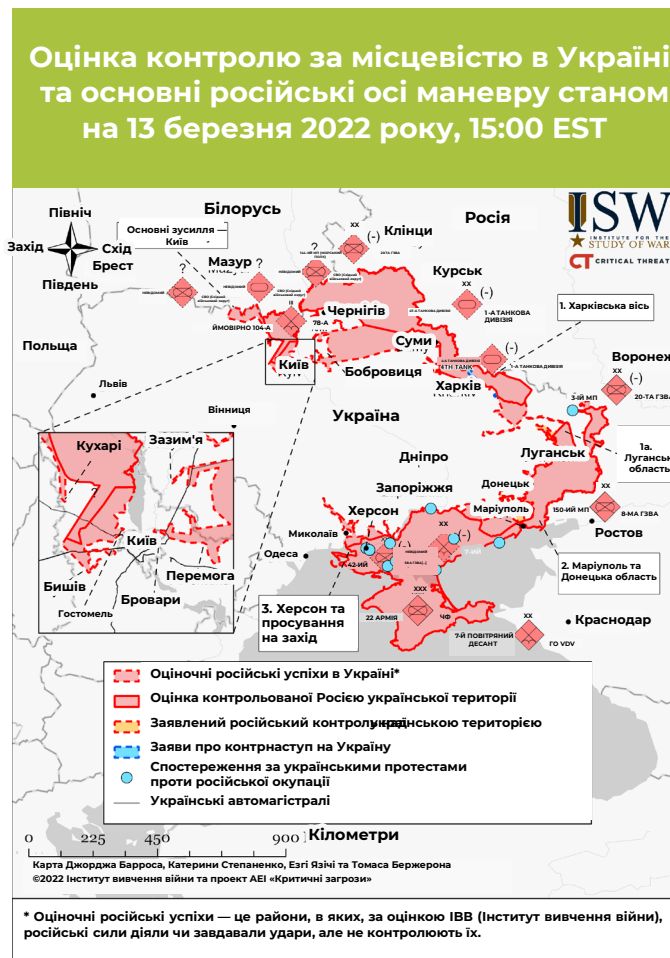
121 Майкл Бірнбаум, Марія Ілюшина, Пол Зонне та Ізабель Хуршудян, «Russia unleashes military assault on Ukraine that Biden calls 'premeditated war'» («Росія розв'язує військовий напад на Україну, який Байден називає «спланованою війною»»), Нью-Йорк Таймс, 24 лютого 2022 р., <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/02/23/russia-attack-ukraine/>.

122 Аль-Джазіра, «Kyiv says 8 killed; Moscow says not targeting Ukraine cities» («Київ повідомляє про 8 убитих; Москва стверджує, що не націлювалася на міста України»), 24 лютого 2022 р., <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/24/russia-says-not-targeting-ukraine-cities-kyiv-claims-8-killed>.

123 УВКПЛ ООН, «Human Rights Council Begins Urgent Debate on Situation of Human Rights in Ukraine Stemming from the Russian Aggression» («Рада з прав людини починає термінові дебати щодо ситуації з правами людини в Україні, що виникла внаслідок російської агресії»), 3 травня 2022 р., <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=28197&LangID=E>.

убитих та 1125 поранених.¹²⁴

40. Російське вторгнення та напади на територію України призвели до окупації російськими військами частини території України. Наприклад, мер Мелітополя, міста на південному сході України, 1 березня 2022 року оголосив, що російські війська окупувають місто.¹²⁵ На наведених нижче картах показані значні території України, окуповані російськими військами станом на 13 березня 2022 року.

Джерело: Інститут вивчення війни та проект АЕІ «Критичні загрози» 2022¹²⁶

Росія обстрілювала та застосовувала зброю проти території України

41. По-друге, російські Збройні сили обстрілювали та застосовували зброю проти території України, згідно з розумінням статті 8-bis (2)(b).

¹²⁴ УВКПЛ ООН, «Україна: втрати серед цивільних осіб», 14 травня 2022 р., <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-03/Ukraine%20-%20civilian%20casualty%20update%20as%20of%2024.00%2013%20March%202022%20UKR.pdf>.

¹²⁵ Марина Коробова, «Мелітополь не сдался, Мелітополь — временно оккупирован» — городской голова о ситуации на 1 марта» *Местные вести*, 1 травня 2022 р., https://en.wikipedia.org/wiki/2022_Russian_invasion_of_Ukraine#cite_note-243.

¹²⁶ Мейсон Кларк, Джордж Баррос та Катерина Степаненко, «Russian Offensive Campaign Assessment» («Оцінка російської кампанії з наступу»), Інститут вивчення війни та проект АЕІ «Критичні загрози», 13 травня 2022 р., <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Russian%20Operations%20Assessments%20Mar%2013.pdf>, стор. 2.

42. Російські Збройні сили запустили близько 100 ракет, включаючи суміш балістичних ракет малої та середньої дальності, крилатих ракет та ракет морського базування, у перші години 24 лютого 2022 року.¹²⁷
43. Прес-секретар Верховного комісара ООН з прав людини Ліз Тросселл 11 березня 2022 року знову висловила серйозне занепокоєння «зростанням кількості загиблих та стражданням людей в Україні».¹²⁸ У заяві відзначається вплив «невибіркових атак, коли російські сили застосовують вибухову зброю із широкою зоною ураження по населених пунктах або поблизу них». Така вибухова зброя включала «реактивні снаряди, важкі артилерійські снаряди та ракети, а також авіаудари». 14 березня 2002 року УВКПЛ ООН наголосило, що більшість жертв серед цивільного населення було спричинено «застосуванням вибухових пристроїв із широкою зоною ураження, включаючи обстріли з важкої артилерії та ракетних систем залпового вогню, а також ракетні та авіаційні удари».¹²⁹
44. Російські військово-морські сили продовжували завдавати ракетних ударів по цілях на території України, згідно з даними розвідки Міністерства оборони Великобританії від 13 березня 2022 року.¹³⁰ Наступні українські міста зазнали значних обстрілів з боку Росії: Харків,¹³¹ Херсон,¹³²

127 Мейсон Кларк, Джордж Баррос та Катерина Степаненко, «Russia-Ukraine Warning Update: Initial Russian Offensive Campaign Assessment» («Оновлення попередження Росія-Україна: початкова оцінка російської кампанії з наступу»), Інститут вивчення війни, 24 лютого 2022 р., <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Initial%20Russian%20Offensive%20Campaign%20Assessment.pdf>, стор. 1, на основі звітів Брайана Еверстайна, https://twitter.com/beverstine/status/1496869155420934153?s=20&t=IIXt0iyFgu5kUQz2eL_Vog.

128 Записи прес-брифінгу по Україні: Серйозні занепокоєння, 11 травня 2022 р., <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=28262&LangID=E>.

129 УВКПЛ ООН, «Україна: втрати серед цивільних осіб», 14 травня 2022 р., <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-03/Ukraine%20-%20civilian%20casualty%20update%20as%20of%2024.00%2013%20March%202022%20UKR.pdf>.

130 Міністерство оборони Великобританії, Оновлена інформація розвідки, Оновлена інформація по Україні, 13 травня 2022 р., https://twitter.com/DefenceHQ/status/1503120744280170501?s=20&t=7YBIENR6xG7sACp_3cQG0Q.

131 Див. приклад «Russia-Ukraine war: Destruction in Kharkiv after bombardment» («Війна між Росією та Україною: Руйнування у Харкові після обстрілу»), Аль-Джазіра, 8 травня 2022 р., <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/8/its-barbaric-kharkiv-residents-devastated-by-russian-bombing>;

Андрій Позняков, «'The next night was hell': Life amid Russia's bombardment of Kharkiv» (««Наступна ніч була пеклом»: Життя під час російського бомбардування Харкова»), Euronews, 11 травня 2022 р., <https://www.euronews.com/2022/03/10/ukraine-war-how-one-woman-survived-and-escaped-russia-s-bombardment-of-kharkiv>;

Люк Хардінг, «'Horrendous' rocket attack kills civilians in Kharkiv as Moscow 'adapts its tactics'» (««Жахливий» ракетний удар вбиває мирних жителів у Харкові, поки Москва «адаптує свою військову тактику»»), The Guardian, 1 травня 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/28/ukraine-several-killed-by-russian-rocket-strikes-in-civilian-areas-of-kharkiv>.

132 Майкл Швіртц та Річард Перес-Пенья, «First Ukraine City Falls as Russia Strikes More Civilian Targets» («Перше українське місто впало, оскільки Росія завдає ударів по більшій кількості цивільних об'єктів»), The New York Times, 2 травня 2022 р., <https://www.nytimes.com/2022/03/02/world/europe/kherson-ukraine-russia.html>.

Маріуполь¹³³ та Київ.¹³⁴

45. Згідно з підрахунком повітряних атак, проведеним New York Times, з початку вторгнення щонайменше 67 українських міст і селищ зазнали повітряних бомбардувань.¹³⁵

Росія заблокувала порти та узбережжя України

46. По-третє, Збройні сили Росії заблокували порти та узбережжя України, згідно з розумінням статті 8-*bis*(2)(c).
47. Російські військово-морські сили здійснили блокаду чорноморського узбережжя України, яка фактично ізолювала Україну від міжнародної морської торгівлі, згідно з оновленими даними розвідки Міністерства оборони Великобританії від 13 березня 2022 року.¹³⁶

Росія атакувала сухопутні, морські та повітряні сили, морський та повітряний флоти України

48. По-четверте, російські Збройні сили напали на українські Збройні сили та військові бази на території України відповідно до положень статті 8-*bis* (2)(d).
49. 24 лютого 2022 року, у перший день вторгнення, російські Збройні сили завдали удару по українському гарнізону на острові Зміїний,

133 Мустафа Рахвані, «Mariupol bombing: before and after satellite images show destruction in Ukraine city» («Бомбардування Маріуполя: супутникові знімки до та після відображають руйнування в українському місті»), The Guardian, 10 травня 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/10/mariupol-bombing-ukraine-before-and-after-satellite-images-map-russian-attack-residential-maternity-childrens-hospital>, в якому наголошується, що цілями стали «численні житлові будинки, дитяча та пологова лікарні, будівля головної адміністративної служби та міський гігантський металургійний завод «Азовосталь»»;

Deutsche Welle, «Ukraine: Satellite images show infrastructure damage in Mariupol — as it happened» («Україна: Супутникові знімки показують руйнування інфраструктури у Маріуполі — як це було»), 12 травня 2022 р., <https://www.dw.com/en/ukraine-satellite-images-show-infrastructure-damage-in-mariupol-as-it-happened/a-61104419>.

134 «Ukrainian Officials Report Missile Attacks in Kyiv» («Українські офіційні особи повідомляють про ракетні атаки у Києві»), Нью-Йорк Таймс, 13 травня 2022 р., <https://www.nytimes.com/live/2022/02/24/world/russia-attacks-ukraine>;

Олександр Васович, «Russia bombards Ukraine urban areas as armed convoy stalls» («Росія обстрілює міські райони України, оскільки озброєний конвой затримується»), Reuters, 2 травня 2022 р., <https://www.reuters.com/world/europe/russian-isolation-intensifies-ukraine-fighting-rages-2022-03-01/>.

135 «From small towns to large cities, the extent of Russia's aerial bombardment of Ukraine» («Від маленьких міст до великих — масштаби російських повітряних бомбардувань України»), Нью-Йорк Таймс, 12 травня 2022 р., <https://www.nytimes.com/interactive/2022/world/europe/ukraine-maps.html>.

136 Міністерство оборони Великобританії, Оновлена інформація розвідки, Оновлена інформація по Україні, 13 травня 2022 р., https://twitter.com/DefenceHQ/status/1503120744280170501?s=20&t=7YBIENR6xG7sACp_3cQG0Q.

розташованому в Чорному морі.¹³⁷

50. Збройні сили Росії спрямовують свої удари по українським військовим базам. Наприклад, 14 березня 2022 року російські Збройні сили завдали удару по українській військовій базі в м. Яворів, на заході України, менш ніж за 15 миль від кордону з Польщею, спричинивши загибель 35 людей і поранення 134.¹³⁸

Повідомляється, що Росія направила збройні угруповання, групи, нерегулярні формування та найманців для здійснення актів збройного наступу на Україну

51. По-п'яте, є ознаки того, що Росія направила збройні угруповання, групи, нерегулярні формування та найманців для здійснення актів збройного наступу на Україну. Зокрема, група Вагнера, приватна військова фірма-підрядник, пов'язана з Євгеном Пригожиним, за повідомленнями, активно діяла в Україні.¹³⁹ Високопоставлений представник оборонного відомства США заявив журналістам 28 лютого 2022 року, що існують «певні ознаки» присутності групи Вагнера в Україні, у тому числі під час спроб захоплення української столиці.¹⁴⁰ Президент України, ймовірно, пережив

137 Джастін МакКеррі та Еліас Візонтай, «Ukraine island defenders who told Russian navy 'go fuck yourself' may still be alive» («Українські захисники острова, які відповіли російському флоту «Иди на х.уй», можуть бути живі»), The Guardian, 27 лютого 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/27/ukraine-island-defenders-who-told-russian-officer-go-fuck-yourself-may-still-be-alive>;

Бен Фармер та Таня Кзирєва, «Ukrainians anxiously await news of the defenders of Snake Island, taken by Russia at the start of the conflict» («Українці з тривогою очікують новин про захисників острова Зміїний, захопленого Росією на початку конфлікту»), The Telegraph, 14 травня 2022 р., <https://www.telegraph.co.uk/global-health/terror-and-security/ukrainians-anxiously-await-news-defenders-snake-island-taken/>.

138 Дан Саббах, «Russia sends message with Yavoriv strike but attack on Poland unlikely» («Росія посилає сигнал ударом по Яворову, але напад на Польщу є малоімовірним»), The Guardian, 13 травня 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/13/russia-sends-message-with-yavoriv-strike-but-attack-on-poland-unlikely>;

Павло Політюк та Наталія Зінець, «Russian strike on base brings Ukraine war close to NATO's border» («Російський удар по базі наближає війну в Україні до кордону з НАТО»), Reuters, 13 травня 2022 р., <https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-zelenskiy-warns-desolation-if-russia-tries-take-kyiv-2022-03-13/>.

139 Nprwpi Daragjo, «Guns for hire: How shadowy Wagner Group mercenaries support Russian soldiers in Ukraine conflict» («Зброя за наймом: Як тіньові найманці з групи Вагнера підтримують російських солдатів в українському конфлікті»), The Independent, 4 травня 2022 р., <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-russia-war-wagner-group-mercenaries-soldiers-b2028799.html>;

The Economist, «What is the Wagner Group, Russia's mercenary organisation?» («Хто така група Вагнера, російська організація найманців?»), 7 травня 2022 р., <https://www.economist.com/the-economist-explains/2022/03/07/what-is-the-wagner-group-russias-mercenary-organisation>.

140 Джойс Карам, «Russia seeking to encircle Ukraine's capital in 'coming days': Pentagon» («Росія прагне оточити столицю України в «найближчі дні»: Пентагон»), The Matopma; Mews, 28 лютого 2022 р., <https://www.thenationalnews.com/world/us-news/2022/02/28/russia-seeking-to-encircle-ukraines-capital-in-coming-days-pentagon/>.

кілька спроб замаху з боку групи Вагнера наприкінці лютого.¹⁴¹

52. Необхідне проведення додаткового розслідування для встановлення участі приватних військових підрядників у російському вторгненні в Україну, зокрема для визначення ступеня залучення таких груп у вчиненні актів агресії проти України.

Акти агресії Росії є явними порушеннями Статуту ООН.

53. Акти агресії Росії становлять «явне порушення» Статуту ООН через їх «характер, тяжкість та масштаб», відповідно до змісту Статті 8-bis (1).

Акти агресії з боку Росії є становлять порушення через свій незаконний характер

54. Акти агресії за своїм характером повинні складати явне порушення Статуту ООН. Критерій «явного порушення» відносяться до застосування сили, яке, безперечно, порушує заборону на загрозу сили або її застосування за міжнародним правом, закріплену у Статті 2(4) Статуту ООН.¹⁴²
55. Росія намагалася виправдати застосування Збройних сил в Україні назвавши його актом самооборони. 24 лютого 2022 року Президент Росії Володимир Путін у своїй промові оголосив про військові дії Росії в Україні.¹⁴³ У той же день Постійний представник Росії при ООН Василь Небензя повідомив Генеральному секретареві ООН, що військові дії були «вжиті відповідно до Статті 51 Статуту ООН у порядку реалізації права на самооборону».¹⁴⁴ Стенограма виступу Президента Путіна була додана до листа за Статтею 51 як єдине юридичне обґрунтування застосування сили Росією. Стенограма виступу Президента Путіна була також додана до письмових документів Росії, датованих 7 березня 2022 року, у справі у Міжнародному Суді ООН за *Звинуваченням у геноциді відповідно до Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за*

141 Манвін Пана, «Volodymyr Zelensky survives three assassination attempts in days» («Володимир Зеленський пережив три замаху за кілька днів»), 3 травня 2022 р., The Times, <https://www.thetimes.co.uk/article/zelensky-survives-three-assassination-attempts-in-days-xnstdfdfc>.

142 Клаус Креб, «The Crime of Aggression before the First Review of the ICC Statute» («Злочин агресії до першого перегляду Статуту МКС») (2007 р.) 20 *Leiden Journal of International Law (Лейденський журнал міжнародного права)* 851, стор. 859; Клаус Креб, «The State Conduct Element» («Елемент поведінки держави») у Клауса Креба та Стефана Барріга (ред.) *The Crime of Aggression: A Commentary (Злочин агресії: коментарі)* (Cambridge University Press, 2017 р.), стор. 508-510.

143 Оригінал стенограми доступний на офіційному сайті Президента Російської Федерації: <http://kremlin.ru/events/president/news/67843>. Переклад виступу англійською мовою доступний на офіційному сайті: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/67843> та у «Листі Постійного представника Російської Федерації при Організації Об'єднаних Націй від 24 лютого 2022 року на ім'я Генерального секретаря», S/2022/154, <https://undocs.org/en/S/2022/154>.

144 «Лист Постійного представника Російської Федерації при Організації Об'єднаних Націй від 24 лютого 2022 року на ім'я Генерального секретаря», S/2022/154, <https://undocs.org/en/S/2022/154>.

нього (Україна проти Російської Федерації).¹⁴⁵ У письмових документах наводилися великі цитати з промови Президента Путіна і стверджувалося, що єдиним виправданням застосування Росією сили проти України є самооборона, відповідно до Статті 51 Статуту ООН:

«Спеціальна військова операція, проведена Росією на території України, заснована на Статуті Організації Об'єднаних Націй, його Статті 51 та звичаєвому міжнародному праві. Про правову основу військової операції було повідомлено 24 лютого 2022 року Генеральному секретареві ООН та Раді Безпеки ООН Постійним представником Російської Федерації при ООН у формі повідомлення, відповідно до Статті 51 Статуту ООН. У відповідному листі на ім'я Генерального секретаря ООН з проханням поширити його як документ Ради Безпеки ООН направлялось «звернення Президента Російської Федерації пана Володимира Путіна до громадян Росії з інформуванням про заходи, вжиті відповідно до Статті 51 Статуту ООН про реалізацію права на самооборону» (виділення в оригіналі)¹⁴⁶

Вірогідно, у своїй промові від 24 лютого 2022 року Президент Путін наводить два юридичні аргументи на користь передбачуваного застосування Росією сили з метою самооборони: аргумент індивідуальної самооборони, згідно з яким Росія застосовує силу з метою індивідуальної самооборони для захисту себе та/або російських громадян, та аргумент колективної самооборони, згідно з яким Росія застосовує силу з метою колективної самооборони для захисту «Донецької народної республіки» та «Луганської народної республіки». Фактичні обставини не підтверджують жодного з аргументів застосування самооборони.

56. Згідно з аргументом індивідуальної самооборони, Росія буде застосовувати силу в рамках індивідуальної самооборони для свого захисту. У промові Президента Путіна зазначено, що «розширення блоку Організації Північноатлантичного договору (НАТО) на схід і просування його військової інфраструктури дедалі ближче до кордонів Росії» становить «основні загрози нашій країні».¹⁴⁷ Президент Путін спеціально використовує риторику індивідуальної самооборони. Він заявив, що «Росія не може відчувати себе в безпеці, розвиватися та існувати в умовах

145 Звинувачення у геноциді за Конвенцією про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (Україна проти Російської Федерації), «Документ (з додатками) Російської Федерації, що викладає її позицію щодо передбачуваної «відсутності юрисдикції» Суду у цій справі», 7 травня 2022 р., <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220307-OTH-01-00-EN.pdf>.

146 Звинувачення у геноциді за Конвенцією про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (Україна проти Російської Федерації), «Документ (з додатками) Російської Федерації, що викладає її позицію щодо передбачуваної «відсутності юрисдикції» Суду у цій справі», 7 травня 2022 р., <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220307-OTH-01-00-EN.pdf>, пункт 15.

147 Додаток, пункт 3. У кількох частинах свого виступу Президент Путін представляє розширення НАТО в Україні як загрозу для самої Росії, див. Додаток, pp. 24, 25, 26, 27 та 28.

постійної загрози, що надходить з території нинішньої України»¹⁴⁸ і що «у нас просто не залишилося іншого способу захисту Росії та нашого народу, крім того, що ми змушені використовувати сьогодні».¹⁴⁹

57. Росія не могла законно вдатися до індивідуальної самооборони, оскільки Україна не здійснювала збройного нападу на Росію і не становила безпосередню загрозу для Росії, а військові дії Росії не були ні необхідними, ні пропорційними.

а) По-перше, Стаття 51 Статуту ООН передбачає, що держава може реалізувати своє право на індивідуальну чи колективну самооборону «у разі збройного нападу». У справі *Нікарагуа* Міжнародний Суд ООН відмежував «найсерйозніші форми застосування сили (що являє собою збройний напад) від інших менш серйозних форм».¹⁵⁰ Те, що не будь-яке застосування сили рівносильне збройному нападу, який тягне за собою виникнення право на самооборону, було підтверджено МС ООН у справі «*Нафтові платформи*».¹⁵¹ Росія не підтвердила, що вона стала жертвою збройного нападу України. Фактично, немає жодних доказів того, що Україна застосувала будь-яку силу проти Росії до того, як Росія застосувала силу проти України 24 лютого 2022 р.

б) По-друге, право на самооборону виникає в ситуаціях як фактичного, так і невідворотного збройного нападу.¹⁵² Часто сторони посиляються на критерії невідворотності, сформульовані у справі *Кароліни*: має існувати «необхідність самооборони, миттєва, непереборна, яка не залишає вибору засобів і не дає часу на роздуми».¹⁵³ Міжнародне право не підтримує право на превентивну самооборону, згідно з яким самооборона може бути використана для захисту або запобігання можливим невідворотним нападам, що спрямовані з боку іншої

148 Додаток, пункт 34. Президент Путін конкретно використовує мову індивідуальної самооборони в кількох частинах своєї промови, див. Додаток, пп. 35, 36, 37, 45, 46 та 51.

149 Додаток, пункт 37.

150 *Справа про військову та напіввійськову діяльність у Нікарагуа та проти Нікарагуа (Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки)*, Звіти МС ООН, 1986 р., пп. 14, 101.

151 «*Нафтові платформи (Іран проти США)*», Звіти МС ООН, 2003 р., пп. 161, 187.

152 Резолюція Інституту міжнародного права про самооборону 2007 р., https://www.idi-ijl.org/app/uploads/2017/06/2007_san_02_en.pdf, п. 3, передбачає, що «право на самооборону виникає у держави-цілі у разі фактичного або явно неминучого збройного нападу», і що воно може здійснюватися «тільки тоді, коли на практиці не існує законної альтернативи, щоб запобігти, зупинити чи відбити збройний напад»; Доповідь Групи експертів високого рівня ООН із загроз, викликів та змін, A/59/565, 2004, п. 188, передбачає, що «держава, яка перебуває під загрозою, згідно із встановленим вже довгий час міжнародним правом, може вжити військових дій, якщо загрозливий напад є неминучим, жодні інші засоби не можуть його відбити, і дії є пропорційними» (виділення в оригіналі). Відповідь Генерального секретаря ООН, *In Larger Freedom*, A/59/2005, п. 124 говориться, що право на самооборону поширюється на безпосередні загрози. Див. також Принципи Чатем-Хауса з міжнародного права про застосування сили з метою самооборони, 55 ICLQ, 2006 р., пп. 963, 964–5.

153 *SS Кароліна* (1837 р.), 29 BFSP, стор. 1137.

держави.¹⁵⁴ Таким чином, держава, яка намагається вдатися до застосування права на самооборону, має довести, що збройний напад мав місце або є невідворотним. Росія не довела, що передбачувана загроза з боку України була неминуча.

с) По-третє, будь-яке застосування сили у порядку самооборони має бути необхідним та пропорційним. Міжнародний Суд ООН зазначає у справі *Нікарагуа*, що «конкретна норма, згідно з якою виправдовується самооборона, передбачає лише заходи, які є пропорційними збройному нападу та необхідними для відповіді на нього, є правилом, встановленим у звичаєвому міжнародному праві».¹⁵⁵ Щодо необхідності, має бути доведено, що відповідь держави, яка претендує на застосування сили в порядку самооборони, виправдана у зв'язку із збройним нападом, фактичним або невідворотним, і що альтернативні варіанти застосування сили відсутні.¹⁵⁶ Пропорційність стосується масштабу, тривалості та мети дій у відповідь. Критерії необхідності та пропорційності не дотримані у передбачуваному застосуванні Росією сили з метою самооборони. Україна не становила безпосередньої загрози для Росії. Відтак застосування Росією сили проти території України не було необхідним. Крім того, масштаби застосування сили Росією свідчать про те, що відповідь Росії є вкрай непропорційною.

58. Згідно з аргументом про колективну самооборону, Росія буде застосовувати силу в рамках колективної самооборони для захисту «Донецької народної республіки» та «Луганської народної республіки». Президент Путін у своїй промові заявив, що рішення «про проведення спеціальної військової операції» було прийнято для захисту нібито двох «Республік», відповідно до «Договору про дружбу та взаємодопомогу з Донецькою народною республікою та Луганською народною республікою, ратифікованого Федеральними зборами 22 лютого цього року».¹⁵⁷ Президент Путін

154 Доповідь Групи експертів високого рівня ООН із загроз, викликів та змін, A/59/565, 2004, пп. 189 та Доповідь Генерального секретаря ООН *In Larger Freedom*, A/59/2005, п. 125, в обох випадках говориться, що до Ради Безпеки слід вдаватися, коли загроза не є невідвортною; У резолюції Інституту міжнародного права про самооборону 2007 року, https://www.idi-iil.org/app/uploads/2017/06/2007_san_02_en.pdf, п. 6, зазначається, що «у міжнародному праві немає підстав для доктрини «превентивної» самооборони за відсутності фактичного або явного та неминучого збройного нападу»; див. також Принципи Чатем-Хауса з міжнародного права про застосування сили з метою самооборони, 55 ICLQ, 2006 р., пп. 963, 968.

155 *Справа про військову та напіввійськову діяльність у Нікарагуа та проти Нікарагуа (Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки)*, Звіти МС ООН, 1986 р., пп. 94, 103. МС також зазначив у своєму Консультативному висновку про законність загрози ядерної зброї або її застосування, Звіти МС ООН, 1996, стор. 226, 245, що «звернення до права на самооборону через умови необхідності та пропорційності є нормою звичаєвого міжнародного права», і ідентичні умови застосовуються до права на самооборону за Статтею 51.

156 Наприклад, у справі «Нафтові платформи» Міжнародний суд ухвалив, що напади США на нафтові платформи, нібито в порядку самооборони, не були необхідними за фактами справи, «Нафтові платформи (Іран проти США)», Звіти МС ООН, 2003 р., пп. 161, 198.

157 Додаток, пункт 38.

зазначив, що Росія отримала прохання про допомогу від «Народних республік Донбасу».¹⁵⁸

59. Росія не могла законно вдатися до колективної самооборони для захисту «Донецької народної республіки» та «Луганської народної республіки», оскільки ці утворення не є державами у розуміння міжнародного права, які можуть забезпечувати колективну самооборону або просити Росію про силову допомогу, а військові дії Росії у будь-якому разі не були ні необхідними, ні пропорційними.¹⁵⁹

а) По-перше, «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка» не є державами у розумінні міжнародного права, що можуть реалізовувати право на самооборону або просити про допомогу. Росія визнала «Донецьку народну республіку» та «Луганську народну республіку» 21 лютого 2022 року як незалежні держави.¹⁶⁰ Однак сам факт визнання Росією цих двох нібито незалежних держав не перетворює ці дві структури на держави. Стаття 1 Конвенції Монтевідео про права та обов'язки держав встановлює критерії державності у міжнародному праві: а) постійне населення; б) визначена територія; в) уряд; та г) здатність вступати у відносини з іншими державами. «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка» не відповідають цим чотирьом критеріям. На думку Комітету з юридичних питань та прав людини Парламентської Асамблеї Ради Європи, «немає жодних сумнівів у тому, що «ДНР» та «ЛНР» повністю залежать від Росії».¹⁶¹ Ці дві структури контролювали лише частину своєї начебто державної території, коли Росія визнала їх. Ці структури становили контроль лише над частиною території своєї начебто держави. Це відображено у формулюванні, прийнятому в Резолюції Генеральної Асамблеї ООН, яка своєю більшістю засуджує агресію проти України та передбачувану зміну статусу лише «деяких районів Донецької та Луганської областей України».¹⁶² Право на самооборону та право вимагати силової допомоги від іншої держави з метою самооборони мають лише Держави. Президент Путін стверджує, що «народні республіки Донбасу» звернулися до Росії із проханням про допомогу. Однак, оскільки ці два утворення не є державами, будь-який запит про допомогу, зроблений недержавними суб'єктами на двох

¹⁵⁸ Додаток, пункт 37.

¹⁵⁹ Дії Донецька та Луганська прирівнюються до незаконного відділення, відповідно до міжнародного права. *Див. справу про Аландські острови*, Постійна палата міжнародного правосуддя, League of Nations O.J. Spec. Дод. № 3 (жовтень 1920 р.).

¹⁶⁰ Переклад стенограми на англійську мову доступний на офіційному сайті Президента Російської Федерації: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/67828>.

¹⁶¹ Доповідь Комітету з юридичних питань та прав людини, «Legal remedies for human rights violations on the Ukrainian territories outside the control of the Ukrainian authorities» («Засоби правового захисту у разі порушення прав людини на непідконтрольних українській владі територіях»), 26 вересня 2016 р., <https://pace.coe.int/en/files/23007#trace-2>, пункт 56.

¹⁶² Генеральна Асамблея ООН Резолюція ES-11/1, пункт 5.

українських територіях, не надає права Росії на реалізацію колективної самооборони для захисту цих двох утворень.

- b) По-друге, оскільки «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка» не є державами, вони не можуть бути жертвами збройного нападу, що зумовлює реалізацію права на самооборону. Будь-які силові операції, що проводяться українськими силами на сході України, будуть розцінюватися як правоохоронні операції або як неміжнародний збройний конфлікт, на відміну від збройного нападу, що тягне за собою виникнення права на індивідуальну або колективну самооборону.
- c) По-третє, оскільки «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка» не є державами згідно з положеннями міжнародного права, Росія не мала права втручатися у справи України на прохання цих недержавних суб'єктів. Міжнародний суд ООН зазначав у справі *Нікарагуа*, що принцип невтручання «втрачає свою ефективність як принцип права, якщо втручання виправдовується простим проханням про допомогу, що надійшов від опозиційної групи в іншій державі».¹⁶³ Отже, Держава не має права втручатися, військовим чи іншим чином, у внутрішні справи іншої Держави на прохання про допомогу недержавних суб'єктів на території цієї іншої Держави. Втручання Росії у справи України у відповідь на прохання допомоги недержавних суб'єктів на цих територіях порушує принцип невтручання.
- d) По-четверте, незалежно від статусу «Донецької народної республіки» та «Луганської народної республіки» у розумінні міжнародного права, Росія має дотримуватися попередніх умов щодо реалізації права на самооборону. Як видно з пункту 58, застосуванню Росією сили в Україні не передувало збройний напад, і такий напад не був ані необхідним, ані пропорційним.

60. Отже, застосування Росією збройної сили в межах індивідуальної чи колективної самооборони не було виправдано ні юридично, ні фактично.

61. Росія не навела жодних інших правових аргументів для виправдання застосування сили в Україні. Законність інших можливих аргументів для виправдання застосування сили, пов'язаних із захистом російських громадян за кордоном та гуманітарною інтервенцією, є спірною з точки зору міжнародного права. Незважаючи на їх законність, такі винятки у будь-якому випадку будуть незастосовними в цьому випадку. Немає жодних доказів того, що російські громадяни зазнавали нападу в Україні тривалий час, щоб виправдати застосування сили відповідно до принципу захисту власних громадян за кордоном. Також немає доказів непереборної гуманітарної необхідності для виправдання застосування

¹⁶³ *Справа про військову та напіввійськову діяльність у Нікарагуа та проти Нікарагуа (Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки)*, Звіти МС ООН, 1986 р., стор. 126.

сили відповідно до принципу гуманітарного втручання.

62. Таким чином, Росія не має жодного правового обґрунтування для застосування сили проти суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності України. Це пряме порушення Статті 2(4) Статуту ООН. Генеральна Асамблея ООН переважною більшістю голосів ухвалила 2 березня 2022 року резолюцію, в якій, зокрема, «у найбільш рішучий спосіб засуджується агресія Російської Федерації проти України через порушення Статті 2(4) Статуту».¹⁶⁴ Те, що резолюцію було прийнято 141 голосом «За» при 5 «Проти», свідчить про міжнародний консенсус щодо того, що акти агресії Росії були незаконними.

Акти агресії Росії становлять порушення через свою тяжкість та масштаб

63. Акти агресії також мають бути явним порушенням за своєю тяжкістю та масштабом. Таким чином, застосування сили має бути не лише явно незаконним, а й мати певну інтенсивність.¹⁶⁵ Акти агресії Росії в Україні демонструють відповідну тяжкість та масштаб.
64. Компонент «тяжкості» стосується наслідків застосування сили, які можуть включати кількість людських жертв з усіх боків, масштаб порушення звичайного режиму життя у державі-жертві та рівень руйнування майна з усіх боків.¹⁶⁶ Застосування сили Росією мало особливо тяжкі наслідки.
- а) По-перше, з усіх аспектів мала місце велика кількість людських жертв. УВКПЛ зафіксувало 1761 жертву серед цивільного населення станом на кінець 13 березня 2022 року (див. пункт 40 вище). За оцінками американських військових, за два тижні, що минули з початку вторгнення 24 лютого 2022 р. по 9 березня 2022 р., загинуло від 2 000 до 4 000 українських військових збройних сил, національних гвардійців та добровольців та від 5 000 до 6 000 російських солдатів.¹⁶⁷ Збройні Сили України заявили, що до 9 березня 2022 року було вбито понад 12 тисяч росіян.¹⁶⁸

¹⁶⁴ GA/12407, <https://www.un.org/press/en/2022/ga12407.doc.htm>.

¹⁶⁵ Клаус Креб, «The State Conduct Element» («Елемент поведінки держави») у Клауса Креба та Стефана Барріра (ред.) *The Crime of Aggression: A Commentary* (Злочин агресії: коментар) (Cambridge University Press, 2017 р.), стор. 510-511.

¹⁶⁶ Клаус Креб, «The State Conduct Element» («Елемент поведінки держави») у Клауса Креба та Стефана Барріра (ред.) *The Crime of Aggression: A Commentary* (Злочин агресії: коментар) (Cambridge University Press, 2017 р.), стор. 520, на підставі Особливої думки судді Сімми у справі *Збройна діяльність*, у п. 2.

¹⁶⁷ «Up to 6,000 Russians may have been killed in Ukraine so far, U.S. official estimates» («До 6 000 росіян, можливо, було вбито в Україні на даний момент, за оцінками американських офіційних джерел»), CBS News, 10 травня 2022 р., <https://www.cbsnews.com/news/ukraine-russia-death-toll-invasion/>.

¹⁶⁸ «Ukraine's military: Over 12,000 Russian troops have been killed since Feb. 24.» («Військові України: Понад 12 000 російських військових було вбито з 24 лютого»), The Kyiv Independent, 9 травня 2022 р., <https://kyivindependent.com/uncategorized/ukraines-military-over-12000-russian-troops-have-been-killed-since-feb-24/>.

б) По-друге, звичайне життя в Україні було серйозно порушене. За оцінками УВКБ ООН, понад 3 мільйони біженців залишили Україну в період з 24 лютого 2022 року до 15 березня 2022 року.¹⁶⁹

в) По-третє, руйнування майна була особливо значним в Україні. Декілька українських міст зазнали інтенсивних бомбардувань з боку Росії (див. пункт 45 вище). Під ударом опинилися житлові будинки, лікарні та школи.¹⁷⁰ Повідомляється, що невеликі українські міста, такі як Щастя та Волноваха, були майже повністю зруйновані, тисячі людей виявилися замкненими у підвалах, а понад 80% інфраструктури міст було пошкоджено.¹⁷¹

65. Питання «масштабу» відноситься до засобів, що застосовувалися, включаючи інтенсивність використання людей та вогневої потужності.¹⁷² Засоби, що використовувалися Росією в Україні, ілюструють масштаб застосування сили. Як зазначається в пункті 44 вище, російські військові сили використовували вибухову зброю, починаючи від реактивних засобів, важких артилерійських снарядів та ракет, і закінчуючи авіаударами.

66. Таким чином, акти агресії Росії в Україні є явним порушенням Статуту ООН через їх очевидну незаконність, а також масштаб і тяжкість.

Виклад обставин справи

67. Кожен із обвинувачених — ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ БЕСЄДА, СЕРГІЙ ЛАВРОВ ТА ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ — планував, готував, ініціював та/або здійснював акти агресії з боку Росії. Обвинувачені вчинили ці акти, здійснюючи кроки особисто або, в силу свого привілейованого становища під час ухвалення політичних та/або військових рішень в Росії, спрямовуючи дії російської держави та її агентів.

68. Подальше розслідування допоможе визначити поведінку кожного з обвинувачених у зв'язку з актами агресії з боку Росії. Додаткові докази можуть свідчити про те, що деякі з обвинувачених вчинили додаткові акти агресії, окрім тих, що зазначені в цьому обвинувальному висновку.

169 УВКБ, Становище біженців в Україні (доступ отримано 15 березня 2022 року), дані оновлюються щодня, <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

170 Russian attacks on civilian targets in Ukraine could be a war crime: UN rights office (Російські атаки на цивільні об'єкти в Україні можуть становити воєнний злочин: Управління ООН з прав людини), 11 травня 2022 р., <https://news.un.org/en/story/2022/03/1113782>.

171 Емма Грем-Харрісон та Ізобель Кошів, '90% of houses are damaged': Russia's Syria-honed tactics lay waste Ukraine towns» («90% будинків пошкоджено: Відточена в Сирії тактика Росії знищує міста України»), The Guardian, 4 травня 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/04/ninety-per-cent-of-houses-are-damaged-thousands-trapped-in-ukraines-small-towns>.

172 Клаус Креб, «The State Conduct Element» («Елемент поведінки держави») у Клауса Креба та Стефана Барріра (ред.) The Crime of Aggression: A Commentary (Злочин агресії: коментар) (Cambridge University Press, 2017 р.), стор. 520.

Планування

69. Планування включає участь у нарадах високого рівня, під час яких формулюються плани актів агресії,¹⁷³ і навіть приймаються законодавчі акти, укази та постанови, що стосуються планів щодо агресії.¹⁷⁴

ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО ТА СЕРГІЙ ЛАВРОВ брали участь у нарадах високого рівня з планування актів агресії з боку Росії

70. Ці обвинувачені скликали наради високого рівня, щоб спланувати акти агресії з боку Росії:

а) 18 лютого 2022 року Рада Безпеки Росії провела засідання, на якому обговорювалася ситуація в Україні та «зростаюча напруженість, що провокується зовнішніми силами».¹⁷⁵ У засіданні взяли участь ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО та СЕРГІЙ ЛАВРОВ.¹⁷⁶

б) Приблизно 21 лютого 2022 року¹⁷⁷ Рада Безпеки Росії провела позачергове засідання для обговорення ситуації на Донбасі.¹⁷⁸ На цьому засіданні члени Ради Безпеки домовилися про визнання «ДНР» і «ЛНР» незалежними державами. У засіданні взяли участь

¹⁷³ Трибунали, які судили окремих осіб за злочини проти миру після Другої світової війни, дійшли до висновку, що участь у нарадах високого рівня становила акти планування, Підготовча комісія Міжнародного кримінального суду, Історичний огляд подій, пов'язаних з агресією, Додаток, PCNICC/2002/WGCA/L.1/Add.1, стор. 64 (судове рішення проти Герінга п. 64 (g), стор. 66 (судове рішення проти Кейтеля, п. 72 (d), (f), (g), (h)). стор. 67 (судове рішення проти Редера, п. 74 (d)), стор. 67 (судове рішення проти Йодля, п. 76 (g)). Див. також Керрі МакДугалл, *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court (Злочин агресії відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду)* (Cambridge University Press, 2021 р., 2-а ред.), стор. 237.

¹⁷⁴ Підготовча комісія Міжнародного кримінального суду, Historical review of developments relating to aggression (Історичний огляд подій, пов'язаних з агресією), Додаток, PCNICC/2002/WGCA/L.1/Add.1, стор. 79 (судове рішення проти Кокі Хірої, п. 335 (b)).

¹⁷⁵ Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 18 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67803>.

¹⁷⁶ Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 18 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67803>.

¹⁷⁷ Є підстави вважати, що ця зустріч була постановочною: російська незалежна телекомпанія «Дождь» («Дош») зауважила, що годинник Міністра оборони Росії Сергія Шойгу показував час на п'ять годин раніше, ніж ймовірна зустріч наживо, яка транслювалася в ефірі. Див. Шон Вокер, «Putin's absurd, angry spectacle will be a turning point in his long reign» («Абсурдне та гнівне видовище Путіна стане поворотним моментом у його довготривалому правлінні»), The Guardian, 21 лютого 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/21/putin-angry-spectacle-amounts-to-declaration-war-ukraine>;

Дейв Лоулер, «Putin orders Russian 'peacekeeping operations' in eastern Ukraine» («Путін віддає наказ про проведення російських «миротворчих операцій» на Сході України»), Axios, <https://www.axios.com/putin-recognize-donetsk-luhansk-republics-ukraine-166bbe54-2d6a-446a-87bd-e9e63cf21ca9.html>.

¹⁷⁸ Кремль, «Security Council Meeting» («Засідання Ради Безпеки»), 21 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67825> див. відео за посиланням: <http://kremlin.ru/events/president/news/67825>.

ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО та СЕРГІЙ ЛАВРОВ.¹⁷⁹

71. Заявою Кремля було підтверджено, що військова операція Росії в Україні слідує раніше розробленому плану з демілітаризації України та забезпечення її нейтралітету. Після розмови між ВОЛОДИМИРОМ ПУТІНИМ і президентом Франції Еммануелем Макроном 3 березня 2022 року, в заяві за результатами розмови йшлося, що операція Росії йде «за планом».¹⁸⁰ Далі в ній йшлося, що

Володимир Путін докладно представив основні підходи та умови в контексті переговорів із представниками Києва. Як було підтверджено, перш за все йдеться про демілітаризацію та нейтральний статус України, щоб з її території ніколи не надходила загроза для Російської Федерації.

У заяві також зазначалося, що «[ВОЛОДИМИРОМ ПУТІНИМ] було підкреслено, що задачі спеціальної військової операції будуть виконані в будь-якому випадку».

72. СЕРГІЙ ЛАВРОВ заявив, що Росія вирішила розпочати «спеціальну військову операцію» в Україні для досягнення тієї ж запланованої мети: захисту прав російськомовних громадян та громадян України, демілітаризації та денацифікації України.¹⁸¹

ВОЛОДИМИР ПУТІН та ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО ухвалили закони та укази, що стосуються планів щодо агресії з боку Росії

73. Для планування актів агресії Росії було прийнято законодавчі акти та укази/накази Президента:

а) 24 квітня 2019 року ВОЛОДИМИР ПУТІН ухвалив указ «Про визначення з гуманітарною метою категорій осіб, які можуть претендувати на отримання громадянства Російської Федерації у спрощеному порядку».¹⁸² Указ включає видачу російського громадянства для мешканців так званих «ДНР» та «ЛНР».

б) 2 липня 2021 року ВОЛОДИМИР ПУТІН підписав оновлену Стратегію

179 Кремль, «Security Council Meeting» («Засідання Ради Безпеки»), 21 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67825> див. відео за посиланням: <http://kremlin.ru/events/president/news/67825>.

180 Кремль, «Телефонна розмова з Президентом Франції Еммануелем Макроном», 3 травня 2022 р., <http://kremlin.ru/events/president/news/67898>.

181 УВКПЛ ООН, «On the Second Day of the Human Rights Council's High-level Segment, Russia's attack on Ukraine Continues to Dominate the Discussion» («На другий день етапу засідання високого рівня Ради з прав людини напад Росії на Україну продовжує домінувати у дискусіях»), 1 травня 2022 р., <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=28182&LangID=E>.

182 Указ Президента Російської Федерації, №183 «Про визначення з гуманітарною метою категорій осіб, які можуть претендувати на отримання громадянства Російської Федерації у спрощеному порядку», 24 квітня 2019 р., додана до справи.

національної безпеки Росії, в якій говориться, що Росія вважає правомірним реагувати на недружні дії, що становлять загрозу суверенітету та територіальній цілісності Росії, шляхом вживання симетричних та асиметричних заходів щодо припинення цих дій та недопущення їхнього повторення.¹⁸³

- c) 13 вересня 2021 року Міністерство промисловості та торгівлі РФ ухвалило національний технічний стандарт на термінове поховання трупів у військовий та мирний час, який набрав чинності з 1 лютого 2022 року.¹⁸⁴ Стандарт дозволяє виділяти під місця поховання ділянки площею до 40 га.¹⁸⁵
- d) 15 лютого 2022 року Державна Дума прийняла¹⁸⁶ постанову про визнання суверенітету «ДНР» і «ЛНР»,¹⁸⁷ внесену фракцією КПРФ.¹⁸⁸ У той же день Державна Дума направила постанову на підпис ВОЛОДИМИРУ ПУТІНУ.¹⁸⁹
- e) 21 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН видав розпорядження Міністерству оборони про введення «миротворчих» військ на Донбас.¹⁹⁰
- f) 22 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН підписав постанову про визнання суверенітету «ДНР» із Головою «ДНР» Денисом ПУШИЛІНИМ.¹⁹¹ Того ж дня постанова набула чинності та дозволила

183 Указ Президента Російської Федерації, №183 «Про Стратегію національної безпеки Російської Федерації», Стаття 99, 2 липня 2021 р., <http://ips.pravo.gov.ru:8080/default.aspx?pn=0001202107030001>.

184 Наказ Міністерства промисловості та торгівлі Російської Федерації, № 950-ст «Про затвердження національного стандарту Російської Федерації», 13 вересня 2021 р., <https://docs.cntd.ru/document/727930017?marker=64501J>.

185 Національний стандарт Російської Федерації, ГКС 13.200 «Термінове поховання тіл у воєнний та мирний час — термінове поховання тіл померлих у воєнний та мирний час», 1 лютого 2022 р., <https://docs.cntd.ru/document/1200180859#7D20K3>.

186 Державна Дума, «Members of the State Duma voted for the draft appeal to the Russian President for 'LPR' and 'DPR' recognition» («Депутати Державної Думи проголосували за проєкт звернення до Президента РФ про визнання «ЛНР» та «ДНР»»), 15 лютого 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53431/>.

187 Додана до справи.

188 Державна Дума, «Vyacheslav Volodin: the Council of the State Duma to consider draft on recognition of 'LPR' and 'DPR' next week» («В'ячеслав Володін: Рада Держдуми розгляне проєкт про визнання «ЛНР» та «ДНР» наступного тижня»), 21 січня 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53264/>.

189 Державна Дума, «Vyacheslav Volodin: the Council of the State Duma to consider draft on recognition of 'LPR' and 'DPR' next week» («В'ячеслав Володін: Рада Держдуми розгляне проєкт про визнання «ЛНР» та «ДНР» наступного тижня»), 21 січня 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53264/>.

190 Указ Президента Російської Федерації, №71 «Про визнання Донецької народної республіки», 21 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220002#print>.

191 Федеральний закон № 15-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Донецькою народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220032>; Федеральний закон № 16-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Луганською народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220033>.

введення російських миротворчих військ у «ДНР».

- g) 22 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН підписав постанову про визнання суверенітету «ЛНР» із Головою «ЛНР» Леонідом Пасічником.¹⁹² Того ж дня постанова набула чинності та дозволила введення російських миротворчих військ у «ЛНР».
- h) 22 лютого 2022 року Рада Федерації одноголосно ратифікувала постанови про визнання суверенітету «ДНР» та «ЛНР».¹⁹³ Головою Ради Федерації є ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО.
- i) 22 лютого 2022 року Рада Федерації ухвалила постанову про задоволення прохання ВОЛОДИМИРА ПУТІНА дозволити розгортання російських збройних сил за кордоном.¹⁹⁴ Головою Ради Федерації є ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО.
- j) 27 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН наказав Міністру оборони СЕРГІЮ ШОЙГУ та Начальнику Генерального штабу ВАЛЕРІЮ ГЕРАСИМОВУ перевести «сили стримування» російської армії у особливий режим бойового чергування.¹⁹⁵

74. Вищезазначеними діями, поведінкою та методами ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ ЛАВРОВ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ несуть відповідальність за злочин агресії, який був спланований через акти агресії з боку Росії, за звинуваченням у пункті 1.

Підготовка

75. До підготовки відносяться конкретні кроки, здійснені для реалізації плану, і може включати дії щодо створення необхідного військового чи економічного потенціалу для здійснення актів агресії, а також політичних

192 Федеральний закон № 15-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Донецькою народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220032>; Федеральний закон № 16-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Луганською народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220033>.

193 Федеральний закон № 15-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Донецькою народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220032>; Федеральний закон № 16-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Луганською народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220033>.

194 Постанова Ради Федерації Федеральних зборів Російської Федерації № 35-СФ «Про використання Збройних сил Російської Федерації за межами території Російської Федерації», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202240001#print>.

195 Кремль, «Зустріч із Сергієм Шойгу та Валерієм Герасимовим», 27 лютого 2022 р., <http://www.kremlin.ru/events/president/news/67876>.

та дипломатичних маневрів.¹⁹⁶ Підготовка включає в себе підготовку офіційного виправдання актів агресії; помилкові запевнення у мирних намірах;¹⁹⁷ застосування тиску на іншу державу шляхом накопичення військ;¹⁹⁸ втручання у внутрішні справи іншої держави;¹⁹⁹ участь у дипломатичних маневрах, щоб перешкодити третім державам надавати допомогу іншій державі;²⁰⁰ та планування інцидентів як привід для військових дій.²⁰¹

ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ ЛАВРОВ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ підготували офіційні обґрунтування актів агресії з боку Росії

76. У промові ВОЛОДИМИРА ПУТІНА від 24 лютого 2022 року є спроба виправдати акти агресії Росії як вчинені з метою самооборони для захисту власної території та російських громадян (індивідуальна самооборона), а також для захисту «ДНР» і «ЛНР» (колективна самооборона).²⁰² Напередодні актів агресії з боку Росії було проведено підготовку до створення цих офіційних обґрунтувань.
77. Під час підготовки до обґрунтування у вигляді індивідуальної самооборони до та після початку вторгнення в Україну було зроблено низку заяв з метою зафіксувати ймовірне сприйняття Росією загрози з боку України чи іншим чином натякнути, що Росія вважає, що така загроза існує. Ці

196 Флоріан Ессбергер, «Implementing Kampala: The New Crime of Aggression under the German Code of Crimes against International Law» («Реалізація Кампала: Новий злочин агресії за Німецьким кодексом злочинів проти міжнародного права») у Мартіна Безе та інші (ред.), *Justice Without Borders (Правосуддя без кордонів)* (Brill, 2018 р.), стор. 190; Керрі МакДугалл, «The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court» («Злочин агресії відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду»), (Cambridge University Press, 2021 р., 2-а ред.), стор. 237.

197 Про судову практику трибуналів після Другої світової війни, Підготовча комісія Міжнародного кримінального суду, Historical review of developments relating to aggression (Історичний огляд подій, пов'язаних з агресією), Додаток, PCNICC/2002/WGCA/L.1/Add.1, стор. 66 (судове рішення проти фон Ріббентропа, п. 71 (g)).

198 Про судову практику трибуналів після Другої світової війни, Підготовча комісія Міжнародного кримінального суду, Historical review of developments relating to aggression (Історичний огляд подій, пов'язаних з агресією), Додаток, PCNICC/2002/WGCA/L.1/Add.1, стор. 66 (судове рішення проти фон Ріббентропа, п. 71 (g)).

199 Про судову практику трибуналів після Другої світової війни, Підготовча комісія Міжнародного кримінального суду, Historical review of developments relating to aggression (Історичний огляд подій, пов'язаних з агресією), Додаток, PCNICC/2002/WGCA/L.1/Add.1, стор. 66 (судове рішення проти Кейтеля, п. 72 (b)).

200 Про судову практику трибуналів після Другої світової війни, Підготовча комісія Міжнародного кримінального суду, Historical review of developments relating to aggression (Історичний огляд подій, пов'язаних з агресією), Додаток, PCNICC/2002/WGCA/L.1/Add.1, стор. 65 (судове рішення проти Гессе, пункт 67 (h) (i)), стор. 65 (судове рішення проти фон Ріббентропа, пункт 71 (e)).

201 Підготовча комісія Міжнародного кримінального суду, Historical review of developments relating to aggression (Історичний огляд подій, пов'язаних з агресією), Додаток, PCNICC/2002/WGCA/L.1/Add.1, стор. 86 (судове рішення проти Сейширо Ітагакі, пункт 341 (a) (g)).

202 Додаток, пункт 3.

заяви та інсинуації відносяться до ймовірної загрози, яку становлять для Росії українські збройні сили та присутність НАТО в Україні:

- a) 12 квітня 2021 року в інтерв'ю для ЗМІ СЕРГІЙ ЛАВРОВ заявив, що США «особливо наполегливо» ведуть військову активність в Україні, і що ці дії супроводжуються агресивною риторикою з боку США. Він далі зазначив, що незрозуміло, що США роблять в Україні, при тому, що їхні кораблі та військовий персонал часто перебувають у країні.²⁰³
- b) 14 квітня 2021 року на нараді в Севастополі з питань забезпечення «національної безпеки» Росії в Криму МИКОЛА ПАТРУШЕВ заявив, що за підтримки США Україна все більше планує встановити контроль над Кримом силовим шляхом, і що у новій стратегії військової безпеки України Росія конкретно визначена як військовий супротивник.²⁰⁴
- c) 12 липня 2021 року ВОЛОДИМИР ПУТІН опублікував статтю «Про історичну єдність росіян та українців», стверджуючи, що Україна «агресивно налаштована стосовно Росії», про що свідчить нібито дискримінація російськомовного населення в Україні, визначену як «русофобія».²⁰⁵ У цій статті ВОЛОДИМИР ПУТІН також стверджує, що Україна вдається до агресивної риторики та мілітаризації, і що влада, служби безпеки та збройні сили України перебувають під прямим зовнішнім контролем.
- d) 19 серпня 2021 року в інтерв'ю ЗМІ МИКОЛА ПАТРУШЕВ зазначив, що США накачують Україну зброєю, і що Україна служить іноземним інтересам, оскільки прагне вступити до НАТО.²⁰⁶
- e) 18 листопада 2021 року, виступаючи на розширеному засіданні Колегії МЗС Росії, ВОЛОДИМИР ПУТІН назвав «внутрішню кризу в Україні» актуальною проблемою для Росії, а невиконання Україною своїх зобов'язань щодо Мінських угод — таким, що перешкоджає вирішенню цієї проблеми. Він далі зазначив, що Захід погіршує ситуацію, «забезпечуючи Київ сучасною летальною зброєю, проводячи провокаційні військові навчання у Чорному морі та інших регіонах поблизу наших кордонів», і що розширення НАТО до російських кордонів може бути використане з метою наступу проти Росії.²⁰⁷

203 ТАРС, «Лавров: Росія застерігає усі країни від розпалювання мілітаристських настроїв у Києві», 12 квітня 2021 р., <https://tass.ru/politika/11123257>.

204 ТАРС, «Патрушев: Київ може організувати провокації, щоб розпочати військові дії проти Криму», 14 квітня 2021 р., <https://tass.ru/politika/11146349>.

205 Кремль, «Article by Vladimir Putin 'On the Historical Unity of Russians and Ukrainians'» («Стаття Володимира Путіна «Про історичну єдність росіян та українців»»), 12 липня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>.

206 Олексій Забродін, «Секретар Ради безпеки РФ Микола Патрушев — про результати втручання США у внутрішні справи інших країн та постраждалих афганців», Известия, 19 серпня 2021 р., <https://iz.ru/1209165/aleksei-zabrodin/pokhozhaia-situatciia-ozhidaet-i-storonnikov-amerikanskogo-vybora-na-ukraine>.

207 Кремль, «Expanded meeting of the Foreign Ministry Board» «Розширене засідання Колегії МЗС», 18 листопада 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67123>.

- f) 23 листопада 2021 року в інтерв'ю ЗМІ МИКОЛА ПАТРУШЕВ заявив, що Україна знаходиться під протекторатом «Заходу», і що ситуація в Україні може спалахнути будь-якої хвилини.²⁰⁸
- g) 30 листопада 2021 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ ЛАВРОВ заявив, що західні країни протягом багатьох років провокують Україну на антиросійські дії, а зараз Захід підбурює Україну до застосування сили на Донбасі, створюючи пряму загрозу безпеці Росії.²⁰⁹
- h) 7 грудня 2021 року на зустрічі з Президентом Сполучених Штатів Америки Джоозефом Байденом ВОЛОДИМИР ПУТІН висловив стурбованість тим, що НАТО «робить небезпечні спроби закріпитися на території України, нарощує свій військовий потенціал уздовж російського кордону».²¹⁰
- i) 9 грудня 2021 року ВОЛОДИМИР ПУТІН на засіданні Ради щодо сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства та прав людини заявив, що «русофобія» — це перший крок до геноциду.²¹¹
- j) 9 грудня 2021 року прес-секретар Міністерства закордонних справ Росії Марія Захарова, як повідомляється, звинуватила Україну в просуванні важкої артилерії до лінії зіткнення на Донбасі та у нездатності брати участь у мирному процесі.²¹²
- к) 21 грудня 2021 року на розширеному засіданні Колегії Міністерства оборони Росії СЕРГІЙ ШОЙГУ зробив низку заяв щодо ймовірної військової присутності США та НАТО в Україні, зокрема в Донецьку, та військових навчань проти Росії.²¹³ Серед цих заяв СЕРГІЙ ШОЙГУ зазначив, що приватні військові компанії США готують провокацію з використанням хімічних компонентів на сході України, і близько 120 представників приватних військових компаній США вже перебувають в Україні. Як повідомляється, на цій зустрічі ВОЛОДИМИР ПУТІН також заявив, що те, що США роблять в Україні, знаходиться на кордоні Росії, і що Росії просто нікуди відступати. Він далі зазначив, що США планують поставляти в Україну «гіперзвукову» зброю і озброювати та підштовхнути нею екстремістів з України до Росії, можливо, напавши на

208 Віталій Цепляєв, «Захід та його заручники: Микола Патрушев про причини кризи з мігрантами», АіФ, 23 листопада 2021 р., https://aif.ru/politics/world/zapad_i_ego_zalozhnik_i_nikolay_patrushev_o_prichinah_krizisa_s_migrantami.

209 ТАРС, «Лавров заявив, що Захід вже кілька років провокує Україну на антиросійські дії», 30 листопада 2021 р., <https://tass.ru/politika/13066903>.

210 Кремль, «Meeting with US President Joseph Biden» («Зустріч із Президентом США Джоозефом Байденом»), 7 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67315>.

211 Кремль, «Meeting of Council for Civil Society and Human Rights» («Засідання Ради щодо сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства та прав людини»), 9 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67331>.

212 ТАРС, «Kiev sending more troops to Donbass conflict area — MFA» («Київ спрямовує все більше військ у зону конфлікту на Донбасі — МЗС»), 9 грудня 2021 р., <https://tass.com/world/1373263>.

213 Кремль, «Expanded Meeting of the Defence Ministry Board» («Розширене засідання Колегії Міністерства оборони»), 21 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67402>.

Крим.²¹⁴ На зустрічі були присутні ВОЛОДИМИР ПУТІН, СЕРГІЙ ШОЙГУ, ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ,²¹⁵ ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО²¹⁶ та неназвані «представники органів державної влади та громадських організацій», а також «командний склад військових округів».²¹⁷

- l) 27 грудня 2021 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ ЛАВРОВ висловив думку, що Захід, можливо, прагне підігріти мілітаристські настрої та розпочати війну в Україні, плануючи покласти провину за війну на Росію і тим самим запровадити санкції.²¹⁸
- m) 30 грудня 2021 року в інтерв'ю ЗМІ ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО у зв'язку з ситуацією в Україні запевнила російських громадян, що ВОЛОДИМИР ПУТІН, Уряд РФ та Федеральні збори вживають вичерпних заходів для забезпечення національної безпеки Росії та збереження її суверенітету.²¹⁹
- n) 9 січня 2022 року СЕРГІЙ ШОЙГУ дав інтерв'ю, в якому заявив, що йде велика інформаційна війна, яку Росія не має права програти.²²⁰
- o) 20 січня 2022 року Міністерство закордонних справ Росії у своєму твіті закликала Захід «припинити агресивну антиросійську інформаційну кампанію, припинити сприяти мілітаризації України, спонукати Київ до виконання #Мінських угод».²²¹
- p) 22 січня 2022 року у своєму твіті Міністерство закордонних справ Росії звинуватило США у заохоченні агресивних дій України на Донбасі шляхом поставки зброї.²²²
- q) 4 лютого 2022 року Міністерство закордонних справ Росії у своєму твіті звинуватило США та НАТО в тому, що вони перешкоджають пошуку мирного вирішення конфлікту на Донбасі, продовжуючи поставляти військову допомогу Україні.²²³

214 ТАРС, «Russia simply has 'nowhere to retreat' if US weapons appear in Ukraine — Putin» («Росії просто «нікуди відступати», якщо в Україні з'явиться зброя США — Путін»), 21 грудня 2021 р., <https://tass.com/politics/1378741>.

215 Кремль, «Expanded Meeting of the Defence Ministry Board — Photos» («Розширене засідання Колегії Міністерства оборони — фотографії»), 21 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/67402/photos>.

216 Рада Федерації, «В. Матвієнко взяла участь у розширеному засіданні Колегії Міністерства оборони Росії», 21 грудня 2021 р., <http://council.gov.ru/events/chairman/132083/>.

217 Кремль, «Expanded Meeting of the Defence Ministry Board» («Розширене засідання Колегії Міністерства оборони»), 21 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67402>.

218 Сакіна Нурієва, «Лавров оцінив ймовірність війни в Україні», Газета, 27 грудня 2021 р., <https://www.gazeta.ru/politics/news/2021/12/27/17069797.shtml>.

219 РІА, «Матвієнко прокоментувала ситуацію навколо України», 30 грудня 2021 р., <https://ria.ru/20211230/matvienko-1766175446.html>.

220 ТВВезда, ««Це велика війна»: Шойгу заявив про важливість перемоги в «битві за інформацію», 9 січня 2022 р., <https://tvzvezda.ru/news/202219846-htwov.html>.

221 МЗС Росії, Tweet, 20 січня 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1484078942201991170.

222 МЗС Росії, Tweet, 22 січня 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1484965492074987524.

223 МЗС Росії, Tweet, 4 лютого 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1489537795437830144.

- r) На початку лютого 2022 року СЕРГІЙ ШОЙГУ зустрівся з президентом Білорусі Олександром Лукашенком та пообіцяв провести військові навчання та встановити сучасне озброєння на західних кордонах Білорусі, щоб забезпечити захист та протистояти «деструктивній лінії Заходу».²²⁴
- s) 15 лютого 2022 року на прес-конференції ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що відповіді США та НАТО на російські пропозиції щодо гарантій безпеки не відповідають вимогам Росії.²²⁵
- t) 16 лютого 2022 року в інтерв'ю, опублікованому на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що НАТО розпочало військове освоєння території України, накачуючи її збройні сили військовою технікою, боєприпасами та зброєю, тим самим створюючи «осередки нестабільності навколо російських кордонів». Вона продовжила, що мета Заходу — стримати Росію та зупинити її розвиток, і тому Захід доручив Україні місію спровокувати збройний конфлікт із Росією.²²⁶
- u) 16 лютого 2022 року Міністерство закордонних справ Росії у своєму твіттері закликала всіх «припинити нагнітати істерію», зазначивши, що мир у регіоні перебуває під загрозою через кроки Заходу щодо розміщення сил НАТО на російському кордоні та постачання зброї Україні.²²⁷
- v) 18 лютого 2022 року Рада Безпеки Росії провела засідання, присвячене «зростанню напруженості, що провокується зовнішніми силами» щодо України.²²⁸ У засіданні взяли участь ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО та СЕРГІЙ ЛАВРОВ.²²⁹
- w) 18 лютого 2022 року Президент Білорусі Олександр Лукашенко на спільній прес-конференції з ВОЛОДИМИРОМ ПУТІНИМ пояснив, що «зростаюча військова загроза» на російському та білоруському кордонах з Україною та «накачування України зброєю» змусили Білорусь і Росію шукати адекватні засоби відбиття можливого нападу на їх кордони.²³⁰

224 RT News, «Росія буде поставляти в Білорусь сучасну зброю для зміцнення кордонів», 9 лютого 2022 р., <https://russian.rt.com/ussr/news/959727-rossiya-dast-belorussiya-oruzhie>;

RT News, «Шойгу: Москва високо цінує рішучість Мінська у протистоянні «руйнівній лінії Заходу», 3 лютого 2022 р., <https://russian.rt.com/ussr/news/956815-shoigu-podderzhka-rossiya-belorussiya>.

225 Кремль, «News Conference following Russian-German Talks» («Прес-конференція за підсумками російсько-німецьких переговорів»), 15 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67774>.

226 Рада Федерації, «Російське суспільство не бажає війни ні з Україною, ні з будь-ким іншим», 16 лютого 2022 р., <http://council.gov.ru/events/news/133299/>.

227 МЗС Росії, Tweet, 16 лютого 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1493958728617451523.

228 Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 18 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67803>.

229 Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 18 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67803>.

230 Кремль, «News Conference following Russian-Belarussian Talks» («Прес-конференція за підсумками російсько-білоруських переговорів»), 18 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67809>.

- х) 24 лютого 2022 року в інтерв'ю ЗМІ ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО висловила думку, що росіяни, які виступають проти «спецоперації» в Україні, мають турбуватися про безпеку Росії, а не про нагальні труднощі, з якими вони стикаються.²³¹
- у) 24 лютого 2022 року, як повідомляється на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що нібито провокації України — це «питання безпеки не лише Луганська і Донецька», а й самої Росії, і що «сформувалась ворожа Росії держава».²³²
- з) 25 лютого 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ НАРИШКІН заявив, що Росія змушена захищати себе та своїх союзників за допомогою спецоперації в Україні.²³³
- аа) 25 лютого 2022 року, виступаючи на Сьомому міжпарламентському форумі в Таджикистані, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що Росія наполегливо закликала до дипломатичного вирішення «внутрішньоукраїнського конфлікту», і що саме українська влада за підтримки Заходу вибрала інший шлях, активізувавши військові операції, обстріли та теракти. Вона продовжила, що ці умови не залишили Росії іншого вибору, окрім як визнати незалежність «ДНР» і «ЛНР» і провести «спеціальну військову операцію» з метою примусу до миру та демілітаризації України.²³⁴
- аб) 27 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що Захід здійснює недружні кроки проти Росії не лише в економічному плані за допомогою санкцій, а й у вигляді «агресивних заяв» на адресу Росії з боку вищих посадових осіб країн-членів НАТО . У відповідь на цю передбачувану агресію він наказав Міністру оборони Сергію Шойгу та Начальнику Генерального штабу Валерію Герасимову перевести «сили стримування» російської армії у особливий режим бойового чергування.²³⁵
- ас) 1 березня 2022 року СЕРГІЙ ЛАВРОВ виступив у Раді ООН з прав людини, де заявив, що Україна «висунула територіальні претензії до Російської Федерації, погрожує застосуванням сили та набуттям військового

231 РІА, «Матвієнко розкритикувала супротивників військової операції в Україні», 24 лютого 2022 р., <https://ria.ru/20220224/matvienko-1774824293.html>.

232 Рада Федерації, «В. Матвієнко: Ми не могли залишити людей на винищення», 24 лютого 2022 р., <http://council.gov.ru/events/chairman/133529/>.

233 Джулі Коулман, «Spy chief humiliated by Putin on Russian TV for stammering releases new video echoing Putin's war rhetoric» («Голова шпигунської служби, принижений Путіним на російському телебаченні за заїкуватість, зняв нове відео, що повторює військову риторику Путіна»), 25 лютого 2022 р., <https://www.businessinsider.com/spy-chief-putin-humiliated-releases-video-echoing-putins-war-rhetoric-2022-2>.

234 Вместе-РФ, «Нам просто не залишили іншого вибору: Матвієнко про військову операцію в Україні», 25 лютого 2022 р., <https://www.youtube.com/watch?v=2zZ73wc4Dq0>.

235 Кремль, «Зустріч із Сергієм Шойгу та Валерієм Герасимовим», 27 лютого 2022 р., <http://www.kremlin.ru/events/president/news/67876>.

ядерного потенціалу».²³⁶ Далі він заявив, що Росія вирішила розпочати «спеціальну військову операцію» для захисту прав російськомовних громадян та громадян України, демілітаризації та денацифікації України.²³⁷

- ad) 3 березня 2022 року СЗР опублікувала заяву для преси Директора СЗР СЕРГІЯ НАРИШКІНА, в якій стверджувалося, що США та їх союзники прагнуть опустити залізну завісу над Росією під приводом захисту безпеки ЄС та суверенітету України. Він також заявив, що Україна відновила технічні можливості для створення ядерної зброї, яка значно перевершує за своїми розмірами ядерну зброю Північної Кореї або Ірану, і що розвіддані СЗР вказують на те, що Україна працює над подальшою розробкою ядерної зброї з відома США.²³⁸
- ae) 4 березня 2022 року СЗР, очолювана СЕРГІЄМ НАРИШКІНИМ, опублікувала заяву для преси, яка розкриває інформацію про ймовірну підготовку полонених ІДІЛ на військовій базі США в Сирії для бойових дій на Донбасі, а також про використання Польщі в якості «логістичного центру» членами НАТО. У заяві далі стверджувалося, що «Представники заходу розраховують «поглинути» залишки українських спецслужб і безпосередньо спрямувати їх ворожу діяльність проти Росії».²³⁹
- af) 4 березня 2022 року, відкриваючи 520-те Засідання Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що «спеціальна цільова військова операція» Росії в Україні спрямована на демілітаризацію та денацифікацію України, щоб забезпечити відсутність військової загрози Росії з української території. Вона продовжила, що російські збройні сили борються за Росію, її безпеку та її громадян.²⁴⁰
- ag) 6 березня 2022 року в твітері Міністерство закордонних справ Росії заявило, що в ході «спеціальної військової операції» Росії в Україні було виявлено докази екстреної зачистки військово-біологічної програми України, яку фінансує Міністерство оборони США.²⁴¹

236 «Diplomats walk out of Lavrov's speech at the U.N. in Geneva» («Дипломати залишають виступ Лаврова в ООН у Женеві»), The New York Times, 1 травня 2022 р., <https://www.nytimes.com/2022/03/01/world/europe/lavrov-speech-un.html>.

237 УВКПЛ ООН, «On the Second Day of the Human Rights Council's High-level Segment, Russia's attack on Ukraine Continues to Dominate the Discussion» («На другий день етапу засідання високого рівня Ради з прав людини напад Росії на Україну продовжує доминувати у дискусії»), 1 травня 2022 р., <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=28182&LangID=E>.

238 Служба зовнішньої розвідки Російської Федерації, «Директор СЗР Росії Сергій Нарішкін про спеціальну військову операцію в Україні», 3 березня 2022 року, <http://www.svr.gov.ru/smi/2022/03/direktor-svr-rossii-sergey-naryshkin-o-spetsialnoy-voennoy-operatsii-na-ukraine-htm>.

239 Служба зовнішньої розвідки Російської Федерації, «Спецслужби країн НАТО перекидають іноземних бойовиків-терористів до України», 4 травня 2022 р., <http://www.svr.gov.ru/smi/2022/03/spetssluzhby-stran-nato-perebrasyvayut-inostrannykh-terroristov-boevikov-na-ukrainu.htm>.

240 Рада Федерації, «520-е Засідання Ради Федерації — стенограма», 4 травня 2022 р., <http://council.gov.ru/activity/meetings/133659/transcript/>.

241 МЗС Росії, Tweet, 6 травня 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1500539810418671626.

- ah) 9 березня 2022 року в твітері Міністерство закордонних справ Росії спробувало підтвердити свою заяву про те, що в ході «спеціальної військової операції» Росії в Україні було виявлено докази військово-біологічної програми, яку реалізовувала Україна і яка фінансувалася Міністерством оборони США.²⁴²
- ai) 10 березня 2022 року на прес-конференції СЕРГІЙ ЛАВРОВ заявив, що Росія не нападає на Україну, а просто діяла у відповідь на пряму загрозу безпеці Росії.²⁴³
- aj) 15 березня 2022 року на Засіданні з національної безпеки на Північному Кавказі МИКОЛА ПАТРУШЕВ заявив, що Україна потрапила під зовнішнє управління США після «перевороту» у 2014 році, що США прагнуть перетворити Україну на державу, ворожу Росії, і що США заохочують і допомагають Україні створювати біологічну та ядерну зброю.²⁴⁴
- ак) 16 березня 2022 року на Засіданні з питань соціально-економічної підтримки суб'єктів РФ ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що в Росії «немає альтернативи для самооборони» та забезпечення своєї безпеки, і тому вона була змушена розпочати «спеціальну військову операцію» в Україні. Він продовжив, що Росія «ніколи не допустить, щоб Україна стала плацдармом для агресивних дій проти нашої країни».²⁴⁵
- al) 16 березня 2022 року на Експертній раді з історичної освіти при Міністерстві освіти і науки РФ Сергій Нарішкін заявив, що зараз «справді історичний момент» для Росії, яка стикається зі спробами її знищення, замаскованими США та їх союзниками під спроби захисту суверенітету України та європейської безпеки.²⁴⁶
- am) 16 березня 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ НАРИШКІН заявив, що рішення про проведення спеціальної військової операції було спрямоване на захист населення Донбасу та забезпечення безпеки Росії, і що будь-яке зволікання обернулося б великою трагедією.²⁴⁷

242 МЗС Росії, Tweet, 9 травня 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1501513801614729224.

243 Euronews, «Lavrov: Russia doesn't plan to attack other countries» («Лавров: Росія не планує напасти на інші країни»), 10 травня 2022 р., <https://www.euronews.com/2022/03/10/lavrov-russia-doesn-t-plan-to-attack-other-countries-and-did-not-attack-ukraine>.

244 Sputnik Азербайджан, «Розмаїття іноземних консультантів у Києві провокує нові загрози — Патрушев», 15 травня 2022 р., <https://web.archive.org/web/20220316062514/https://az.sputniknews.ru/20220315/obilie-inostrannykh-konsultantov-kieva-provotsiruet-novye-ugrozy---patrushev-440175674.html>.

245 Кремль, «Meeting on Socioeconomic Support for Regions» («Засідання з питань соціально-економічної підтримки регіонів»), 16 травня 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67996>.

246 Христина Стащенко, «Нарішкін: Зараз вирішується доля Росії та її майбутнє місце у світі», Парламентская газета, 16 травня 2022 р., <https://www.pnp.ru/social/naryshkin-seychas-reshaetsya-sudba-rossii-i-ee-budushhee-mesto-v-mire.html>.

247 РІА, «Нарішкін: рішення про проведення спецоперації в Україні було засноване на оцінці ситуації», 16 травня 2022 р., <https://ria.ru/20220316/spetsoperatsiya-1778390555.html>.

an) 5 квітня 2022 року, як повідомляється на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що Захід намагається приховати правду про провокації проти Росії, тим самим розпалюючи «русофобію» та ненависть до Росії. Вона продовжила, що Захід насичує Україну зброєю.²⁴⁸

78. У ході підготовки до обґрунтування позиції індивідуальної самооборони було також здійснено кроки щодо встановлення факту ймовірного сприйняття Росією загрози російським громадянам в Україні з боку української влади чи збройних сил:

- a) 24 квітня 2019 року ВОЛОДИМИР ПУТІН ухвалив указ «Про визначення з гуманітарною метою категорій осіб, які можуть претендувати на отримання громадянства Російської Федерації у спрощеному порядку».²⁴⁹ Наказ дозволив жителям Донецька та Луганська звернутися за отриманням російського громадянства, тим самим заклавши основу для заяв про те, що ситуація на Донбасі загрожує «російським громадянам», а отже, і самій Росії.
- b) 16 лютого 2022 року в інтерв'ю, опублікованому на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що на Донбасі проживають тисячі російських громадян, і в разі вторгнення українських Збройних сил Росія зробить усе необхідне для захисту цих громадян.²⁵⁰
- c) 22 лютого 2022 року з приводу ухвалення Радою Федерації постанови, що дозволяє розміщення російських Збройних сил за кордоном, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що це рішення спрямоване на встановлення миру, недопущення продовження кровопролиття та обстрілу громадян.²⁵¹
- d) 23 лютого 2022 року агент російської держави, Постійний представник Росії при ООН Василь Небензя, заявив на засіданні Ради Безпеки ООН, що «метою цієї спецоперації є захист людей, які стали жертвами і зазнали геноциду з боку київського режиму. Для забезпечення цього, ми будемо добиватись... кримінального переслідування тих, хто вчинив численні жахливі злочини проти цивільного населення, включаючи громадян Російської Федерації».²⁵²

248 Рада Федерації, «В. Матвієнко: Наші військовослужбовці точно і чітко виконують наказ про демілітаризацію та денацифікацію України, дбайливо ставлячись до цивільного населення», 5 квітня 2022 р., <http://council.gov.ru/events/chairman/134760/>.

249 Додана до справи.

250 Рада Федерації, «Російське суспільство не бажає війни ні з Україною, ні з будь-ким іншим», 16 лютого 2022 р., <http://council.gov.ru/events/news/133299/>.

251 Рада Федерації, «Рада Федерації дала згоду на використання Збройних сил Російської Федерації за межами території Російської Федерації», 22 лютого 2022 р., <http://council.gov.ru/events/chairman/133443/>.

252 Постійний представник Росії при ООН, Заява та відповідь на брифінгу РБ ООН щодо України, 23 лютого 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/230222un>.

79. В рамках підготовки до обґрунтування колективної самооборони ВОЛОДИМИР ПУТІН 24 квітня 2019 року ухвалив указ, що дозволяє жителям «ДНР» та «ЛНР» подавати заяви на отримання російського громадянства, як описано у пунктах 74.а) та 79.а). Після цього було зроблено низку заяв про геноцид і «русофобію», які нібито мали місце на Донбасі:
- a) 21 вересня 2021 року в інтерв'ю ЗМІ МИКОЛА ПАТРУШЕВ заявив, що українська влада ухвалює закони, що дискримінують російську мову та корінні народи.²⁵³
  - b) 9 грудня 2021 року на засіданні Ради щодо сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства та прав людини ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що «сучасні події на Донбасі... дуже нагадують геноцид».²⁵⁴
  - c) 18 січня 2022 року в інтерв'ю ЗМІ на виставці, що мала назву «Порушення прав людини в Україні (2017-2020)» СЕРГІЙ НАРИШКІН заявив, що українська еліта розв'язала «справжню громадянську війну», внаслідок якої протягом останніх семи років на Донбасі гинуть мирні жителі. Він продовжив, що вбивства відбувалися особами, «натхненними іміджем України як антиросійської».²⁵⁵
  - d) 15 лютого 2022 року на прес-конференції ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що на Донбасі триває геноцид, а Україна систематично порушує права людини на Донбасі та схвалює дискримінацію російськомовних на законодавчому рівні.²⁵⁶
  - e) 18 лютого 2022 року Голова Державної Думи В'ячеслав Володін заявив, що Захід ігнорує «геноцид» на Донбасі.²⁵⁷
  - f) 23 лютого 2022 року агент російської держави, Постійний представник Росії при ООН Василь Небензя заявив на засіданні Ради Безпеки ООН, що Україна «перетворилася на «Антиросію» і звела боротьбу проти російської мови та всього російського до рангу державної політики...

253 Віталій Цепляєв, «Ланцюгова реакція хаосу: Микола Патрушев про союзи і чужі Росії цінності», АіФ, 21 вересня 2021 р., https://aif.ru/politics/russia/cepnyaya_reakciya_haosa_nikolay_patrushev_o_chuzhdyh_rossii_soyuzah_i_cennostyah.

254 Кремль, «Meeting of Council for Civil Society and Human Rights» («Засідання Ради щодо сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства та прав людини»), 9 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67331>.

255 Itv, «Глава Служби зовнішньої розвідки та Російського історичного товариства Сергій Нарішкін виступив на відкритті виставки «Порушення прав людини в Україні»», 18 січня 2022 р., https://www.itv.ru/news/2022-01-18/419647-glava_svr_i_rossiyskogo_istoricheskogo_obschestva_sergey_naryshkin_vystupil_na_otkrytii_vystavki_narushenie_prav_cheloveka_na_ukraine.

256 Кремль, «News Conference following Russian-German Talks» («Прес-конференція за підсумками російсько-німецьких переговорів»), 15 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67774>.

257 Державна Дума, «Vyacheslav Volodin blamed Western states for using double standards in situation with genocide in Ukraine» («В'ячеслав Володін звинуватив західні держави у використанні подвійних стандартів у ситуації з геноцидом в Україні»), 18 лютого 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53483/>.

Усі незгодні з такою політикою зазнавали переслідування, репресії, судове переслідування та насильство».²⁵⁸ Небензя також назвав ситуацію на Донбасі «кричущим геноцидом та порушенням головного права людини — права на життя».²⁵⁹

80. Під час підготовки до обґрунтування колективної самооборони також висувалися звинувачення у намірі України порушити Мінські угоди, а також у погрозах щодо та фактичному застосуванні сили на Донбасі збройними силами України та/або країн-членів НАТО:

- a) 12 липня 2021 року ВОЛОДИМИР ПУТІН опублікував статтю «Про історичну єдність росіян та українців», в якій стверджувалося, що Україна регулярно заявляє про свою «повну прихильність» Мінським угодам, але не має наміру їх серйозно виконувати, влаштовуючи «криваві провокації» на Донбасі.²⁶⁰
- b) 27 листопада 2021 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ НАРИШКІН заявив, що США прагнуть підштовхнути Україну до нападу на Донбас і що ця мотивація спростовує твердження про те, що Росія готується до вторгнення в Україну.²⁶¹
- c) 30 листопада 2021 року в інтерв'ю державному інформаційному виданню «Российская газета» («Російська газета») МИКОЛА ПАТРУШЕВ заявив, що Україна збільшила свої військові витрати, провокує напруженість у своєму східному регіоні та регулярно обстрілює «ДНР» та «ЛНР», порушуючи Мінські угоди.²⁶²
- d) 7 грудня 2021 року на зустрічі з Президентом Сполучених Штатів Америки Джоозефом Байденом ВОЛОДИМИР ПУТІН «поділився конкретними прикладами, що ілюструють деструктивний характер політики Києва щодо знищення» Мінських угод, і висловив серйозне занепокоєння «провокаційними діями Києва».²⁶³

258 Постійний представник Росії при ООН, Заява в ГА ООН щодо пункту порядку денного «Ситуація на тимчасово окупованих територіях України», 23 лютого 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/230222ga>.

259 Постійний представник Росії при ООН, Заява в ГА ООН щодо пункту порядку денного «Ситуація на тимчасово окупованих територіях України», 23 лютого 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/230222ga>.

260 Кремль, «Article by Vladimir Putin 'On the Historical Unity of Russians and Ukrainians'» («Стаття Володимира Путіна «Про історичну єдність росіян та українців»»), 12 липня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>.

261 Інтерфакс, «Наришкін назвав мету чуток про ймовірну підготовку до російського вторгнення в Україну», 27 листопада 2021 р., <https://www.interfax.ru/world/805305>.

262 ТАРС, «Russia's security chief sees no unsubstantiated troop movements near border with Ukraine» («Керівник силових структур Росії не бачить необґрунтованих пересування військ біля кордону з Україною»), 30 листопада 2021 р., https://tass.com/politics/1368809?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com.

263 Кремль, «Meeting with US President Joseph Biden» («Зустріч із Президентом США Джоозефом Байденом»), 7 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67315>.

- e) 21 грудня 2021 року на розширеному засіданні Колегії Міністерства оборони Росії СЕРГІЙ ШОЙГУ заявив, що українські військові обстрілюють мирні квартали Донбасу.²⁶⁴ На цьому засіданні СЕРГІЙ ШОЙГУ також зробив низку заяв щодо ймовірної військової присутності США та НАТО в Україні, зокрема в Донецьку, та військових навчань, спрямованих проти Росії. На зустрічі були присутні ВОЛОДИМИР ПУТІН, СЕРГІЙ ШОЙГУ, ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ,²⁶⁵ ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО²⁶⁶ та неназвані «представники органів державної влади та громадських організацій», а також «командний склад військових округів».²⁶⁷
- f) 27 грудня 2021 року в інтерв'ю ЗМІ ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що Україна готується до військового захоплення Донбасу.²⁶⁸
- g) 18 січня 2022 року голова Державної Думи В'ячеслав Володін заявив, що НАТО прагне окупувати Україну, що є питанням безпеки російських громадян.²⁶⁹ У цій заяві Володін також стверджував, що перед Державною Думою стоїть завдання запобігти «страшній трагедії» на Донбасі, і Росія готова до дій у відповідь.²⁷⁰
- h) 21 січня 2022 року у своєму твіттері Міністерство закордонних справ Росії засудило ймовірне вбивство українською владою тисяч мирних жителів на сході України.²⁷¹
- i) 26 січня 2022 року у своїй промові, відкриваючи 516-те Засідання Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що український уряд планує різні провокації та застосування сили в Донецьку та Луганську.²⁷²
- j) 9 лютого 2022 року у своєму твіттері Міністерство закордонних справ Росії звинуватило українську владу у саботажі своїх зобов'язань за Мінськими угодами «за пасивного потуранням Заходу».²⁷³

264 Кремль, «Expanded Meeting of the Defence Ministry Board» («Розширене засідання Колегії Міністерства оборони»), 21 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67402>.

265 Кремль, «Expanded Meeting of the Defence Ministry Board — Photos» («Розширене засідання Колегії Міністерства оборони — фотографії»), 21 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/67402/photos>.

266 Рада Федерації, «В. Матвієнко взяла участь у розширеному засіданні Колегії Міністерства оборони Росії», 21 грудня 2021 р., <http://council.gov.ru/events/chairman/132083/>.

267 Кремль, «Expanded Meeting of the Defence Ministry Board» («Розширене засідання Колегії Міністерства оборони»), 21 грудня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67402>.

268 РІА, «Україна готувалася до військового захоплення Донбасу, заявила Матвієнко», 27 грудня 2021 р., <https://ria.ru/20211227/ukraine-1765629914.html>.

269 Державна Дума, «Chairman of the State Duma: NATO aims to occupy Ukraine» («Голова Державної Думи: НАТО прагне окупувати Україну»), 18 січня 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53231/>.

270 Державна Дума, «Chairman of the State Duma: NATO aims to occupy Ukraine» («Голова Державної Думи: НАТО прагне окупувати Україну»), 18 січня 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53231/>.

271 МЗС Росії, Tweet, 21 січня 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1484427420727971842.

272 Рада Федерації, «516-е засідання Ради Федерації — стенограма», 26 січня 2022 р., <http://council.gov.ru/activity/meetings/132817/transcript/>.

273 МЗС Росії, Tweet, 9 лютого 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1491421159854080002.

- к) 10 лютого 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ НАРИШКІН заявив, що Служба безпеки України (СБУ) та Збройні сили України (ЗСУ) готують провокації на лінії зіткнення на Донбасі, водночас військова техніка та боєприпаси у великих кількостях доставляються зі США, Європи та Канади.²⁷⁴
- л) 10 лютого 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ НАРИШКІН стверджував, що головною загрозою для України є внутрішній збройний конфлікт із ДНР та ЛНР.²⁷⁵
- м) 15 лютого 2022 року на прес-конференції ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що Україна відмовляється виконувати Мінські угоди та домовленості 2015 року.²⁷⁶
- н) 18 лютого 2022 року голова «ДНР» Денис Пушилін розмістив відео в Інтернеті та в Telegram каналі, заявивши, що його сили помітили збільшення кількості українських військових та зброї вздовж лінії зіткнення, і що Президент України Володимир Зеленський планує віддати наказ своїм військовим почати вторгнення на Донбас, що призведе до необхідності «екстренної» евакуації з «ДНР».²⁷⁷ Глава «ЛНР» Леонід Пасічник розмістив аналогічне відео пізніше того ж дня.²⁷⁸
- о) 18 лютого 2022 року Голова Державної Думи В'ячеслав Володін заявив, що Україна намагається загострити конфлікт з порушенням Мінських угод, розпочавши мінометні обстріли Донбасу.²⁷⁹
- р) 18 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН на спільній прес-конференції з Президентом Білорусі Олександром Лукашенком наголосив на невиконанні Україною Мінських угод, включаючи, зокрема, її рішучу протидію прямому діалогу з Донецьком та Луганськом, і ймовірне погіршення ситуації на Донбасі.²⁸⁰

274 ТАРС, «Ukrainian intelligence, military prepare provocations in Donbas — intelligence head» («Українська розвідка та військові готують провокації на Донбасі — Голова розвідки»), 10 лютого 2022 р., https://tass.com/world/1401167?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com.

275 Ілеана Ферпер Фонте, «Intelligence director denies Russia's plans Against Ukraine» («Керівник служби розвідки заперечує плани Росії проти України»), Пренса Латіна, 10 лютого 2022 р., <https://www.plenglish.com/news/2022/02/10/intelligence-director-denies-russias-plans-against-ukraine/>.

276 Кремль, «News Conference following Russian-German Talks» («Прес-конференція за підсумками російсько-німецьких переговорів»), 15 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67774>.

277 Донецька народна республіка, «Екстренне звернення Глави ДНР Дениса Пушиліна у зв'язку з різким загостренням військової ситуації», 18 лютого 2022 р., <https://denis-pushilin.ru/news/ekstrennoe-obrashhenie-glavy-dnr-denisa-pushilina-v-svyazi-s-rezkim-obostreniem-voennoj-situatsii/>.

278 Telegram канал див. за посиланням: <https://t.me/pushilindenis/1999>.

279 Державна Дума, «Vyacheslav Volodin blamed Western states for using double standards in situation with genocide in Ukraine» («В'ячеслав Володін звинуватив західні держави у використанні подвійних стандартів у ситуації з геноцидом в Україні»), 18 лютого 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53483/>.

280 Кремль, «News Conference following Russian-Belarusian Talks» («Прес-конференція за підсумками російсько-білоруських переговорів»), 18 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67809>.

- q) 19 лютого 2022 року Голова Державної Думи В'ячеслав Володін заявив, що Президент України Володимир Зеленський провокує початок великої війни, а погрози України про повномасштабні воєнні операції змушують громадян Донбасу евакуюватися.²⁸¹
- r) 20 лютого 2022 року в телефонній розмові з Президентом Франції Еммануелем Макроном ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що «провокації з боку українських військових стали причиною ескалації» на лінії зіткнення з Донбасом, разом із сучасною зброєю та боєприпасами, що постачаються в Україну країнами НАТО, нібито «заохочуючи Київ до військового вирішення проблеми Донбасу» і тим самим змушуючи мирних жителів Донецька та Луганська тікати до Росії.²⁸²
- s) Орієнтовно 21 лютого 2022,²⁸³ Рада Безпеки Росії провела позачергове засідання щодо ситуації на Донбасі, як описується в пункті 71.b). На засіданні Голова Служби безпеки Росії (ФСБ) Олександр Бортніков заявив, що раніше того ж дня сталася сутичка, під час якої українські військові сили перетнули кордон на російську територію.²⁸⁴ На цій зустрічі СЕРГІЙ ШОЙГУ заявив, що в Донецьку та Луганську Україна завдала понад 107 ударів з важкої зброї, що в Донецьку немає води, у 2/3 Луганська немає газу, що ті, хто залишився в регіоні, зазнають постійних атак, і що 59 000 українських військових перебувають на кордонах Луганська та Донецька.²⁸⁵ СЕРГІЙ ШОЙГУ також звернув увагу Ради Безпеки на заяву Президента України Володимира Зеленського про те, що він хотів би знову зробити Україну ядерною країною, попередивши, що потенціал України може перевищити можливості Ірану та Північної Кореї. Далі МИКОЛА ПЕТРУШЕВ зазначив, що США відповідають за події на Донбасі, і що Росія зобов'язана підтримувати «ДНР» і «ЛНР».

281 Державна Дума, «Vyacheslav Volodin: Zelensky is instigating the beginning of a big war» («В'ячеслав Володін: Зеленський провокує початок великої війни»), 19 лютого 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53493/>.

282 Кремль, «Telephone Conversation with President of France Emmanuel Macron» («Телефонна розмова з Президентом Франції Еммануелем Макроном»), 20 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67818>.

283 Є підстави вважати, що ця зустріч була постановочною: російська незалежна телекомпанія «Дождь» («Дощ») зауважила, що годинник Міністра оборони Росії Сергія Шойгу показував час на п'ять годин раніше, ніж ймовірна зустріч наживо, яка транслювалася в ефірі. Див. Шон Вокер, «Putin's absurd, angry spectacle will be a turning point in his long reign» («Абсурдне та гнівне видовище Путіна стане поворотним моментом у його довготривалому правлінні»), The Guardian, 21 лютого 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/21/putin-angry-spectacle-amounts-to-declaration-war-ukraine>; Дейв Лоулер, «Putin orders Russian 'peacekeeping operations' in eastern Ukraine» («Путін віддає наказ про проведення російських «миротворчих операцій» на Сході України»), Axios, <https://www.axios.com/putin-recognize-donetsk-luhansk-republics-ukraine-166bbe54-2d6a-446a-87bd-e9e63cf21ca9.html>.

284 Кремль, «Security Council Meeting» («Засідання Ради Безпеки»), 21 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67825> див. відео за посиланням: <http://kremlin.ru/events/president/news/67825>.

285 Кремль, «Security Council Meeting» («Засідання Ради Безпеки»), 21 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67825> див. відео за посиланням: <http://kremlin.ru/events/president/news/67825>.

У засіданні взяли участь ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО та СЕРГІЙ ЛАВРОВ.²⁸⁶

- t) 23 лютого 2022 року агент російської держави, Постійний представник Росії при ООН Василь Небензя, виступив на засіданні Ради Безпеки ООН із заявою про те, що замість виконання Мінських угод Україна «продовжує обстріл житлових кварталів та диверсійну діяльність...Літні люди та діти ховаються від снарядів у підвалах. Число біженців — я наголошую, що люди шукають притулку в Росії, а не в Україні — за останні дні обчислюється десятками тисяч, зокрема, на даний момент — 96 тисяч людей».²⁸⁷ Небензя також заявив, що «бомбардування житлових кварталів двох республік [«ДНР» і «ЛНР»] не припиняються».
81. У рамках підготовки до обґрунтування колективної самооборони було здійснено кроки щодо визнання суверенітету «ДНР» та «ЛНР», нібито у відповідь на загрозу з боку України:
- a) 21 січня 2022 року Лідер фракції КПРФ, депутат Державної Думи Геннадій Зюганов вніс до Держдуми проєкт про визнання суверенітету «ДНР» і «ЛНР», нібито з метою захисту людей, які там проживають, від «зовнішніх загроз і реалізації політики геноциду».²⁸⁸
- b) 21 січня 2022 року Голова Державної Думи В'ячеслав Володін заявив, що Державна Дума розгляне проєкт про визнання «ДНР» і «ЛНР» у спробі знайти рішення для гарантії безпеки російських громадян, які перебувають на тих територіях.²⁸⁹
- c) 26 січня 2022 року Лідер фракції КПРФ, депутат Державної Думи Геннадій Зюганов зробив заяву про важливість захисту нібито інтересів російських громадян, які проживають у Донецьку та Луганську, і заявив, що Росія «зобов'язана захищати «Русский мир»».²⁹⁰

286 Кремль, «Security Council Meeting» («Засідання Ради Безпеки»), 21 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67825> див. відео за посиланням: <http://kremlin.ru/events/president/news/67825>.

287 Постійний представник Росії при ООН, Заява в ГА ООН щодо пункту порядку денного «Ситуація на тимчасово окупованих територіях України», 23 лютого 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/230222ga>.

288 Державна Дума, «Vyacheslav Volodin: the Council of the State Duma to consider draft on recognition of 'LPR' and 'DPR' next week» («В'ячеслав Володін: Рада Держдуми розгляне проєкт про визнання «ЛНР» та «ДНР» наступного тижня»), 21 січня 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53264/>.

289 Державна Дума, «Vyacheslav Volodin: the Council of the State Duma to consider draft on recognition of 'LPR' and 'DPR' next week» («В'ячеслав Володін: Рада Держдуми розгляне проєкт про визнання «ЛНР» та «ДНР» наступного тижня»), 21 січня 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53264/>.

290 Державна Дума, «Remarks by leaders and representatives of the State Duma factions on report of Foreign Minister Sergey Lavrov» («Коментарі керівників та представників фракцій Державної Думи щодо доповіді Міністра закордонних справ Сергія Лаврова»), 26 січня 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53309/>.

- d) 15 лютого 2022 року Державна Дума проголосувала за те, щоб направити постанову про визнання суверенітету «ДНР» та «ЛНР» на затвердження Президенту Путіну.²⁹¹
- e) Орієнтовно 21 лютого 2022,²⁹² Рада Безпеки Росії провела позачергове засідання щодо ситуації на Донбасі,²⁹³ як описується в пунктах 71.b) та 81.s). На цьому засіданні члени Ради Безпеки домовилися про визнання «ДНР» та «ЛНР» незалежними державами.
- f) 21 лютого 2022 року Глава «ДНР» Денис Пушилін звернувся до ВОЛОДИМИРА ПУТІНА з проханням визнати «ДНР». Прохання прозвучало на російському телебаченні.²⁹⁴ Глава «ЛНР» Леонід Пасічник розмістив аналогічне прохання того ж дня щодо «ЛНР».²⁹⁵
- g) 22 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН та Глава «ДНР» Денис Пушилін підписали постанову про визнання суверенітету «ДНР»,²⁹⁶ як описано в пункті 74.f). Постанова включає положення про взаємну військову допомогу, що є удаваною правовою основою для розгортання російських Збройних сил на Донбасі.
- h) 22 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН та Глава «ЛНР» Леонід Пасічник

291 Державна Дума, «Members of the State Duma voted for the draft appeal to the Russian President for 'LPR' and 'DPR' recognition» («Депутати Державної Думи проголосували за проєкт звернення до Президента РФ про визнання «ЛНР» та «ДНР»»), 15 лютого 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53431/>.

292 Є підстави вважати, що ця зустріч була постановочною: російська незалежна телекомпанія «Дождь» («Доц») зауважила, що годинник Міністра оборони Росії Сергія Шойгу показував час на п'ять годин раніше, ніж ймовірна зустріч наживо, яка транслювалася в ефірі. Див. Шон Вокер, «Putin's absurd, angry spectacle will be a turning point in his long reign» («Абсурдне та гнівне видовище Путіна стане поворотним моментом у його довготривалому правлінні»), The Guardian, 21 лютого 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/21/putin-angry-spectacle-amounts-to-declaration-war-ukraine>; Дейв Лоулер, «Putin orders Russian 'peacekeeping operations' in eastern Ukraine» («Путін віддає наказ про проведення російських «миротворчих операцій» на Сході України»), Axios, <https://www.axios.com/putin-recognize-donetsk-luhansk-republics-ukraine-166bbe54-2d6a-446a-87bd-e9e63cf21ca9.html>.

293 Кремль, «Security Council Meeting» («Засідання Ради Безпеки»), 21 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67825> див. відео за посиланням: <http://kremlin.ru/events/president/news/67825>.

294 The Moscow Times, «Putin Says Considering Ukraine Separatists' Independence Request» («Путін заявляє про розгляд прохання українських сепаратистів про незалежність»), 21 лютого 2022 р., <https://www.themoscowtimes.com/2022/02/21/putin-says-considering-ukraine-separatists-independence-request-a76496>. Аналіз ефективного контролю Росії над «ДНР» і «ЛНР» і, відповідно, подібних «прохань» про російську допомогу див. у доповіді, що готується Global Rights Compliance.

295 Adomeit et al., «Russia Recognizes the Independent Statehood of the so-called 'Donetsk People's Republic' and 'Luhansk People's Republic': Implications» («Росія визнає незалежну державність так званих «Донецької народної республіки» та «Луганської народної республіки»: Наслідки»), Центр Маршалла, лютий 2022 року, <https://www.marshallcenter.org/de/node/2496>.

296 Федеральний закон № 15-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Донецькою народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220032>.

підписали постанову про визнання суверенітету «ЛНР»,²⁹⁷ як описано в пункті 74.g). Як і постанова про визнання «ДНР», ця постанова також включала пункт про взаємну військову допомогу.

- i) 22 лютого 2022 року Рада Федерації одноголосно ратифікувала постанови про визнання суверенітету «ДНР» та «ЛНР»,²⁹⁸ як описано в пункті 74.h). Головою Ради Федерації є ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО.
- j) 22 лютого 2022 року на пленарному засіданні депутати Державної Думи одноголосно підтримали ратифікацію постанов щодо визнання «ДНР» та «ЛНР».²⁹⁹

82. У рамках підготовки до обґрунтування колективної самооборони на підставі постанов про визнання «ДНР» та «ЛНР» було дозволено розгортання російських Збройних сил за кордоном РФ:

- a) 21 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН видав розпорядження Міністерству оборони про введення «миротворчих» військ на Донбас,³⁰⁰ як описано в пункті 74.e).
- b) 22 лютого 2022 року на підставі угод про визнання суверенітету «ДНР» і «ЛНР» ВОЛОДИМИР ПУТІН попросив дозволу на розміщення російських Збройних сил за кордоном РФ.³⁰¹
- c) 22 лютого 2022 року Рада Федерації прийняла постанову, якою задовольнила прохання ВОЛОДИМИРА ПУТІНА про надання дозволу на розміщення Збройних сил РФ за кордоном,³⁰² як описано в пункті 74.i). Головою Ради Федерації є ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО.
- d) 22 лютого 2022 року Голова комітету Ради Федерації Андрій Клішас пояснив, що угоди про визнання цих територій «створюють правову

297 Федеральний закон № 16-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Луганською народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220033>.

298 Федеральний закон № 15-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Донецькою народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220032>; Федеральний закон № 16-ФЗ «Про ратифікацію Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу між Російською Федерацією та Луганською народною республікою», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220033>.

299 Державна Дума, «The State Duma ratified Treaties of Friendship with the Donetsk and Lugansk People's Republics» («Державна Дума ратифікувала Договори про дружбу з Донецькою та Луганською народними республіками»), 22 лютого 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53516/>.

300 Указ Президента Російської Федерації, №71 «Про визнання Донецької народної республіки», 21 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202220002#print>.

301 Кремль, «Vladimir Putin Submits Proposal to Federation Council to Approve Resolution Authorising Use of Armed Forces Aboard» («Володимир Путін вніс до Ради Федерації пропозицію затвердити постанову про дозвіл застосування збройних сил за кордоном РФ»), 22 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67836>.

302 Постанова Ради Федерації Федеральних зборів Російської Федерації № 35-СФ «Про використання Збройних сил Російської Федерації за межами території Російської Федерації», 22 лютого 2022 р., <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202240001#print>.

базу для розміщення підрозділів російської армії на цих територіях для підтримки миру в регіоні», а звернення ВОЛОДИМИРА ПУТІНА про дозвіл використання збройних сил за межами Росії було оформлено на основі цих угод.³⁰³

е) 23 лютого 2022 року Голова «ДНР» Денис Пушилін та Голова «ЛНР» Леонід Пасічник звернулися до Росії з проханням про надання військової допомоги.³⁰⁴

83. У рамках підготовки до обґрунтування колективної самооборони до та після початку вторгнення в Україну було зроблено додаткові заяви, що відображають ймовірне уявлення Росії про те, що будь-яке застосування збройної сили проти України буде виправданим у світлі ймовірних провокаційних дій з боку України на Донбасі та недотримання міжнародного права:

а) 1 листопада 2021 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ ЛАВРОВ заявив, що Україна намагається створити провокаційну ситуацію на Донбасі, щоб втягнути Росію у військові дії, і що Україна бомбить Донбас, прямо порушуючи Мінські угоди.³⁰⁵

б) 9 грудня 2021 року на брифінгу іноземних військових дипломатів ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ нібито заявив, що будь-які провокації української влади щодо врегулювання конфлікту на Донбасі із застосуванням сили будуть зупинені.³⁰⁶

в) 22 лютого 2022 року, як повідомляється в твітері Міністерства закордонних справ Росії, ВОЛОДИМИР ПУТІН попередив, що керівництво в Україні мають негайно припинити бойові дії, інакше «відповідальність за можливе продовження кровопролиття буде повністю лежати на совісті правлячого режиму України».³⁰⁷

д) 23 лютого 2022 року агент російської держави, Постійний представник Росії при ООН Василь Небензя, зробив заяву на засіданні Ради Безпеки ООН про те, що «Україна не почула наших сигналів, які ми направляли Києву про необхідність припинення провокацій проти «ЛНР» і «ДНР»...

За останні 24 години СММ ОБСЄ зафіксувала майже 2 000 порушень

303 ТАРС, «Russia's upper house sanctions use of army outside Russia over situation in Donbas» («Верхня палата Росії санкціонує використання армії за межами Росії через ситуацію на Донбасі»), 22 лютого 2022 р., <https://tass.com/politics/1408551>.

304 Deutsche Welle, «Russia says Donbas separatists ask Putin for military support» («Росія заявляє, що сепаратисти Донбасу просять Путіна про військову підтримку»), 23 лютого 2022 р., <https://www.dw.com/en/russia-says-donbas-separatists-ask-putin-for-military-support/a-60893224>.

305 Інтерфакс, «Лавров заявив, що Київ намагається втягнути Російську Федерацію у військові дії на Донбасі», 1 листопада 2021 р., <https://www.interfax.ru/world/800736>.

306 ТАРС, «Moscow to thwart any provocations by Kiev in Donbass, Russian military chief warns» («Москва припинить будь-які провокації Києва на Донбасі, попереджає російський військовий керівник»), 9 грудня 2021 р., https://tass.com/world/1373123?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com.

307 МЗС Росії, Tweet, 22 лютого 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1496223630136643594.

режиму припинення вогню, включаючи майже 1 500 вибухів. Одним словом, характер провокацій Збройних сил України не змінився».³⁰⁸ Небензя також заявив, що «принцип суверенітету та територіальної цілісності держав, у порушенні якого нас звинувачують щодо України... має суворо дотримуватися щодо держав, які поведуться відповідно до принципу рівноправності та самовизначення народів і, таким чином, мають уряд, що представляє весь народ, який проживає на цій території, без винятків щодо раси, віросповідання або кольору шкіри. Нинішній уряд України не дотримується цього».³⁰⁹ Небензя далі заявив, що «провокації України проти Донбасу не лише не припинилися, але фактично посилилися, тому керівництво «ДНР» та «ЛНР» звернулося до нас із проханням надати військову підтримку у рамках двосторонніх угод про співпрацю... Це логічний крок, який є чітким результатом дій з боку українського режиму».³¹⁰

- e) 23 лютого 2022 року у телевиступі ВОЛОДИМИР ПУТІН оголосив, що Росія розпочинає «спеціальну військову операцію» на Донбасі з метою демілітаризації України.³¹¹
- f) 23 лютого 2022 року агент російської держави, Постійний представник Росії при ООН Василь Небензя, на тому ж засіданні Ради Безпеки ООН зробив заяву про те, що «з його послання [промова ВОЛОДИМИРА ПУТІНА 23 лютого 2022 року] чітко зрозуміло, що окупація України не входить до наших планів. Мета цієї спецоперації — захист людей, які стали жертвами та зазнали геноциду з боку київського режиму. Для забезпечення цього, ми прагнемо демілітаризації та денацифікації України, а також кримінального переслідування тих, хто вчинив численні жахливі злочини проти цивільного населення... Це рішення прийнято відповідно до Статті 51 Статуту ООН та санкціоновано Радою Федерації Федеральних зборів Росії на виконання Договору про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу з «ДНР» і «ЛНР»».³¹²
- g) 24 лютого 2022 року, як повідомляється на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що «спеціальна військова операція» Росії була спрямована на припинення вогню, і що Росія наполягала на тому, що конфлікт на Донбасі може бути вирішений лише мирним шляхом, але українська влада веде постійні обстріли та призводить до загибелі мирних жителів. Вона продовжила, що Україна, заявивши

308 Постійний представник Росії при ООН, Заява та відповідь на брифінгу РБ ООН щодо України, 23 лютого 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/230222un>.

309 Постійний представник Росії при ООН, Заява та відповідь на брифінгу РБ ООН щодо України, 23 лютого 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/230222un>.

310 Постійний представник Росії при ООН, Заява та відповідь на брифінгу РБ ООН щодо України, 23 лютого 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/230222un>.

311 Посилання на Раду Безпеки ООН, див. SC/14803. <https://www.un.org/press/en/2022/sc14803.doc.htm>.

312 Постійний представник Росії при ООН, Заява та відповідь на брифінгу РБ ООН щодо України, 23 лютого 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/230222un>.

про свій намір вступити до НАТО, має намір повернути свій ядерний статус. Далі вона заявила, що Росія «не може залишити людей на винищення» на Донбасі, і тому підтримує рішення «ДНР» та «ЛНР» бути незалежними державами.³¹³

- h) 25 лютого 2022 року у своєму твіттері Міністерство закордонних справ Росії заявило, що Росія закликає українську владу «припинити каральну операцію проти власного народу та врегулювати конфлікт на Донбасі мирними, політичними та дипломатичними засобами», проте Україна проігнорувала ці заклики.³¹⁴
- i) 3 березня 2022 року у своєму твіттері Міністерство закордонних справ Росії заявило, що крім нападів на населення Донбасу Україна ввела економічну та транспортну блокаду регіону, поставивши його «на межу гуманітарної катастрофи».³¹⁵
- j) 4 березня 2022 року, відкриваючи 520-те Засідання Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що російські Збройні сили борються за мир на Донбасі.³¹⁶
- k) 9 березня 2022 року у своєму твіттері Міністерство закордонних справ Росії заявило, що в секретних документах, отриманих Міністерством оборони Росії, розкрито наказ командувача Національної гвардії України, який підтверджує, що Україна таємно готує наступальну операцію проти Донбасу, заплановану на березень 2022 року.³¹⁷
- l) 15 березня 2022 року на нараді з питань національної безпеки на Північному Кавказі МИКОЛА ПЕТРУШЕВ нібито заявив, що під час «спеціальної військової операції» Росія виявила докази підготовки Україною «вторгнення» на територію «ДНР» та «ЛНР», а також до Криму у березні 2022 року.³¹⁸
- m) 16 березня 2022 року на нараді з питань соціально-економічної підтримки суб'єктів РФ ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що головна мета застосування Росією сили в Україні — «допомогти нашим людям на Донбасі, які майже 8 років піддаються справжньому геноциду», і що, оскільки дипломатичні зусилля Росії щодо вирішення цього питання не увінчалися успіхом, у неї (Росії) «не залишилося жодної мирної альтернативи для врегулювання проблем, що виникли не з вини Росії», окрім як розпочати «спеціальну військову операцію». Він продовжив,

313 Рада Федерації, «В. Матвієнко: Ми не могли залишити людей на винищення», 24 лютого 2022 р., <http://council.gov.ru/events/chairman/133529/>.

314 МЗС Росії, Tweet, 25 лютого 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1497216022075555863.

315 МЗС Росії, Tweet, 3 травня 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1499396791946473479.

316 Рада Федерації, «520-е Засідання Ради Федерації — стенограма», 4 травня 2022 р., <http://council.gov.ru/activity/meetings/133659/transcript/>.

317 МЗС Росії, Tweet, 9 травня 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1501461950735257602.

318 Із, «Патрушев заявив про наявність доказів з підготовки Києва до нападу на Крим», 15 травня 2022 р., <https://iz.ru/1305402/2022-03-15/patrushev-soobshchil-o-dokazatelstvakh-podgotovki-kieva-k-napadeniiu-na-krym>.

що російська «спеціальна військова операція» не пов'язана з будь-яким бажанням окупувати Україну, і що Росія «не має альтернативи для самооборони».³¹⁹

- n) 16 березня 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ НАРИШКІН заявив, що рішення про проведення спеціальної військової операції було спрямоване на захист населення Донбасу та забезпечення безпеки Росії, і що будь-яке зволікання обернулося б великою трагедією.³²⁰
- o) 24 березня 2022 року у своєму твіттері Міністерство закордонних справ Росії заявило, що сподівається на те, що Україна визнає необхідність мирного рішення для забезпечення її демілітаризації та денацифікації, а також перетворення на нейтральну державу. У твіттері також зазначалося, що чим швидше Україна усвідомить це, тим швидше закінчиться «спеціальна військова операція» Росії.³²¹
- p) 28 березня 2022 року на зустрічі з Генеральним директором Управління документації та зовнішньої безпеки Алжиру, МИКОЛА ПАТРУШЕВ заявив, що метою російської спецоперації в Україні є не зміна режиму, а захист народу від геноциду, демілітаризація та денацифікація України.³²²
- q) 28 березня 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ ЛАВРОВ заявив, що метою дій Росії в Україні є усунення загроз, які призвели до загибелі тисяч людей та націлені на цивільні об'єкти на Донбасі.³²³
- r) 5 квітня 2022 року, як повідомляється на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що Україна готувалася до чергової спроби захоплення територій Донецька та Луганська, що викликало необхідність проведення Росією «спеціальної військової операції». Вона також заявила, що Україна проводить блокаду та щоденні обстріли Донбасу, внаслідок чого гинуть тисячі мирних жителів.³²⁴

319 Кремль, «Meeting on Socioeconomic Support for Regions» («Засідання з питань соціально-економічної підтримки регіонів»), 16 травня 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67996>.

320 РІА, «Наришкін: рішення про проведення спецоперації в Україні було засноване на оцінці ситуації», 16 травня 2022 р., <https://ria.ru/20220316/spetsoperatsiya-1778390555.html>.

321 МЗС Росії, Tweet, 24 травня 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1506992164068278273.

322 Абдурахман Юсупов, «Патрушев: Росія не прагне скинути Зеленського», Агентство Анадо-лу, 28 травня 2022 р., <https://www.aa.com.tr/ru/мир/матрушев-россия-не-стремится-к-свер-жению-зеленского-/2548176>.

323 Міністерство закордонних справ Росії, «Інтерв'ю С. Лаврова сербським ЗМІ», 28 травня 2022 р., <https://www.youtube.com/watch?v=y4q8pXRcfSo>.

324 Рада Федерації, «В. Матвієнко: Наші військовослужбовці точно і чітко виконують наказ про демілітаризацію та денацифікацію України, дбайливо ставлячись до цивільного населення», 5 квітня 2022 р., <http://council.gov.ru/events/chairman/134760/>.

**ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ НАРИШКІН,
ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ ЛАВРОВ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ
надали неправдиві запевнення про мирні наміри Росії щодо суверенітету
та територіальної цілісності України**

84. Неправдиві запевнення про мирні наміри Росії та повагу до суверенітету і територіальної цілісності України були висловлені в рамках підготовки до актів агресії Росії:

- a) 27 листопада 2021 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ НАРИШКІН заявив, що чутки про підготовку Росією вторгнення в Україну є «нісенітницею» і пропагандою, що проводиться Держдепартаментом США.³²⁵
- b) 30 листопада 2021 року в інтерв'ю ЗМІ МИКОЛА ПАТРУШЕВ заявив, що жодних необґрунтованих пересувань російських військ чи незапланованих військових навчань біля кордону з Україною не здійснюється, і що заяви західних ЗМІ та офіційних осіб США про те, що Росія виношує плани щодо агресії, є безпідставними.³²⁶
- c) 1 грудня 2021 року в інтерв'ю ЗМІ ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що звинувачення у підготовці Росії до нападу на Україну, є брехнею, яка не має під собою жодних підстав.³²⁷
- d) 9 грудня 2021 року на брифінгу іноземних військових дипломатів ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ заявив, що «галас» у ЗМІ щодо підготовки російського вторгнення в Україну — брехня, а пересування військ в ході бойової підготовки — звичайна практика.³²⁸
- e) 30 січня 2022 року в інтерв'ю ЗМІ МИКОЛА ПАТРУШЕВ заявив, що припущення про те, що Росія загрожує Україні, є «повним абсурдом», і що Росія не хоче війни.³²⁹
- f) 31 січня 2022 року агент російської держави, Постійний представник Росії при ООН Василь Небензя виступив в ООН із заявою, в якій назвав заяви США про те, що «присутність російських військ на території Росії є загрозою міжнародному миру та безпеці», втручанням у внутрішні

325 Інтерфакс, «Наришкін назвав мету чуток про ймовірну підготовку до російського вторгнення в Україну», 27 листопада 2021 р., <https://www.interfax.ru/world/805305>.

326 ТАРС, «Russia's security chief sees no unsubstantiated troop movements near border with Ukraine» («Керівник силових структур Росії не бачить необґрунтованих пересувань військ біля кордону з Україною»), 30 листопада 2021 р., https://tass.com/politics/1368809?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com.

327 РІА, «Москва не давала Києву приводу говорити про агресію, сказала Матвієнко», 1 грудня 2021 р., <https://ria.ru/20211201/ukraina-1761643113.html>.

328 ТАРС, «Moscow to thwart any provocations by Kiev in Donbass, Russian military chief warns» («Москва зупине будь-які провокації Києва на Донбасі, попереджає російський військовий керівник»), 9 грудня 2021 р., https://tass.com/world/1373123?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com.

329 ТАРС, «Патрушев назвав заяви про те, що Російська Федерація загрожує Україні, «повним абсурдом», 30 січня 2022 р., <https://tass.ru/politika/13566241>.

справи Росії та спробою ввести в оману міжнародне співтовариство щодо реальності ситуації на Донбасі.³³⁰

- g) 9 лютого 2022 року Міністерство закордонних справ Росії у своєму твіттері закликала до деескалації напруженості навколо України та до врегулювання конфлікту на Донбасі.³³¹
- h) 10 лютого 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ НАРИШКІН заявив, що Росія не має агресивних планів щодо України, а припущення про протилежне є «небезпечною брехнею», що розповсюджується США.³³²
- i) 10 лютого 2022 року СЕРГІЙ ЛАВРОВ заперечував наявність у Росії планів щодо вторгнення в Україну.³³³ Після вторгнення СЕРГІЙ ЛАВРОВ продовжував брехливо стверджувати, що Росія не напала на Україну, заявивши: «Росія не має планів напасти на інші країни, ми навіть не напали на Україну».³³⁴
- j) 15 лютого 2022 року на прес-конференції ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що можливості відновлення територіальної цілісності України через прямий діалог із Донецьком та Луганськом продовжують ігноруватися.³³⁵
- k) 16 лютого 2022 року в інтерв'ю, опублікованому на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що Росія не хоче війни з Україною і зробить усе, щоб її не було.³³⁶
- l) 22 лютого 2022 року голова Державної Думи В'ячеслав Володін заявив, що рішення про визнання суверенітету «ДНР» та «ЛНР» зупинило війну та спрямоване на встановлення миру.³³⁷

330 Постійний представник Росії при ООН, Заява з проханням провести процедурне голосування на пропозицію США про скликання засідання РБ ООН щодо України, 31 січня 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/310122>.

331 МЗС Росії, Tweet, 9 лютого 2022 р., https://twitter.com/mfa_russia/status/1491421159854080002.

332 Ілеана Ферпер Фонте, «Intelligence director denies Russia's plans Against Ukraine» («Керівник служби розвідки заперечує плани Росії проти України»), Пренса Латіна, 10 лютого 2022 р., <https://www.plenglish.com/news/2022/02/10/intelligence-director-denies-russias-plans-against-ukraine/>.

333 Вікторія Кроу, «Russia's Sergei Lavrov describes Liz Truss talks as 'speaking to a deaf person' as Ukraine tensions escalate» («Сергій Лавров описує переговори з Ліз Трасс як «розмову з глухою людиною» на тлі ескалації напруженості в Україні»), INews, 10 лютого 2022 р., <https://inews.co.uk/news/world/russias-sergei-lavrov-describes-liz-truss-talks-as-speaking-to-a-deaf-person-amid-ukraine-tensions-1452975>.

334 Патрік Вінтур, «Sergei Lavrov prefers propaganda over reality in Ukraine talks» («Сергій Лавров віддає перевагу пропаганді реальності на переговорах щодо України»), The Guardian, 10 травня 2022 р., <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/10/sergei-lavrov-russia-foreign-minister-propaganda-in-ukraine-talks>.

335 Кремль, «News Conference following Russian-German Talks» («Прес-конференція за підсумками російсько-німецьких переговорів»), 15 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67774>.

336 Рада Федерації, «Російське суспільство не бажає війни ні з Україною, ні з будь-ким іншим», 16 лютого 2022 р., <http://council.gov.ru/events/news/133299/>.

337 Державна Дума, «Chairman of the State Duma: the decision to recognize 'DPR' and 'LPR' has stopped war» («Голова Державної Думи: рішення про визнання «ДНР» та «ЛНР» припинило війну»), 22 лютого 2022 р., <http://duma.gov.ru/en/news/53521/>.

m) 23 лютого 2022 року агент російської держави, Постійний представник Росії при ООН Василь Небензя, зробив заяву на засіданні Ради Безпеки ООН про те, що «російські військові стежитимуть за припиненням вогню на прохання Донецька та Луганська».³³⁸

ВОЛОДИМИР ПУТІН, СЕРГІЙ ШОЙГУ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ зосередили війська на кордоні з Україною

85. Росія використовувала великомасштабні військові навчання як привід для передислокації своїх збройних сил поблизу України та підготовки до вторгнення.
86. З 7 квітня 2021 року до 17 травня 2021 року російські Збройні сили нарощували значну військову силу у східних областях України. Центральним пунктом цього нарощування були навчання з повітряного та морського десантування, проведені на південному узбережжі Кримського півострова. За оцінками, ці навчання були заплановані як публічна демонстрація здатності Росії розпочати масштабний наступ на південно-східну Україну. Вони також стали основою для розміщення значних сил поблизу України.
87. Згідно з офіційними заявами, перевірки боєздатності Південного військового округу (ПВО) та Західного військового округу (ЗВО) було завершено 22 квітня 2021 року, а задіяні в них підрозділи мали повернутися до місць постійної дислокації до 1 травня 2021 року. Однак Міністр оборони Росії Сергій Шойгу заявив, що техніка та озброєння, надані ЗВО, не будуть передислоковані до місць постійної дислокації, а натомість будуть перевезені до тимчасового польового табору Погоново у Воронежі, неподалік від кордону з Україною.
88. Представники Міністерства оборони Росії заявили, що з квітня 2021 року на полігоні Погоново у Воронежській області зберігалася техніка 41-ї загальновійськової армії (ЗВА) Центрального військового округу напередодні спільних з Білоруссю військових навчань «Запад-2021», які проходили протягом 6 днів, з 10 по 16 вересня 2021 року на 9 полігонах, розташованих на території Росії, у Балтійському морі, а також на 5 полігонах збройних сил Республіки Білорусь.³³⁹ «Запад-2021» — це великомасштабні навчання, що складаються з комплексних наземних, повітряних та морських заходів. До навчань «Запад-2021» було задіяно 200 000 осіб особового складу; близько 80 літаків та вертольотів; до 760 одиниць військової техніки, у тому числі 290 танків, 240 гармат, реактивних систем

³³⁸ Постійний представник Росії при ООН, Заява в ГА ООН щодо пункту порядку денного «Ситуація на тимчасово окупованих територіях України», 23 лютого 2022 р., <https://russiaun.ru/en/news/230222ga>.

³³⁹ «На полигоне Мулино в Нижегородской области состоялась церемония открытия совместного стратегического учения «Запад-2021»», Міністр оборони Росії, 9 вересня 2021 р., https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12382979@egNews.

залпового вогню та мінометів; до 15 кораблів.³⁴⁰ ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ спеціально поінформував ПРЕЗИДЕНТА ПУТІНА про розгортання військ, що проводилось у рамках навчань «Запад-2021».³⁴¹

89. За повідомленнями ЗМІ, ні полігон Погоново, ні 41-а ЗВА не були істотно задіяні в основних навчаннях «Запад-2021», що, ймовірно, вказує на те, що заява Міністра оборони у квітні 2021 року про зберігання техніки в регіоні для «Запад-2021» було риторичним виправданням для передислокації значних сил Центрального військового округу (ЦВО) поблизу північно-східних кордонів України з Росією, можливо, для попереднього повторного позиціонування для здійснення актів агресії.
90. Подальше неповернення на базу батальйонних тактичних груп російської армії після проходження навчань «Запад-2021» означало, що значні сили залишалися поблизу України після навчань. Крім того, 19 батальйонних тактичних груп, які з'явилися переважно під час навчань «Запад-2021» як в Росії, так і в Білорусі, також не були повернуті на базу після навчань «Запад-2021».
91. 18 січня 2022 року було оголошено про проведення спільних навчань, з 10 по 20 лютого 2022 року, Міністерства оборони Росії та Міністерства оборони Білорусі під назвою «Союзна рішучість». Навчання «Союзна рішучість» мали проводитися у два етапи. За словами Начальника Департаменту міжнародного військового співробітництва Міністерства оборони Білорусі, «на першому етапі до 9 лютого білоруські та російські військові будуть відпрацьовувати передислокацію військ та створення оперативних груп на небезпечних напрямках у короткі терміни. На другому етапі, який пройде з 10 по 20 лютого, відбудуться спільні навчання «Союзна рішучість 2022»».³⁴²
92. 10 лютого 2022 року Росія та Білорусь розпочали 10-денні спільні військові навчання. Військові навчання під назвою «Союзна рішучість 2022» розпочалися в Білорусі і, як повідомляється, закінчаться 20 лютого 2022 року, за заявою Міністерства оборони Росії.³⁴³ ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що російські військові навчання мають «суто оборонний характер» і «не

340 «Russian-Belarusian exercise Zapad-2021 begins in Nizhny Novgorod Region» («Російсько-білоруські навчання «Запад-2021» розпочинаються в Нижегородській області»), ТАРС, 9 вересня 2021 р., <https://tass.com/defense/1335631>.

341 Кремль, «Zapad 2021 military exercises» («Військові навчання «Запад-2021»»), 13 вересня 2021 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66675/print>.

342 «Russia, Belarus to hold Union Resolve 2022 drills on February 10-20 — top brass» («Росія та Білорусь проведуть навчання під назвою «Союзна рішучість 2022» 10-20 лютого — керівництво»), ТАРС, 18 січня 2022 р., <https://tass.com/defense/1389595>.

343 «Russia holds military drills in Belarus amid rising tensions with Ukraine» («Росія проводить військові навчання у Білорусі на тлі зростання напруженості у відносинах з Україною»), The Hill, 10 лютого 2022 р., <https://thehill.com/policy/international/593674-russia-holds-military-drills-in-belarus-amid-tensions-with-ukraine/>.

становлять загрози для будь-якої іншої країни».³⁴⁴ У заяві Міністерства оборони йдеться, що «метою навчань є відпрацювання завдань щодо припинення та відбиття зовнішньої агресії при проведенні оборонної операції, протидії тероризму та захисту інтересів Союзної держави».³⁴⁵ Військові навчання Росії створювали Україні небезпеку наближаючого вторгнення. Україна засудила спільне навчання «Запад» як форму психологічного тиску. Президент України Володимир Зеленський заявив 10 лютого 2022 року, що «нарощування військ уздовж кордонів — це психологічний тиск з боку наших сусідів».³⁴⁶

93. Розгортання російських військ у Білорусі вважалося найбільшим із часів холодної війни: «очікується 30 000 бойових солдатів, сили спеціальних операцій «Спецназ», винищувачі, включаючи СУ-35, ракети подвійного призначення «Іскандер» та системи ППО С-400».³⁴⁷ Супутникові знімки, зроблені 7 лютого 2022 року, показали, що російські військові створили табори поблизу білоруського кордону з Україною.³⁴⁸ Таким чином Росія готувала своє вторгнення в Україну, через скупчення військ на її кордоні.
94. У четвер, 10 лютого, Міністерство оборони Росії опублікувало зображення 6 великих десантних кораблів-амфібій у порту Севастополя в Криму після того, як вони увійшли до Чорного моря на початку цього тижня.³⁴⁹ Росія оголосила широку смугу Азовського та Чорного морів небезпечною у зв'язку з проведенням ракетних та артилерійських навчань у період з 14 по 19 лютого, йдеться у заяві командування Військово-морських сил

344 «Russia's Putin says military exercises are 'purely defensive and do not threaten anyone'» («Путін заявляє, що військові навчання Росії мають «суто оборонний характер і нікому не загрожують»»), 18 лютого 2022 р., CNN, https://edition.cnn.com/europe/live-news/ukraine-russia-news-02-18-22-intl/h_9fdb09e3aa1f8f6ed7820efe0eacefa.

345 «Russia holds military drills in Belarus amid rising tensions with Ukraine» («Росія проводить військові навчання у Білорусі на тлі зростання напруженості у відносинах з Україною»), The Hill, 10 лютого 2022 р., <https://thehill.com/policy/international/593674-russia-holds-military-drills-in-belarus-amid-tensions-with-ukraine/>.

346 «Zelensky calls military buildup along Ukraine's borders 'psychological pressure'» («Зеленський назвав нарощування військової сили вздовж кордонів України «психологічним тиском»»), Інтерфакс, 10 лютого 2022 р., <https://en.interfax.com.ua/news/general/797330.html>.

347 «Russia has sent some 30,000 combat troops, modern weapons to Belarus, NATO says» («Росія направила до Білорусі близько 30 000 бойових солдатів, сучасну зброю, заявляє НАТО»), Reuters, 3 лютого 2022 р., <https://www.reuters.com/world/europe/russia-has-sent-some-30000-combat-troops-modern-weapons-belarus-nato-says-2022-02-03/>.

348 «Russia and Belarus hold joint military exercises as diplomatic talks ramp back up» («Росія та Білорусь проводять спільні військові навчання на фоні відновлення дипломатичних переговорів»), CNN, 10 лютого 2022 р., <https://edition.cnn.com/2022/02/10/europe/ukraine-russia-news-thursday-military-exercises-intl/index.html>.

349 «Russia and Belarus hold joint military exercises as diplomatic talks ramp back up» («Росія та Білорусь проводять спільні військові навчання на фоні відновлення дипломатичних переговорів»), CNN, 10 лютого 2022 р., <https://edition.cnn.com/2022/02/10/europe/ukraine-russia-news-thursday-military-exercises-intl/index.html>.

України, поширеній Міністерством оборони 10 лютого 2022 року.³⁵⁰

95. 15 лютого 2022 року СЕРГІЙ ШОЙГУ відвідав Президента Сирії Башара Асада та проінспектував навчання ВМС Росії у Середземному морі. У ході цього візиту СЕРГІЙ ШОЙГУ також заслухав доповідь командувача ВМФ Росії Миколи Євменова про спільні навчання за участю російських кораблів і літаків ВПС, направлені на розгром військово-морських угруповань умовного противника, і проведення артилерійських і протикорабельних стрільб по морським і повітряним цілям.³⁵¹
96. За нарощуванням угруповання російських військ на кордоні з Україною мали спостерігати ВОЛОДИМИР ПУТІН, як Верховний головнокомандувач Збройних сил РФ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, як другий головнокомандувач, що відповідає за Збройні сили РФ, та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ, як третій головнокомандувач з оперативним управлінням.

ВОЛОДИМИР ПУТІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО та СЕРГІЙ ЛАВРОВ брали участь у дипломатичних маневрах, щоб завадити третім державам надати допомогу Україні

97. Під час підготовки до актів агресії з боку Росії було здійснено кілька кроків, щоб не допустити надання допомоги Україні з боку третіх держав, зокрема, США та інших членів НАТО:
- a) 9 лютого 2022 року Міністерство закордонних справ Росії висунуло Заходу умови для деескалації ситуації на кордоні з Україною. Ці умови полягали в тому, щоб треті держави «припинили постачання зброї на Україну, вивели своїх військових радників та інструкторів, припинили спільні навчання ЗСУ та НАТО і вивели раніше поставлене іноземне озброєння в місця дислокації за межі української території».³⁵²
- b) На тому ж засіданні 9 лютого 2022 року Міністерство закордонних справ Росії чинило дипломатичний тиск на НАТО з метою змусити його відмовитися від політики відкритих дверей.³⁵³
98. Крім того, Росія вела дипломатичні переговори щодо напруженості у відносинах з Україною аж до вторгнення, створюючи видимість того, що Росія має намір вирішити будь-яку напруженість шляхом дипломатичних переговорів, водночас здійснюючи інші приготування до агресії проти

350 Міністерство оборони України, Заява від 10 лютого 2022 р., <https://www.mil.gov.ua/en/news/2022/02/10/we-expect-a-strong-response-from-the-partners-when-the-russian-federations-vessels-will-be-not-able-to-entry-easily-civilized-ports-they-will-see-the-price-for-their-impudence-%E2%80%93-the-minister-of-defence-of-ukraine/>.

351 ТАРС, «Defense chief inspects Russian Navy's massive Mediterranean drills» («Глава Мінобороны проінспектував масштабні навчання ВМФ Росії у Середземному морі»), 15 лютого 2022 р., https://tass.com/defense/1403933?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com.

352 Міністер закордонних справ, «Брифінг прес-секретаря МЗС РФ Марії Захарової», 9 лютого 2022 р., https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1797611/#9.

353 Міністер закордонних справ, «Брифінг прес-секретаря МЗС РФ Марії Захарової», 9 лютого 2022 р., https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1797611/#9.

України:

- a) 14 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН зустрівся з СЕРГІЄМ ЛАВРОВИМ для обговорення реакції США та НАТО на пропозиції Росії щодо розширення НАТО на схід, створюючи видимість наміру вирішити будь-яку напруженість шляхом дипломатичних переговорів.³⁵⁴
- b) 15 лютого 2022 року після переговорів із канцлером Німеччини Олафом Шольцем, ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що відповіді США та НАТО на російські пропозиції щодо гарантій безпеки не відповідають вимогам Росії, і що Україна відмовляється виконувати Мінські угоди та домовленості 2015 року.³⁵⁵
- c) 16 лютого 2022 року прес-секретар Кремля Дмитро Песков заявив пресі, що прохання Державної Думи про визнання «ДНР» і «ЛНР», хоч і відображає переважну громадську думку в Росії, не відповідає Мінським угодам, на виконанні яких зосереджений ВОЛОДИМИР ПУТІН.³⁵⁶
- d) 16 лютого 2022 року в інтерв'ю, опублікованому на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що, незважаючи на відмову Заходу надати гарантії безпеки, Росія продовжує тримати двері відчиненими для переговорів і готова обговорювати «пропозиції опонентів, шукати взаємоприйнятні рішення».³⁵⁷

**ВОЛОДИМИР ПУТІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО та СЕРГІЙ БЕСЄДА
втрутилися у внутрішні справи України**

99. Росія втрутилася у внутрішні справи України кількома способами, зокрема щодо Донбасу. У пунктах 71.b) та 74 вище докладно описані дії Росії з втручання у справи Донбасу. Резюмуючи:
- a) ВОЛОДИМИР ПУТІН прийняв указ про надання російського громадянства мешканцям Донецька та Луганська в Україні.
  - b) Росія направила «миротворчі війська» на Донбас, Україна.
  - c) Законодавці в Росії, у тому числі в Державній Думі, у Раді Федерації, яку очолює ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО та ВОЛОДИМИР ПУТІН, ухвалили постанову про визнання суверенітету «Донецької народної республіки»

354 Кремль, «Meeting with Foreign Minister Sergei Lavrov» («Зустріч з Міністром закордонних справ Сергієм Лавровим»), 14 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67766>.

355 Кремль, «News Conference following Russian-German Talks» («Прес-конференція за підсумками російсько-німецьких переговорів»), 15 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67774>.

356 ТАРС, «Recognition of Donbas republics not in line with Minsk accords, says Kremlin» («Визнання республік Донбасу не відповідає Мінським угодам, заявляє Кремль»), 16 лютого 2022 р., https://tass.com/politics/1404329?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com

357 Рада Федерації, «Російське суспільство не бажає війни ні з Україною, ні з будь-ким іншим», 16 лютого 2022 р., <http://council.gov.ru/events/news/133299/>.

та «Луганської народної республіки» — регіонів України. Після чого ВОЛОДИМИР ПУТІН підписав угоди про взаємну військову допомогу з головами цих уявних республік. Генеральна Асамблея ООН розцінила це рішення про визнання «ДНР» і «ЛНР» як порушення територіальної цілісності та суверенітету України, що суперечить принципам Статуту ООН.³⁵⁸

d) ВОЛОДИМИР ПУТІН запросив дозвіл на розміщення російських збройних сил за кордоном Росії, і Рада Федерації під головуванням ВАЛЕНТИНИ МАТВІЄНКО прийняла ухвалу про задоволення цього прохання.

100. Як зазначається в пункті 27 СЕРГІЙ БЕСЄДА з 2014 року перебуває під санкціями ЄС та OFAC США за сприяння підриву суверенітету України та Міністерства фінансів США за фінансування та підтримку сепаратистської діяльності у Криму та східній Україні у 2014 р.
101. Вищезазначеними діями, поведінкою та методами ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ БЕСЄДА, СЕРГІЙ ЛАВРОВ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ несуть відповідальність за злочин агресії, який був підготовлений через акти агресії з боку Росії, за звинуваченням у пункті 1.

Ініціювання

102. Ініціювання включає рішення, прийняте безпосередньо перед першим застосуванням сили для здійснення акту агресії, у тому числі шляхом оголошення військових дій,³⁵⁹ та перше фактичне застосування сили.³⁶⁰

ВОЛОДИМИР ПУТІН зробив заяву про початок військових дій

103. ВОЛОДИМИР ПУТІН ініціював акти агресії з боку Росії, оголосивши про початок військових дій у своїй промові 24 лютого 2022 року. У цій промові він оголосив, що ухвалив рішення про проведення «спеціальної військової операції»,³⁶¹ яка включатиме односторонні військові дії російських

³⁵⁸ Рез. ГА ES-11/1 від 2 березня 2022 р.

³⁵⁹ Мухаммад Азіз Шукрі, «Individual Responsibility for the Crime of Aggression» («Індивідуальна відповідальність за злочин агресії»), у Роберто Беллілі (ред.), *International Criminal Justice: Law and Practice from the Rome Statute to its Review (Міжнародне кримінальне правосуддя: Право та практика від Римського статуту до його перегляду)* (Ашгате, 2010 р.), стор. 528; Керрі МакДугалл, *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court (Злочин агресії відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду)*, (Cambridge University Press, 2021 р., 2-а ред.), стор. 238.

³⁶⁰ Нюрнберзький трибунал описав поняття «розв'язання війни» як «односторонню операцію. Коли війна офіційно оголошується чи лунає перший постріл, розв'язання війни закінчується, і з цього моменту між двома супротивниками ведеться війна», Нюрнберзький процес, Справа верховного командування, Комісія ООН з воєнних злочинів, Юридичні звіти про судові процеси над воєнними злочинцями, том XII, 1949 р., https://tile.loc.gov/storage-services/service/ll/llmlp/Law-Reports_Vol-12/Law-Reports_Vol-12.pdf, стор. 67.

³⁶¹ Лист Постійного представника Російської Федерації при Організації Об'єднаних Націй від 24 лютого 2022 року на ім'я Генерального секретаря, S/2022/154, <https://undocs.org/en/S/2022/154>, відтворене у Додатку до п. 38.

Збройних сил на території України. Україна була чітко визначена як держава-ціль військових дій, оскільки у промові було 13 згадок України; мету операції було визначено як «демлітаризація та денацифікація України»;³⁶² заклик до військовослужбовців українських Збройних сил скласти зброю;³⁶³ та посилання на події на Донбасі.³⁶⁴

ВОЛОДИМИР ПУТІН ініціював перше застосування сили в Україні

104. Перше застосування сили Росією в Україні 24 лютого 2022 року для здійснення «спеціальної військової операції» ВОЛОДИМИРА ПУТІНА описано у пункті 39 вище.
105. З огляд на вищезазначені дії, поведінку та методи ВОЛОДИМИР ПУТІН несе відповідальність за злочин агресії, ініціюючи акти агресії з боку Росії, за звинуваченням у пункті 1.

Виконання

106. Виконання відноситься до «усіх суттєвих стратегічних дій, вжитих після розв'язання акту агресії для забезпечення продовження та успіху акту агресії».³⁶⁵ Виконання включає командування збройними силами, які здійснюють акти агресії,³⁶⁶ та управління територією, окупованою в результаті актів агресії.³⁶⁷

ВОЛОДИМИР ПУТІН, СЕРГІЙ ШОЙГУ, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО та СЕРГІЙ ЛАВРОВ забезпечили продовження актів агресії з боку Росії

107. Початок актів агресії з боку Росії в Україні 24 лютого 2022 докладно описано в пункті 5039, що демонструють здійснення акта агресії. Акти агресії з боку Росії в Україні у 2022 році та подальший конфлікт призвели до сотень жертв серед цивільного населення (див. пункт 40); бомбардувань та невибіркових атак, у тому числі населених пунктів (див. пункти 42-46); блокади українських портів та узбережжя (див. пункти 47-48); та нападів на українські збройні сили (див. пункти 49-51).

³⁶² Додаток, пункт 39.

³⁶³ Додаток, пункт 49.

³⁶⁴ Додаток, пункт 1, 38.

³⁶⁵ Кеппі МакДугалл, *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court (Злочин агресії відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду)* (Cambridge University Press, 2021 р., 2-а ред.), стор. 239.

³⁶⁶ Про судову практику трибуналів після Другої світової війни див. Підготовча комісія Міжнародного кримінального суду, Історичний огляд подій, пов'язаних з агресією, Додаток, PCNICC/2002/WGCA/L.1/Add.1, стор. 64 (рішення у справі Герінга, п. 64 (к), (m) та п. 65), відзначаючи, що Герінг, як головнокомандувач збройних сил, командував збройними силами під час агресивної війни.

³⁶⁷ Про судову практику трибуналів після Другої світової війни, див. Підготовча комісія Міжнародного кримінального суду, Historical review of developments relating to aggression (Історичний огляд подій, пов'язаних з агресією), Додаток, PCNICC/2002/WGCA/L.1/Add.1, стор. 78 (рішення у справі Кепплера, пункт 217(e), 219).

108. Обвинувачені забезпечували продовження актів агресії Росії шляхом зміцнення внутрішньої підтримки цих актів та придушення незгоди з ними:

- a) 4 березня 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН прийняв закон, нібито спрямований на запобігання дискредитації російських Збройних сил у їх діяльності із захисту російських інтересів та підтримки міжнародного миру й безпеки.³⁶⁸ Цей закон був попередньо схвалений Радою Федерації, головою якої є ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО. Закон передбачає кримінальну відповідальність за заклики проти використання російських військ для захисту російських інтересів, а також за заклики до санкцій проти Росії. Відповідно, за згадування «спеціальної військової операції» як «війни» або «вторгнення» окремі особи можуть притягатися до кримінальної відповідальності.³⁶⁹
- b) 11 березня 2022 року, завершуючи 521-е засідання Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО закликала членів Ради Федерації зустрітися з росіянами, включаючи молодь, та пояснити їм мету «спеціальної військової операції» Росії в Україні відповідно до наданих їм інструкцій. Вона також попросила членів Ради Федерації поділитися із Радою Федерації застереженнями з боку народу, щоб забезпечити оперативне реагування.³⁷⁰
- c) 15 березня 2022 року СЕРГІЙ ШОЙГУ, як повідомляється, написав особисте звернення до Міністра культури Ольги Любимової з проханням виключити Зеленського та Роднянського з «культурного порядку денного» Росії. Він продовжив, що Міністерство оборони в рамках проведення «спеціальної військової операції» здійснює кроки щодо формування загальної позитивної думки громадян Росії та формування підтримки керівництва країни і діяльності збройних сил.³⁷¹

109. Обвинувачені також забезпечували продовження актів агресії з боку

³⁶⁸ Федеральний закон № 32-ФЗ «Про внесення змін до Кримінального кодексу Російської Федерації і статті 31 та 151 Кримінально-процесуального кодексу Російської Федерації», 4 травня 2022 р., <http://ips.pravo.gov.ru:8080/default.aspx?pn=0001202203040007>.

³⁶⁹ Див. приклад Радіо Вільна Європа — Радіо Свобода, «Russian Lawmakers OK Bill On 'False News' About Military Operations, In Further Curb On Media» («Російські законодавці схвалили законопроект про «хибні новини» про військові операції, в рамках подальшого обмеження ЗМІ»), 4 травня 2022 р., <https://www.rferl.org/a/russia-fake-news-military-invasion-independent-media/31735798.html>;

Радіо Вільна Європа — Радіо Свобода, «Russian Nobel Laureate Muratov Doused With Red Paint By Unknown Attacker» («Російський нобелівський лауреат Муратов облив червоною фарбою невідомого зловмисника»), 7 квітня 2022 р., <https://www.rferl.org/a/russia-new-novaya-gazeta-europe-muratov/31791421.html?s=09>.

³⁷⁰ Рада Федерації, «521-е засідання Ради Федерації — стенограма», 11 травня 2022 р., <http://council.gov.ru/activity/meetings/133821/transcript/>.

³⁷¹ SVTV News, Tweet, 17 травня 2022 р., https://twitter.com/svtv_news/status/1504468417595682820?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1504468417595682820%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_.&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.svoboda.org%2Fa%2Fverjite-tem-kto-obeschaet-vas-ubitj-hroniki-repressiy-glazami-sotssetey%2F31759482.html.

Росії шляхом вираження та/або підтримки умов Росії щодо припинення застосування сили в Україні:

- a) 17 лютого 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ ЛАВРОВ заявив, що безпека Європи залежить від покращення позиції щодо припинення розширення НАТО на Схід та нерозміщення ударної зброї.³⁷²
- b) 11 березня 2022 року на прес-конференції СЕРГІЙ ЛАВРОВ заявив, що Росія зробила абсолютно конкретні пропозиції у вигляді документа, що має юридичні зобов'язання, для врегулювання ситуації в Україні.³⁷³
- c) 29 березня 2022 року в інтерв'ю ЗМІ ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що не відчуває оптимізму з приводу переговорів між Росією та Україною, продовжуючи стверджувати, що у Росії є чітке бачення умов для досягнення угоди, але позиція України є незрозумілою.³⁷⁴

ВОЛОДИМИР ПУТІН, СЕРГІЙ ШОЙГУ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ забезпечили окупацію частин території України

110. Окупація Росією території України у 2022 році і, отже, здійснення Росією актів агресії описано у пункті 41. ВОЛОДИМИР ПУТІН, як Верховний головнокомандувач Збройних сил Росії, СЕРГІЙ ШОЙГУ, як другий командувач, і ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ, як третій командувач, керували окупацією української території.
111. З огляду на вищезазначені дії, поведінку та методи ВОЛОДИМИР ПУТІН, СЕРГІЙ ШОЙГУ, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ ЛАВРОВ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ несуть відповідальність за злочин агресії, який здійснювався через акти агресії з боку Росії, за звинуваченням у пункті 1.

Кримінальна відповідальність

112. Кожен з обвинувачених, ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ БЕСЕДА, СЕРГІЙ ЛАВРОВ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ несуть індивідуальну кримінальну відповідальність за вчинення злочину агресії шляхом планування, підготовки, ініціювання та/або здійснення актів агресії з боку Росії, передбачених пунктом 1.
113. У всі відповідні періоди часу ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ БЕСЕДА, СЕРГІЙ ЛАВРОВ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ знали про фактичні

372 Euronews, «Лавров та Ді Майо — про ситуацію в Україні», 17 лютого 2022 р., <https://www.youtube.com/watch?v=eU8xYtPAztg>.

373 Міністерство закордонних справ Російської Федерації, «Висловлювання та відповіді Міністра закордонних справ Сергія Лаврова на питання ЗМІ за підсумками переговорів з Міністром закордонних справ Туреччини Мевлютом Чавушоглу та Міністром закордонних справ України Дмитром Кулебою», 10 травня 2022 р., https://mid.ru/en/foreign_policy/news/1803752/.

374 Інтерфакс, «Матвієнко назвала умову припинення військової операції в Україні», 29 травня 2022 р., <https://www.interfax.ru/russia/831901>.

обставини, які встановили, що застосування Росією збройної сили проти суверенітету, територіальної цілісності або політичної незалежності іншої Держави суперечило Статуту ООН і що такі акти агресії представляли пряме порушення Статуту ООН.

114. Обвинувачені особи зробили заяви, які прямо свідчать про їх поінформованість про фактичні обставини застосування Росією збройної сили в Україні починаючи з 24 лютого 2022 року, або прогнозуючи, що вони могли мати такі дані:
- a) 16 лютого 2022 року в інтерв'ю, опублікованому на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що будь-які військові дії Росії в Україні будуть пропорційні «масштабу агресії» України на Донбасі і військово-політичній ситуації, що виникла.³⁷⁵
  - b) 22 лютого 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ ЛАВРОВ висловив думку, що, відповідно до міжнародного права, право на суверенітет повинно дотримуватися лише стосовно держав, що представляють усіх людей, які проживають на їх території, і що Україна припинила це робити з 2014 року.³⁷⁶
  - c) 5 березня 2022 року на зустрічі з екіпажем російської авіакомпанії ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що Міністерство оборони Росії «взяло курс на знищення військової інфраструктури України, ця частина операції майже завершена».³⁷⁷
  - d) 10 березня 2022 року на прес-конференції за результатами переговорів з Міністром закордонних справ України Дмитром Кулебою СЕРГІЙ ЛАВРОВ зробив заяви про військову поведінку Росії в Україні. Зокрема, він заявив, що російські військові роблять кроки для полегшення страждань мирних жителів, які використовуються Україною як живий щит, і що Росія продовжує щодня відкривати гуманітарні коридори.³⁷⁸
  - e) 11 березня 2022 року на засіданні Ради Безпеки СЕРГІЙ ШОЙГУ запропонував надати російським силам на Донбасі ППО, включаючи переносні зенітно-ракетні комплекси, а також протитанкові та зенітні комплекси.³⁷⁹ Він також запропонував передати їм західну зброю, захоплену на українській території. СЕРГІЙ ШОЙГУ також запропонував ВОЛОДИМИРУ ПУТІНУ дозволити добровольцям з Близького Сходу

³⁷⁵ Рада Федерації, «Російське суспільство не бажає війни ні з Україною, ні з будь-ким іншим», 16 лютого 2022 р., <http://council.gov.ru/events/news/133299/>.

³⁷⁶ Інтерфакс, «Лавров відмовив Україні в праві на суверенітет», 22 лютого 2022 р., <https://www.interfax.ru/russia/823676>.

³⁷⁷ Інтерфакс, «Путін заявив, що знищення військової інфраструктури України майже завершено», 5 травня 2022 р., <https://www.interfax.ru/russia/826578>.

³⁷⁸ «Сергій Лавров: Росія хоче бачити Україну демілітаризованою та дружньою», 10 травня 2022 р., https://www.itv.ru/news/2022-03-10/423115-sergey_lavrov_rossiya_hochet_videt_ukrainu_demilitarizovannoy_i_druzhestvennoy.

³⁷⁹ Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 11 травня 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67960>.

приєднатися до російських сил в Україні, і ВОЛОДИМИР ПУТІН прийняв цю пропозицію.³⁸⁰

- f) 15 березня 2022 року на нараді з питань національної безпеки на Північному Кавказі МИКОЛА ПАТРУШЕВ зазначив, що російська операція в Україні «йде відповідно до плану».³⁸¹
- g) 16 березня 2022 року на нараді з питань соціально-економічної підтримки суб'єктів РФ ВОЛОДИМИР ПУТІН заявив, що тактика бойових дій, розроблена Міністерством оборони та Генеральним штабом РФ, «цілком виправдала себе» в умовах України, і що російські солдати та офіцери роблять все можливе, щоб уникнути втрат серед мирного населення в українських містах.³⁸²
- h) 28 березня 2022 року в інтерв'ю ЗМІ ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що «спеціальна операція» Росії в Україні йде «за планом», і що поставлені перед нею завдання будуть виконані в повному обсязі.³⁸³
- i) 28 березня 2022 року ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО зустрілася з Головою сенату Парламенту Казахстану і, як повідомили у Раді Федерації, докладно поінформувала його про причини та перебіг «спецоперації» в Україні.³⁸⁴
- j) 29 березня 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ ШОЙГУ зауважив, що основні завдання першого етапу російської військової операції виконані, а зниження бойового потенціалу українських збройних сил дозволить Росії зосередити свою увагу та зусилля на досягненні головної мети операції — «звільненні» Донбасу.³⁸⁵
- k) 5 квітня 2022 року, як повідомляється на сайті Ради Федерації, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО заявила, що вона впевнена, що Росія «успішно завершить спеціальну військову операцію відповідно до плану», і

380 Ведомості, «Песків пояснив пропозицію Шойгу про залучення добровольців до участі у спецоперації в Україні», 11 травня 2022 р., <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2022/03/11/913089-peskov-dobrovoltsev>.

381 Sputnik Азербайджан, «Розмаїття іноземних консультантів у Києві провокує нові загрози — Патрушев», 15 травня 2022 р., <https://web.archive.org/web/20220316062514/https://az.sputniknews.ru/20220315/obilie-inostrannykh-konsultantov-kieva-provotsiruet-novye-ugrozy---patrushev-440175674.html>.

382 Кремль, «Meeting on Socioeconomic Support for Regions» («Засідання з питань соціально-економічної підтримки регіонів»), 16 травня 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67996>.

383 МК.RU, «Матвієнко заявила, що «спецоперація в Україні йде за планом»», 28 травня 2022 р., <https://www.mk.ru/politics/2022/03/28/matvienko-zayavila-cto-specoperaciya-na-ukraine-idet-po-planu.html>.

384 Рада Федерації, «В. Матвієнко провела зустріч із Головою Сенату Парламенту Республіки Казахстан М. Ахсімбаєвим», 28 травня 2022 р., <http://council.gov.ru/events/news/134294/?hl=%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B2%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE>.

385 Валентина Романенко, «Шойгу вирішив, що армії України «завдано суттєвої шкоди», і можна знову «звільняти Донбас»», Українська правда, 29 травня 2022 р., <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/29/7335485/>.

що російські військовослужбовці «точно і чітко виконують наказ про демілітаризацію та денацифікацію України, дбайливо ставлячись до цивільного населення».³⁸⁶

l) 7 квітня 2022 року в інтерв'ю ЗМІ СЕРГІЙ НАРИШКІН висловив думку, що Росія створює багатополлярний світ, кидаючи прямий виклик системі, щоб створити новий світовий порядок.³⁸⁷

m) 11 квітня 2022 року в телепередачі СЕРГІЙ ЛАВРОВ оголосив про додаткову мету російської «спецоперації» в Україні — покласти край домінуванню США у всьому світі. Він продовжив, що операція «покликана покласти край безрозсудній експансії та безрозсудному курсу на повне домінування США та під їх керівництвом інших західних країн на міжнародній арені».³⁸⁸

115. Крім того, обвинувачені брали участь у нарадах щодо розвитку подій, пов'язаних із застосуванням Росією збройної сили в Україні, починаючи з 24 лютого 2022 року, що свідчить про обізнаність щодо ведення бойових дій:

a) 27 лютого 2022 року ВОЛОДИМИР ПУТІН зустрівся у Кремлі з СЕРГЕЄМ ШОЙГУ та ВАЛЕРІЄМ ГЕРАСИМОВИМ, де наказав про приведення сил стримування Російської армії у підвищену бойову готовність.³⁸⁹

b) 11 березня 2022 року³⁹⁰ відбулося засідання постійних членів Ради Безпеки. На цьому засіданні СЕРГІЙ ШОЙГУ повідомив, що військові дії Росії в Україні йдуть за планом, і вніс пропозиції щодо прийому бійців-добровольців, доставки захопленої зброї на Донбас і зміцнення західних кордонів Росії. На зустрічі були присутні ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН та ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО.³⁹¹

c) 18 березня 2022 року постійні члени Ради Безпеки зібралися для обговорення ходу «спеціальної військової операції» в Україні. На засіданні були присутні ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ,

386 Рада Федерації, «В. Матвієнко: Наші військовослужбовці точно і чітко виконують наказ про демілітаризацію та денацифікацію України, дбайливо ставлячись до цивільного населення», 5 квітня 2022 р., <http://council.gov.ru/events/chairman/134760/>.

387 ТАРС, «Russia creating genuine never-before-seen multipolar world, says foreign intel chief» («Росія створює справжній, небачений досі багатополлярний світ, каже голова зовнішньої розвідки»), 7 квітня 2022 р., <https://tass.com/politics/1434003>.

388 Блокнот, «Лавров назвав ще одну мету спецоперації Z, і це не Україна», 11 квітня 2022 р., <https://bloknot.ru/politika/lavrov-nazval-eshhe-odnu-tsel-spetsoperatsii-z-i-e-to-ne-ukraina-912608.html>.

389 Кремль, «Зустріч із Сергієм Шойгу та Валерієм Герасимовим», 27 лютого 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67876>.

390 Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 11 травня 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67960>.

391 Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 18 травня 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/68011>.

СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН ТА СЕРГІЙ ЛАВРОВ.³⁹²

- d) 24 березня 2022 року постійні члени Ради Безпеки зібралися для обговорення прогресу у переговорах з Україною. СЕРГІЙ ШОЙГУ також повідомив про продовження «спеціальної військової операції» та зусиль російських військових щодо «надання гуманітарної допомоги, забезпечення безпеки та відновлення життєво важливої інфраструктури на звільнених територіях». На зустрічі були присутні ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО ТА СЕРГІЙ ЛАВРОВ.³⁹³
- e) 7 квітня 2022 року постійні члени Ради Безпеки зібралися для обговорення прогресу у «спеціальній військовій операції» в Україні, включаючи необхідність рішучої протидії будь-яким «інформаційним атакам» або саботажу. На зустрічі були присутні ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО ТА СЕРГІЙ ЛАВРОВ.³⁹⁴

Пункт 1

116. З огляду на вищезазначені дії поведінку та методи ВОЛОДИМИР ПУТІН, МИКОЛА ПАТРУШЕВ, СЕРГІЙ ШОЙГУ, СЕРГІЙ НАРИШКІН, ВАЛЕНТИНА МАТВІЄНКО, СЕРГІЙ БЕСЕДА, СЕРГІЙ ЛАВРОВ та ВАЛЕРІЙ ГЕРАСИМОВ несуть відповідальність за наступні злочини:

Пункт 1: злочин агресії, покарання за який передбачається за статтею 8-bis Статуту Міжнародного кримінального суду

ДАТА

МІСЦЕ

392 Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 18 травня 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/68011>.

393 Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 24 травня 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/68044>.

394 Кремль, «Meeting with Permanent Members of the Security Council» («Зустріч із постійними членами Ради Безпеки»), 7 квітня 2022 р., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/68155>.

OPEN SOCIETY
JUSTICE INITIATIVE

Just talk

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Оригінал документу підготовлено англійською мовою
експертами Open Society Justice Initiative,
переклад здійснено за сприяння Open Society Justice Initiative.

Змістовна редакторка: Аліна Павлюк, юристка ULAG.